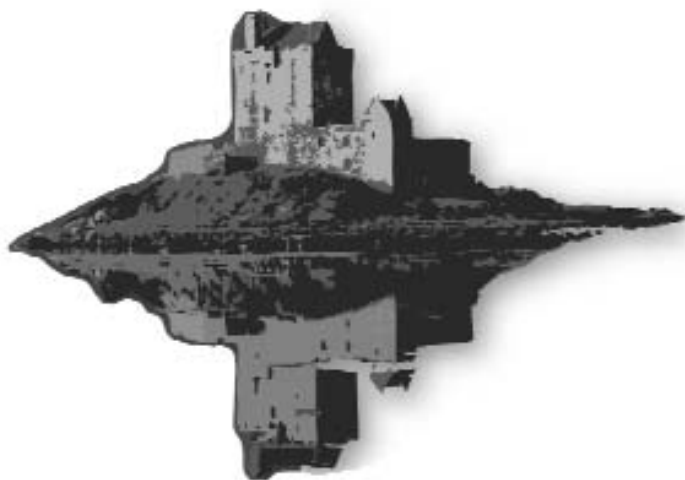

CETATEA CULTURALĂ

SERIA A III-A,
AN X, NR. 11-12 (95-96),
NOIEMBRIE-DECEMBRIE 2009
CLUJ-NAPOCA

*Revista de cultură,
literatură și artă*

CUPRINS

”HAI SĂ DĂM MÂNĂ CU MÂNĂ, CEI CU INIMA ROMÂNĂ!”	2
Grigore VIERU	
LIMBA ROMÂNĂ, OASTEA NOASTRĂ NAȚIONALĂ.....	2
Dr. Dan BRUDAȘCU	
Terorism cultural-literar românesc post decembrist	5
CONSIDERAȚII PE MARGINEA UNEI MONOGRAFII.....	11
Victoria MILESCU	
Polen pe pleoape.....	13
Daniela GÎFU	
Un lord al teatrului românesc Zeno FODOR – 75.....	17
Adrian BOTEZ	
ELEGII.....	20
Ion CRISTOFOR	
Mircea Tudose și virtuțile versului clasic.....	33
Ștefan CIOBANU	
OAMENI DE LÂNGĂ NOI.....	37
Iosif-Cristian PAȘCALĂU	
MERIDIAN BLAGA ÎN LUMINĂ 9	46
Liviu COMȘIA	
NOTE DE LECTURĂ	53

Mihail TĂNASE	
PLOUĂ, IUBITO	56
Eugen EVU	
AIURARE (LABORATOR POETIC).....	59
Vasile MIC	
Pe urma oilor albastre	61
Ilie SĂSĂRMAN	
„Elemente de cultură tradițională în comuna Salva”	64
Aurel POP	
Spre aduceri aminte	66
Maria VAIDA	
PESCUITORUL DE PERLE.....	70
Lucreția BERZINTU	
LIANA SAXONE-HORODI	
Artist plastic & publicist, Haifa, Israel.....	80
Dr. Dan BRUDAȘCU	
A EXISTAT SHAKESPEARE?.....	89
LUCIA OLARU NENATI	
LES CATHERINES DE MA FAMILLE.....	92
Yong-suk PARK (Coreea de Sud).....	95
Alfred de Vigny (1797-1863)	
MOARTEA LUPULUI.....	98

”HAI SĂ DĂM MÂNĂ CU MÂNĂ, CEI CU INIMA ROMÂNĂ!”

SE APROPIE 1 DECEMBRIE 2009, zi importantă din Istoria României, care ne amintește de MAREA UNIRE DE LA ALBA IULIA, DIN 1918. Acum e ZIUA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI și s-ar merita să o sărbătorim așa cum se cuvine, la mare cinste! Să-i dam onoare țării noastre, e doar patria mamă, nu? Patriotismul ține de patrie și nu de politica pe care o fac liderii de azi!

BASARABIA S-O IUBIM LA FEL, CĂ ESTE PARTE DIN TRUPUL PATRIEI MAME! BASARABENII SUNT FRAȚII NOȘTRI ROMÂNI și să le dăm aceeași onoare, asemeni românilor de peste tot în lume!

INTUIESC CĂ UNIREA SE APROPIE!!

Grigore VIERU

LIMBA ROMÂNĂ, OASTEA NOASTRĂ NAȚIONALĂ

Testament (fragment)

(Discurs de recepție rostit de poet cu ocazia conferirii titlului de Doctor Honoris Causa de către Academia de Științe a Republicii Moldova)

Stimate domnule președinte al Academiei de Științe a Republicii Moldova, Gheorghe Duca!

Onorat Consiliu suprem pentru Știință!

Stimate domnule președinte al Academiei Române, Eugen Simion!

Stimați colegi academicienii!

Iubiți frați!

Se vorbea într-o limbă comună – în română. După două-trei păhăruțe de țuică începuseră să cânte – intonau aceleași cântece comune. La vârsta când încă nu era atins de minciunile noastre lingvistice, băiețelul medicului întrebese cu o naivitate cuceritoare pe tatăl său: „Tată, mi-ai promis să-mi arăți români. Care-s ei?...”.

Din cauza aceleiași dragoste pentru Limba și pentru istoria neamului fuseseră aruncați în temnița bolșevică transnistreană Ilie Ilașcu, Andrei Ivanțoc, Tudor Popa, Alexandru Lesco. Se știe că la baza bătăliei pentru eliberarea națională a stat și vrerea noastră pentru descătușarea Limbii și a scrisului latin. Ce vor fi însemnat oare istoricele cuvinte rostite în cușca de fier ale lui Ilie Ilașcu „**Vă iubesc, popor**

român" dacă nu aceeași dorință de a-și vedea libere Limba Română, scrisul latin și istoria neamului?!

Toate aceste victime și suferințe se uniseră într-un singur șuvoi spiritual, care începuse să rupă zăgazul antinațional.

Pe la sfârșitul anilor 1980, apare în ilegalitate la Riga primul nostru ziar cu caractere latine, *Glusul*, fondat de Ion Druță, redactor-șef Leonida Lari. Saptamânalul *Literatura și Artă* (redactor-șef Nicolae Dabija) publică primele texte cu litere latine. Poți oare să uiți așa ceva?!

E un noroc că în elucidarea problemelor de limbă și istorie, alături de scriitori, s-au aflat și se află mereu cei mai distinși istorici. Un noroc avusese Parlamentul Moldovei și cel unional de personalități scriitoricești ca Mihai Cimpoi, Vladimir Beșleagă, Ion Druță, Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Lidia Istrati, Leonida Lari, Dumitru Matcovschi, Valeriu Matei, Mihai Poiată-Ștefan, Andrei Strâmbeanu, Constantin Tănase, Andrei Vartic, Ion Vatamanu, la fel – de preoții Petru Buburuz și Ioan Ciuntu, de medicii Eugen Popușoi, Pavel Gusac, ambii stinși din viață, Gheorghe Ghidirim, Timotei Moșneaga, Ion Prisăcaru, Victor Uncuța, Anton Spânu, Ion Renita, Valeriu Javerdan - în total peste 20 de medici.

Paznici de nădejde la curățenia Limbii noastre sunt scriitorii Valentin Mândăcanu, Ion Ciocanu, Ion Melniciuc, Valentin Guțu. Neuitat este regretatul Boris Cotlear. Un remarcabil lingvist, dar și strălucit publicist este Vlad Pohlă, care s-a ascuns în adâncul unei modestii rar întâlnite la noi. S-a pierdut în politică un subtil îngrijitor al Limbii Române, Dinu Mihail.

Un rol important în apropierea Limbii noastre de oficializarea ei ca limbă de stat l-a jucat Comisia interparlamentară a Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S.M. pentru studierea istoriei și dezvoltării limbii moldovenești, avându-l ca președinte pe Alexandru Mocanu, Președintele Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S.M., iar ca locuitor pe Haralambie Corbu, academician, secretar al Secției de Științe Sociale a A.S.M. Membri – Andrei Lupan, Silviu Berejan, Ion Borsevici, Anatol Eremia, Anatol Ciobanu, Mihai Ciobanu, Nicolae Dabija și, cu îngăduința dumneavoastră, Grigore Vieru.

În momentele de răscruce a dat dovadă de mult curaj și demnitate Academia noastră. Cităm Declarația ei: „*Declarația Adunării Generale Anuale a Academiei de Științe a Moldovei*”. „*Adunarea Generală Anuală (din 28.02.96 – n. n.) a Academiei de Științe a Moldovei confirmă opinia științifică argumentată a specialiștilor filologi din Republică și de peste hotare (aprobată prin Hotărârea Prezidiului ASM din 9.09.94), potrivit căreia denumirea corectă a limbii de stat (oficiale) a Republicii Moldova este Limba Română*”.

Sărut mâna tuturor academicienilor și specialiștilor filologi care au semnat o asemenea declarație. Ea îmi adâncise mândria că fac parte și eu din neamul care vorbește și scrie românește. Greul cel mare căzuse însă pe umerii Institutului de Lingvistică, al cărui director era unul dintre cei mai de seamă savanți lingviști, Silviu Berejan, care a împlinit recent 80 de ani. Primiți, vă rog, floarea inimii tuturor intelectualilor noștri, maestre. Alăturăm aceste cuvinte pe care le meritați din plin

mesajului venit din partea doctorului și profesorului universitar Dan Mănuacă, director al Institutului de Filologie „Al. Philippide” din Iași: „Model de demnitate națională, care de-a lungul întregii vieți „și-a urmărit mereu obiectivul științific în ciuda numeroaselor obstacole materiale și politice, încadrând cercetările sale în contextul socio-cultural al țării sale framântate..., Silviu Berejan, avându-i alături pe colegii de Institut Ion Etcu, Alexandru Dârul, Vasile Pavel, Anatol Eremia, Nicolae Raievschi, Maria Cosniceanu ș.a., pe academicienii-filologi Nicolae Corlățeanu, Mihai Cimpoi, Haralambie Corbu, Anatol Ciobanu, Nicolae Bilețchi, pe titularii ASM reprezentând alte domenii, între care Andrei Andrieș, președintele ASM, Vasile Anestiade, Dumitru Ghițiu, Gheorghe Ghidirim, Mihai Luțașcu, Vsevolod Moscalenco, Sergiu Rădăuțanu, Ilie Untilă, Gheorghe Șişcanu, a reușit să dea expresie argumentată unui concept științific ce înobilează imaginea Academiei noastre”.

„Post-factum, va concluziona academicianul, parlamentul a găsit de cuviință să solicite și părerea Academiei în această privință. Drept răspuns, a urmat declarația Institutului de Lingvistică, apoi cea a Prezidiului ASM, prin care s-a pus punctul pe „i”. Sub aspect legal, lucrurile au rămas în continuare neschimbate, deși, în fapt, întoarcerea înapoi a devenit imposibilă”.

Un rol important în rezolvarea unor probleme naționale avusese în parlament domnul profesor doctor Ion Borsevici, șeful Cancelariei prezidențiale, deși, cu modestie, dânsul declara că, pur și simplu, este acolo un om de poraiială. Dincolo de greșelile forului parlamentar, fără îndoială că avusesem atunci cel mai serios și cel mai inteligent parlament, al cărui Președinte era Alexandru Mosanu, iar vicepreședinte Ion Hadârcă. Dar și cel mai operativ și luminat guvern, avându-l ca premier pe Mircea Druc, ca ministru al Învățământului pe Nicolae Matcaș, ca ministru al Culturii și Cultelor pe Ion Ungureanu, ca ministru al Apărării pe Ion Costaș. Totodată, aduc adânci mulțumiri Academiei Române, în special ex-președintelui Academiei, Eugen Simion, care împreună cu savanții lingviști de dincolo de Prut ne-au dat o mână de ajutor în limpezirea unor dificile și controversate probleme legate de numele autentic al limbii noastre. Din păcate, partizanii „limbii moldovenești” nu au mai fost și nu sunt limpeziți... Poate că vor fi... Dar numai atunci când li se va porunci oficial.”.

Inchei cu HORA UNIRII (V. Alecsandri), care ar putea să devină IMNUL ROMANILOR DE PRETUTINDENI, nu?

Vă prindeți în horă? Sper că da! Să fim sănătoși ș s-avem parte de unirea noastră, a românilor!!

Terorism cultural-literar românesc post decembrist

Într-o carte de o densitate ideatică cu totul deosebită, niciodată prezentată și analizată așa cum s-ar fi convenit, dar frecvent înjurată, în țară și peste hotare, în primul rând de cei ce s-au simțit direct și nemijlocit vizați, carte intitulată **„Holocaustul culturii române 1944-1989”**, apărută la editura D.B.H. din București în 1999, și subintitulată **„Ipoteze de sociologie literară”**, regretatul om de cultură și om politic Mihai Ungheanu, pornind de la un extrem de sugestiv motto, preluat din Albert Camus: *„regimurile totalitare nu au mai buni aliați decât oboseala și uitarea. Cuvintele noastre de ordine sunt deci limpezi: amintirea și încăpățânarea”*, ne propune o abordare absolut curajoasă și bine argumentată cu privire la tentativele de marginalizare și distrugere atât a valorilor culturii românești, cât și a creatorilor acesteia: savanți, scriitori, universitari, oameni de cultură. Cartea nu este îndreptată, așa cum au crezut cei care au pornit un atac violent și necruțător împotriva ei (încă de la apariție), ci își propune și ne propune, cu mijloace oneste, exclusiv științifice, să analizeze una din cele mai negre perioade din istoria poporului român – perioada 1944-1989 –, dar și să tragă un semnal de alarmă asupra crimelor, de ordin moral și nu numai, îndreptate împotriva intelectualității și elitelor culturale ale României postbelice.

Mihai Ungheanu nu este un încrâncenat, ci doar unul dintre foarte puținii intelectuali post decembriști care s-au încăpățânat să creadă, consecvent și nezdruincinat, în poporul său, în cultura și spiritualitatea acestuia, în dreptul acestuia la considerație și respect din partea întregii comunități europene. Virulența și duritatea atacurilor îndreptate împotriva lui, atât pe timpul vieții cât și după, nu a fost motivată atât de substanța cărții, cât mai ales de asocierea lui cu o formațiune politică, etichetată frecvent ca fiind de extremă dreaptă.

Întâmplarea a făcut să îl cunosc personal pe Mihai Ungheanu și să colaborez, vreme de câțiva ani, în mod nemijlocit cu acest intelectual cu o impresionantă cultură și o inegalabilă dragoste și respect față de valorile cultural-spirituale ale neamului său. Îmi aduc aminte, că nu o dată el a avut tăria morală și curajul de a lua atitudine fermă împotriva unor așa ziși patrioți, de circumstanță din propriul său partid politic, ca și împotriva acțiunilor penibile și aberante¹ ale unora dintre aceștia în viața politică post-decembristă. Nu o dată el era efectiv oripilat de agresivitatea analfabetă a unor pseudo-patrioți și suferea, inclusiv fizic², în fața

¹Mihai Ungheanu nu a putut accepta nici cirul parlamentar, nici alte acțiuni, la limita legii și bunului simț, în care se antrenau diverși lideri ai partidului său, dezavuând limbajul violent, vulgar și trivial la care unii dintre ei recurgeau în disputele lor cu adversarii politici.

²În calitate sa de senator de Argeș, Mihai Ungheanu s-a dăruit, vreme de mai bine de un deceniu, cu multă generozitate acestei activități, fiind prezent în rândul oamenilor și permanent preocupat să rezolve cât mai multe din greutățile infinite cu care aceștia se confruntau. Această neodihnă și

acestor probe de oportunism și de transformare a unor idealuri în penibile manifestări de parvenitism social-economic sau de alt fel.

Omul de cultură Mihai Ungheanu a pornit, în cartea la care ne referim, de la o constatare extrem de realistă și obiectivă, și anume aceea că, după preluarea puterii de către comuniști: „*țintele principale erau cultura națională și instituțiile de învățământ. Scriitorii și istoricii au fost principalele ținte ale purificării în măsura în care fuseseră exponenții tradiționali ai naționalismului burghez*”.³ Fiecare dintre aprecierile cuprinse în această carte se bazează pe o documentare aproape exhaustivă și urmărește să scoată în evidență suferințele greu de crezut ale celor ce s-au opus, cu infinite sacrificii și riscuri, ștergerii identității acestui neam și a culturii lui. Credem cu tărie că această carte, care nu își propune să acuze, ci doar să tragă atenția asupra posibilității repetării unor astfel de situații, va necesita cândva, poate atunci când acest popor își va recăpăta normalitatea, o dezbatere obiectivă „*sine eva et studio*” pe bază de documente concrete pentru-că poporul român are dreptul să cunoască cine au fost cei care, într-o perioadă nu prea îndepărtată ca timp, i-au batjocorit cultura și valorile spirituale și i-au prigonit pe cei care au reprezentat-o. Fiecare dintre capitolele celor două părți ale cărții este extrem de dens și readuce în atenția opiniei publice texte, declarații sau fapte abominabile, care au produs greu de imaginat suferințe fizice și morale, greu de înțeles astăzi, scriitorilor români în perioada 1944 – 1989⁴. Desigur că o astfel de carte în care nu se face nici un compromis și nu se trece cu vederea nici o faptă criminală, indiferent de cine este autorul ei, nu este primită cu bucurie, cu atât mai mult cu cât, fie unii dintre acești făptuitori ori urmași de-ai lor, dețin încă funcții de comandă în viața politică actuală sau la nivelul unor instituții de breslă.

Din păcate, multe dintre faptele supuse oprobiului public de către M. Ungheanu nu au dispărut complet din comportamentul unor personaje ale perioadei post-decembriste. Cu alte cuvinte, holocaustul culturii române este un proces încă în desfășurare.

Încă din primele luni după căderea fostului regim comunist, s-au constituit, la nivel central, cât și în teritoriu, echipe de epurare, de cele mai multe ori alcătuite din foști colaboratori fanatici ai regimului defunct, dar și din foști turnători sau colaboratori ai Securității. Singura diferență dintre cele întâmpinate după 1944 și cele

risipă de energie, datorite dezinteresat semenilor lui, i-au afectat și măcinat sănătatea și i-au apropiat, într-un fel, sfârșitul. La aceste eforturi trebuie adăugate zecile de ore rezervate elaborării diverselor materiale de ordin parlamentar și politic, în condițiile în care alți colegi de partid, neînțelegându-i suferința, au preferat să stea deoparte, dar să profite de pe urma demnităților deținute.

³Autorul a preluat ideile de mai sus din Stephen Fischer, **România în secolul al XX-lea**, Iași, 1998.

⁴ Autorul a sesizat, cât se poate de exact și deplin adevărat, că: „*Preocuparea de a șterge urmele vinovăției holocaustului cultural din România a constituit o îndeletnicire de prim ordin a fostului activ de partid din România provenit din Komintern. Chiar așa-zișa revoluție din decembrie constituie pe latura ei „propagandistică o imensă operație de „ștergere a urmelor”* (op. cit., p. 21).

după 1989 constă în incapacitatea noilor torționari de a-și mai trimite adversarii după gratis, în închisorile unui nou GULAG sau în fața unor plutoane de execuție. DESI, dacă ar fi avut atâta putere și influența, ar fi făcut-o fără să stea pe gânduri, fără cea mai mică muștrare de conștiință. Dogmatici și eretici de tot felul, trecuți printr-un rapid proces de “*năpărlire politico-ideologică*”, au pus mâna pe conducerea unor instituții de cultură sau reviste literare și au trecut rapid la îndepărtarea sau marginalizarea celor de dinainte. Nu odată, ei au făcut-o cu o violență și cruzime atât de puternice, încât victimele lor, fie au murit pur și simplu, fie sunt în prezent cu sănătatea distrusă. Grăitoare exemple în acest sens sunt Marin Sorescu, fost redactor șef al revistei craiovene “*Ramuri*”, mort, în opinia noastră, în condiții suspecte, sau Anghel Dumbrăveanu, redactor șef al revistei “*Orizont*”⁵, aflat de mai mulți ani într-o critică stare de sănătate. Ei au căzut victime unor neo-staliști postdecembriști, foști corectori sau redactori mărunți, dar veleitari, ahțiați de putere, care s-au bucurat de înțelegerea și sprijinul celor eliminați cu grabire de acești oportuniști lamentabili. Când cei vizați au făcut greșeala să reziste încercărilor de eliminare din viața publică, ei au fost supuși unor susținute, nesfârșite și criminale atacuri, din care n-au lipsit injuriile și calomniile cele mai ordinare, nicidecum confirmate de realitate, fiind acuzați de tot felul de fapte pe care cei vizați nu le-au săvârșit niciodată.

Poetul Cezar Ivănescu, între alții, a fost acuzat de colaboraționism cu Securitatea⁶, fără a se și demonstra acest lucru, acuzație ce a condus la moartea, înainte de vreme, a acestui poet de mare talent.

Astfel de războaie stupide, pustiitoare și devastatoare au fost purtate împotriva multor autentici oameni de cultură de tot felul de terchea-berchea, impostori de duzină, autori fără operă și fără vocație, dar cu un maladiv apetit pentru distrugere și calomniere a adversarilor, profitând de absența unei legislații coerente în materie, ca și comportamentul iresponsabil și corupt al Justiției din România, asemenea netrebniți au terorizat și încă mai terorizează viața culturală și literară a României postdecembriste. Culmea impertinenței, o bună parte din acești indivizi fără har și fără operă, dar extrem de vocali și agresivi au ajuns, după '90, să dețină controlul asupra uniunilor de creație și să întrețină, din aceste poziții de comandă, o atmosferă de tip terorist împotriva confracților lor.

⁵Maestrul Anghel Dumbrăveanu, unul dintre foarte puținii genlemani ai perioadei de dinainte de 1989, a fost alungat și prigonit din redacție de un fost un modest corector al revistei, un personaj întâlnit frecvent (în realitate, nelipsit), înainte de 1989, în jurile concursurilor organizate de CC al UTC. De câțiva ani, fostul slugoi utecist s-a erijat într-un fel de torționar postdecembrist, extrem de vocal, dar și de violent, nu odată absurd și stupid, împotriva multora dintre confracții lui, pentru păcatul acestora de a fi avut talent și înainte de lovitura de stat și de a fi reușit să-și publice operele înaintea lui.

⁶Ne surprinde, în acest sens, lipsa de solitudine a poetului Mircea Dinescu, care, în calitatea lui de membru al C.N.S.A.S., ar fi putut, dac-ar fi dorit, în timp util, elucida situația, evitând, astfel, distrugerea morală, psihică și fizică a confratelui său. Și o astfel de atitudine sau neimplicare spune multe despre caracterul unui om.

Aș aminti aici, între altele, că, după 1990, cu o iresponsabilă grabă, noii directori de teatru din unele zone ale țării au aplicat o adevărată cenzură împotriva dramaturgilor români, scoțându-le piesele din repertoriile teatrelor pe care le conduceau. Așa se face că, la începutul anilor '90, o serie de dramaturgi importanți ai acestei țări, cum ar fi D.R. Popescu, Marin Sorescu, Ecaterina Oproiu și alții au fost nevoiți să ia atitudine publică împotriva tendinței vizibile de cenzurare și marginalizare a operei lor, constituindu-se în **Asociația Dragon** (Asociația dramaturgilor goniți), eveniment care a avut loc la Sf. Gheorghe, boicotat, din păcate, de directorul de atunci al secției române a teatrului din localitate, aflat sub rușinoasă ascultare și obediență față de cercurile reacționare maghiare din zonă, care aveau tot interesul să contribuie la destabilizarea, și sub aspect cultural al României⁷, și să nu permită marilor scriitori români să se bucure cum se cuvine de schimbările politice pe care ar fi trebuit să le aducă evenimentele din decembrie 1989.

Terorismul cultural de la începutul anilor '90, continuă, din păcate, și în prezent, apetitul pentru calomnie și insultă al diverselor penibile și jalnice personaje post-decembriste continuând și în prezent. De foarte multe ori, asemenea campanii rușinoase au și girul unor factori politici, pescuitori în ape tulburi, care speră că, prin întreținerea unei astfel de atmosfere, vor reuși să îi determine pe intelectualii vizati să susțină dezastruoasa politică pe care aceștia o promovează. Succesul unei astfel de politici demolatoare este determinat și de faptul că tot mai mulți pseudo-intelectuali, nemulțumiți că înainte de 1989 nu reușiseră să se impună nici prin propria operă, dar nici după trimiterea, frecvent și slugarnic, a unor cărți ale lor lui Nicolae sau Elenei Ceaușescu, însoțite de autografe libidinoase⁸, au inițiat, ca

⁷Un anume Vaida, care deținea funcția de director al secției române a Teatrului din Sf. Gheorghe, a boicotat sistematic activitatea colegilor lui și s-a lăsat manipulat de conducerea maghiară, care își dorea fierbinte dispariția colectivului român, pentru ca, și sub aspect teatral, orașul să fie un fief exclusiv al culturii de limbă maghiară. Tot el a fost cel care, poate un dezinteresat, a boicotat și constituirea **asociației DRAGON**, reușind să determine o atmosferă incendiară în rândul intelectualității de origine română din oraș.

⁸ Vezi, în acest sens, comportamentul unui inș mediocru și meschin, mereu ros de invidie și cu simțul ratării, care, spre a se salva și realiza, inclusiv ca istoric literar, a căutat, prin trimiterea sistematică a cărților lui lui Ceaușescu și soției acestuia, să parvină în posturi la care calitățile sale profesionale nu i-au dat niciodată dreptul. Ca el, din păcate mai sunt extrem de mulți, în toate centrele culturale ale țării. Cu singura diferență că, spre deosebire de nevolnicul personaj, cei mai mulți dintre acești pup curiști literari au avut decența să-și accepte soarta și să se retragă, de voie de nevoie, în plan secund. Ipochimenul în discuție a procedat pe dos. În plus, conștient că este incapabil de ceva de valoare, în planul scrisului, desigur, a furat pur și simplu munca unora dintre colegii lui sau a unor studenți, masteranzi și doctoranzi pe care i-a „îndrumat”, publicând, inclusiv în volum, cu mici modificări, lucrările elaborate de aceștia. Din păcate, nici organele de justiție, nici forurile academice, științifice și universitare competente nu au sancționat aceste hoții ordinare. (De aceea se impune urgent să se verifice și identifice toate textele însușite de individul acesta fără scrupule. Într-un caz în care un doctorand a făcut greșeala de a-și publica, fără să-l avertizeze în prealabil, referatele pe care le susținuse, nu i-a mai permis celui în cauză susținerea

urmare a unor conjuncturi favorabile, adevărate linșaje mediatice împotriva adversarilor lor.

În acest context, mai semnalăm încă un aspect extrem de grav. Un astfel de pseudo-intelectual extrem de agresiv, violent chiar, care nu are decât cuvinte pline de ură și dispreț față de confracții lui, a ajuns în situația jenantă de a fura pur și simplu, cu nesimțire, munca unora dintre cei care susțin licența, masteratul sau doctoratul sub îndrumarea sa, publicând, sub semnătură proprie, mai ales referatele doctoranzilor săi⁹. Asemenea infractori morali și intelectuali există din păcate și la Cluj-Napoca fără ca instituțiile academice sau cele juridice să fi găsit de cuviință de a se autosesiza și a nu lăsa nepedepsite astfel de rapturi. Facem de aceea apel și la instituțiile universitare și de cercetare, unde acest individ își (mai) desfășoară activitatea pentru a nu lăsa nesancționată o astfel de atitudine de autentic brigand cultural.

La fel de condamnabilă mi se pare și atitudinea unor redacții literare, care, deși finanțate din bani publici, își permit să practice o cenzură pe criterii exclusiv ideologice, interzicând publicarea anumitor scriitori în paginile respectivelor

tezei propriu zise.) Cel puțin nu până în acest moment. Încurajat de lipsa de reacție și de sancțiuni binemeritate, nevolnicul continuă să împrăste cu murdăriile minții sale bolnave pe toți cei care, convingși de micimea lui de suflet, ca și de totala-i lipsă de caracter, au și curajul de a-l înfrunta. Iată de ce cred că ar trebui să se înființeze și în literatură un serviciu de salubritate, iar asemenea stârvuri literare, urât mirositoare, să fie duse din timp acolo unde merită. Nu de alta, dar s-ar putea, într-o bună zi, ca, prin mizeriile pe care le degajă, să genereze cine știe ce molimă, nu diferită de gripa porcină!

⁹Individul la care facem referire a avut nesimțirea de a fura, pur și simplu și a folosi în interes propriu până și fișele unor colegi ai săi, de la un institut local de cercetări științifice în domeniul istoriei și criticii literare, aflat sub egida Academiei Române, ca și numeroase referate sau lucrări de diplomă ale unor studenți sau doctoranzi. La scurtă vreme de la susținerea acestora, cel în cauză, cu puține modificări de redactare, a publicat, sub semnătură proprie, fie articole și studii, fie volume de sine stătătoare. De aceea, s-ar impune ca, în regim de maximă urgență, **Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, Academia Română** și celelalte foruri științifice și academice competente să formeze o comisie care să verifice acest caz de furt intelectual în formă calificată și repetată și să decidă inclusiv retragerea titlurilor științifice obținute, prin furt, de odiosul personaj. La fel, ar trebui să se autosesizeze și Parchetul și să declanșeze o urmărire penală împotriva necinstului „savant”. Individul pare a-și continua, nestingherit, și în prezent activitatea infracțională și atitudinea de ură împotriva oricui îndrăznește să gândească altfel.

Această jigodie a vicțiilor intelectuale clujene are, în schimb, tupeul de a se erija chiar în victima fostului regim, deși cărțile sale, cu libidinoase și rușinoase autografe, se găesc între cele trimise, de el, sistematic, Cabinetelor 1 și 2 în speranța împlinirii poftelor lui neostoiote de parvenitism. Mai adăugăm și faptul că același personaj s-a remarcat și ca propagandist al vechiului regim, indoctrinându-și, la învățământul politic-ideologic, colegii cu tezele „*inbitului conducător*” de la care el aștepta să îl bașe în seamă și să-l răsplătească pentru ticăloșiile comise. Sunt și unele voci care susțin că ticăloșiile lui nu s-ar fi oprit aici. cum nu deținem probe certe în acest sens nu formulăm nici un fel de acuzații la adresa lui cu privire la acele ticăloșii. Dar nici nu excludem complet posibilitatea săvârșirii lor, pornind de la comportamentul lui plin de ură și dispreț nemărginit.

reviste¹⁰. Această situație aberantă nu este deloc nouă. În acest sens, spre exemplu, reamintim faptul că regretatul scriitor Vasile Rebreanu mi-a cerut, în urmă cu circa 11 ani, să editez o revistă (i.e. revista „*Cetatea culturală*”) întrucât lui ca și altor nume importante i se interzicea accesul în revistele literare din acea epocă. Asemenea semnale sunt necesare pentru a atrage atenția că o serie de neopolitrucci emanați ai perioade postdecembriste au un bolnav apetit pentru practicarea unei cenzuri de alt tip, extrem de nocivă însă, dar și pentru recurgerea la practici inadmisibile de linșare, cu concursul nefast și iresponsabil al mass-media, a unor adversari.

Sunt convins că foarte mulți oameni de bună credință cunosc și sunt oripilați de existența unor astfel de atitudini nefirești, dar, poate, din comoditate sau din dorința de a nu fi ulterior ei înșiși victime ale unor astfel de atacuri, s-au abținut până acum de la a le a face publice și de a lua atitudine față de această politică de distrugere și de linșare a adversarilor.

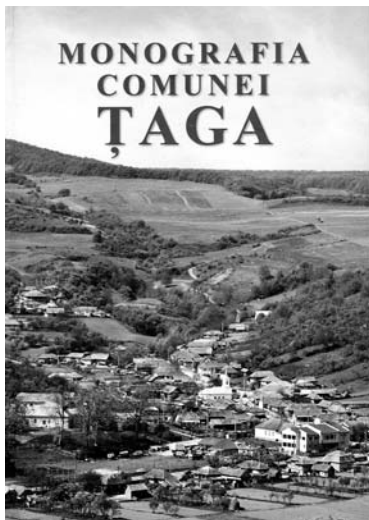
Nu știu dacă atunci când și-a scris cartea, regretatul Mircea Ungheanu a avut în vedere faptul că holocaustul culturii române nu era nici pe departe încheiat odată cu anul 1989 și că asistăm, în continuare, la aceeași cruzime și violență din partea unor pseudo-intelectuali post-decemбриști. O asemenea atitudine primitivă și sălbatică este departe de a rezolva problemele multe, grele și spinoase ale tranziției românești. Nu credem că practicarea linșajului mediatic, așa cum se întâmplă în prezent, este soluția cea mai adecvată sau calea cea mai indicată de urmat pentru însănătoșirea morală a societății românești. Cei care au greșit cu adevărat în perioada de dinainte de 1989, este normal să plătească pentru faptele lor, dar nu trepădușii oportuniști au căderea morală să decidă în acest sens și nu prin astfel de politici se ajunge la situațiile cele mai potrivite și firești.

Cei 20 de ani scurși de la lovitura de stat din decembrie 1989, ar impune o analiză și dezbatere largă, obiectivă, în interes național, a măsurilor de urmat, orice tergiversare sau lăsare la voia întâmplării încurajând fie hoția literară, ca în cazul semnalat, fie aberante vânători de vrăjitoare, ca cele la care asistăm în prezent.

Neo-torționarii post decembrști vor trebui să înțeleagă că nu e în interesul acestui popor acest nesfârșit și absurd război intern, că va veni, nu foarte târziu, mai curând chiar decât se pot ei aștepta, vremea ca și ei să dea socoteală pentru crimele și abuzurile de care s-au făcut și se fac vinovați, ca și pentru suferințele și umilințele cauzate altor intelectuali sau confrăți.

¹⁰În cazul unor astfel de reviste, noii emanați din conducerile lor au eliberat adevărate „*liste negre*” cu autorii, indiferent de gen, care sunt pur și simplu interziși a publica în paginile respectivelor reviste. Sunt, de asemenea, interzise inclusiv referirile sau recenziile despre lucrările respectivilor.

CONSIDERAȚII PE MARGINEA UNEI MONOGRAFII

Între lucrurile pozitive întâmplăte după 1990, trebuie să cuprindem și interesul, pe deplin justificat, în opinia noastră, de reconsiderare a trecutului spațiului românesc, inclusiv la nivelul unităților sale administrativ-teritoriale. Au apărut, așadar, mii de monografii ale unor comune, orașe, municipii, precum și ghiduri sau albume privind diversele obiective și situri arheologice și istorice. Numeroși primari și alți aleși locali au aspirat și au reușit să publice astfel de lucrări, în care au fost evocate momente și fapte semnificative din trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat al localităților respective.

Trebuie să recunosc că sunt un cititor constant al unor astfel de lucrări și pentru că, nu o dată, în paginile lor, am descoperit foarte multe date inedite, de interes istoric sau istorico-literar, care, de obicei, lipsesc din lucrările de sinteză sau studii mai ample.

În opinia mea, cea mai consistentă, valoroasă și bogată în conținut dintre toate, cel puțin la nivelul județului Cluj, este „**Monografia comunei Țaga**”, lucrare apărută foarte recent, avându-l drept „*coordonator, editor și coautor*” pe prof. univ. dr. Ioan Mârza, de la Facultatea de Geografie și Geologie a Universității „Babeș-Bolyai”. Având alături un colectiv de autori, inclusiv membri ai Academiei Române, unii originari din satele componente ale acestei comune, prof. univ. dr. Ioan Mârza a realizat o lucrare extrem de valoroasă, care, în cele 17 capitole ale sale, cuprinde tot ce s-ar fi putut spune despre această comună, pornind de la poziția sa geografică, evoluția administrativ-teritorială, dar incluzând și docte argumentații geologice, date privind caracteristicile geografice – fizice, flora vegetația și fauna, probleme de geografie umană, de istorie, începând cu neoliticul timpuriu și până în prezent, situația învățământului, culturii, religiei și sănătății, onomastica, etnografia, folclorul, dar și sportul, personalitățile și oamenii de seamă, eroii comunei și terminând cu indexul familiilor locuitoare, în prezent pe teritoriul comunei Țaga. Lucrarea este însoțită și de o extrem de bogată, diversă și consistentă bibliografie, care asigură argumente incontestabile, privind caracterul științific și calitatea culturală elevată a acestei monografii.

Cei care doresc să cunoască istoria extrem de bogată a acestei localități vor avea bucuria de a descoperi extrem de multe date legate de evenimente și întâmplări petrecute pe teritoriile localităților ei componente. Spre cinstea lor, autorii, în marea lor majoritate deținători ai titlului științific de doctor, dar și ai unora de cadre didactice sau cercetători științifici la importante instituții de profil din Cluj-Napoca și din țară, au inclus în paginile acestei lucrări numai acele elemente pentru care există și dovezi istorice sau acte incontestabile, lăsând la o parte opinii și afirmații care circulă încă în „folclorul” zonei. Ne referim în mod concret la faptul că au existat speculații potrivit cărora poetul nostru național M. Eminescu ar fi vizitat, în perioada peregrinărilor sale prin Transilvania, și Țaga, loc unde a trăit o perioadă de timp Gheorghe Șincai, unul dintre reprezentanții de marcă ai Școlii Ardelene. Deoarece nu au putut fi descoperite documente sau date incontestabile pe această temă, autorii lucrării nu au acordat atenție unor astfel de fantezii și speculații.

Lucrarea conține de asemenea sugestive tabele și grafice, precum și un bogat material ilustrativ, atât alb-negru cât și color, care să dea posibilitatea unei prezentări în detaliu a aspectelor abordate.

Informațiile cuprinse în paginile acestei cărți sunt mult mai ample, făcând trimitere și la alte zone ale județului cu care localitățile componente ale comunei Țaga avuseseră diferite relații și colaborări. Extrem de bogate și riguros realizate ni se pare secțiunile care privesc cadrul natural, istoria societății sau problemele de învățământ cultură și sănătate. Ele se datorează unor prestigioși istorici, geologi, lingviști, etnologi și etnomuzicologi, care atrag atenția asupra unor detalii ce definesc și caracterizează evoluția și specificul acestei însemnate comune clujene.

Ideea elaborării acestei monografii datează din anul 1999, iar timpul de elaborare al ei, respectiv 10 ani, este deplin justificat, având în vedere cele aproape 710 pagini câte cuprind lucrarea, dar mai ales miile de informații legate de fiecare dintre aspectele enunțate anterior.

Privită și dintr-o altă perspectivă, dat fiind faptul că o bună parte din autori sunt originari din localitățile componente, această monografie este și o veritabilă declarație de dragoste a autorilor față de locurile de baștină, dar și față de harnicii ei locuitori, consătenii lor din vremuri de demult.

Polen pe pleoape

Grăbiți-vă
în curând vor cânta cocoșii
vin zorii
mă sting
(deși de milioane de ori mai tare
decât soarele aș străluci)
grăbiți-vă, voi, vânzători de stârvuri
preoți, judecători, jandarmi
artiști, poeți, veniți
ca să descoperiți din întâmplare
(ca toate ale voastre mari descoperiri)
poemul
cu un țârș înfipt în inimă.

Poem de criză

Nu mai găsești deloc poezie
nici măcar din cea proastă
de unde să iei
un picior de iamb, un troheu
degeaba colinzi planetariile mari și mici
la teighea, vânzătorul cu șorț cauciucat
ridică din umeri:
doar poezie de contabandă
dacă aveți bani și curaj
da, poezia a ajuns la mare preț
escrocii o simt de la o poștă.

Nici vârsta, nici experiența...

Aerul tușește
încându-se cu câte unul dintre noi
expectorează versuri tuberculoase și triste
organele competente se alertează
cum că poemul e un pacient refractar
care fuge din rețetar
doarme pe câmp, în zloată

pe câte-o stea deocheată
ce nu figurează-n nomenclator
care nu mănâncă ce și cât trebuie
nu își ia pastilele energizante
ca întreaga națiune la orele ei astrale
odată integrată-n sistemul ultra-meta-para
peri-patetico-paranoid...

Proba depozedării

Mă urmărea spărgând stelele
poemul era în cer
eu eram pe pământ
am făcut schimb de locuri
pentru o noapte și-o zi
pe pământ, poemul s-a îmbolnăvit
a murit și a fost îngropat
după trei zile, trupul i-a fost furat
nici până azi nu se știe unde
anume, în lume
se află hoțul și prada sa.

Poemul vampir

Vin în vizită neanunțați
îmbrăcați după moda vremii
le ofer cafea, țigări fine
curioși îmi scotocesc prin hârtii
își corectează discursul
declamându-l vibrant
acum e perfect, dragă
la plecare îmi cer o amintire
orice, spun pe negândite
el se apropie
înfigându-și colții în carotida-mi
ea, o, Doamne, ea...
Vae soli!

Să fii pregătită, îmi spune
și când dormi și când mori
trăiască moartea să strigi

străinilor de pe stânci
neputând să nu fi ceea ce ești
să nu aștepți ajutor, nici amânare
să fii pregătită
pe pământ, în aer, pe mare
mai bine înfricoșătoare decât înfricoșată
înarmează-te cu poemul tipărit pe trup
aprinde torța poemului luminând drumul.

Poemul cu p mic

Bate în geam cu pumnul

hai, scoală
bate în ușă cu picioarele
trezește-te odată
femeie mică, proastă și rea
câtă răbdare crezi că mai am cu tine
ți-ai irosit viața
cu versuri depravate
m-ai ruinat
cât crezi că o să mai suport
să mă duci cu vorba
de la un secol la altul
să-mi pui coarne
să mă calci în picioare
chiar dacă nu sunt eu cel mai cel
din tot ce ai creat, blestemat!

Infrapoemul

Am făcut de atâtea ori curat

în bucătăria de vară a poemului
am spălat teancuri de farfurii
rămase de la orgii
am șters urmele
de pe pahare, furculițe și clești
din șervetele de mătase
am îmborsățit sarea, oțetul
am lustruit eghileți, crățiți, oale
sub presiuni interguvernamentale
am răzuit, am frecat la sânge
dezastre suplimentare

căutând gura de vizitare
am trudit până la ultima picătură
în bucătăria de vară a poemului
și un cuvânt bun n-am auzit din partea-i!

Poemul cu p mare

Se uitau chicotind

la punga uriașă
a poemului cu p mare
care așteptând autobuzul
arunca neglijent
cojile alunelor poleite
îi fac semn de la fereastra
autobuzului oprit în stație
dar poemul cu p mare nu urcă
uitându-se în altă parte
urcă odată, tăntălăule, strig
mașina pornește
și el aleargă, aleargă prea încet...

Poemul invizibil

Au ieșit pe străzi morții:
bărbați, femei, copii
vara de foc nu alege
sub candela florilor de castan
au ieșit pe străzi morții
ne ciocnim de boarea lor răcoroasă
ne lovim de ei în cădere
vorbim cu vorbele lor
în plină amiază aurie
atotputernici par să fie
trecând prin/peste convenții gravitaționale
uneori pot să pună punct
unui poem care merge prea departe.

Un lord al teatrului românesc Zeno FODOR – 75

În urmă cu 4 ani aveam să-l cunosc pe Zeno Fodor (n. 28 mai 1934), un Om al dialogului spiritual, un admirabil comunicator, un deschizător de drumuri multiculturale (este inițiatorul programului *Face à Face*, în cadrul căruia s-au tradus în franceză și română mulți și importanți dramaturgi ai celor două limbi, a *Colocviului Național de Regie* la Reșița în 2005, organizator al *Festivalului Interetnic de Teatru* în 2006 etc.), un împătimit al lumii teatrale.

Foto: Dorel Vișan, Zeno Fodor, Mircea Petean,
Gheorghe Dinică (prim plan, de la stânga la dreapta)

Din clipa în care am început să comunicăm se scria, de fapt, o altfel de poveste, o poveste nemuritoare. O discuție cu Zeno Fodor te îmbogățește, te înobilează, te stimulează să gândești în perspectivă. În ochii săi, viitorul unei națiuni nu poate exista fără teatru: *teatrul trebuie să rămână un bastion al nației, o citadelă a culturii naționale, un nesecat izvor de iradiere a spiritualității românești*. Subtilitatea, eleganța și ținuta impecabilă cu care l-a hărăzit Dumnezeu se

împletește până la desăvârșire cu ființialitatea, glorificând-o.

De când îl cunosc, tot timpul mă surprinde.... O asemenea șansă vine o singură dată în viață. Poți s-o intuiești, s-o atingi, s-o primești și să te împlinești prin ea, sau poți s-o ignori, s-o ratezi din motive egoiste, din neștiință sau din teamă. Treptat, am avut posibilitatea să cunosc adevăratul om de teatru, care te surprinde până la fascinație prin vasta sa cultură, profunzimea ideilor, nevoia de a împărtăși... și așa am aflat că Zeno Fodor a știut să aleagă traseul existențial bătătorit de marii artiști, să se alimenteze și să emită, în egală măsură, autentice și sănătoase energii cultural-artistice.

Dacă se ivește ocazia să participi la un eveniment teatral de amploare, cu siguranță te vei întâlni cu Zeno Fodor. Adoră să fie prezent, să guste noi viziuni asupra unor piese de teatru consacrate, să descopere noi autori, regizori

și actori, să dezbată ecourile unui spectacol cu cei din breasla sa. Pentru asta trăiește.

Așa cum singur ne mărturisește, a tânjit spre teatru încă de la vârsta de 9-10 ani. *Îmi amintesc și acum de câteva scene din primele spectacole văzute la Teatrul Național din Craiova („Oedip rege”, „Hoții”, ambele avându-l ca protagonist pe Nicolae Sireteanu).* Destinul maestrului se împletește cu istoria Teatrului Secuiesc din Târgu Mureș (actuala secție maghiară a Teatrului Național) înființat în anul 1946. De atunci a început să joace teatru ca amator, împrietenindu-se cu câțiva excepționali actori, deveniți *monștri sacri* ai epocii, precum: Kovács György, Delly Ferenc, Kőszegi Margit și mulți alții. *De la ei, și de la marele regizor Tompa Miklós, am învățat ce înseamnă etică și disciplină teatrală, respect față de Teatru (cel cu T mare) și de spectatori.*

A absolvit în 1958 Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București (actuala Universitate Națională de Artă Teatrală și Cinematografică), secția de teatrologie-filmologie. Încă din anii studenției scrie primele cronici de teatru și realizează prima traducere a unei piese.

Activitatea profesională o începe în calitate de secretar literar la Teatrul de Stat din Oradea, unde exista două trupe de un mare potențial artistic: cea română condusă de Radu Penciulescu, cel care tocmai realizase excelentul spectacol *Ciocârlia* și cea maghiară condusă de legendarul Dr. Gróf László. Aici a legat prietenii trainice cu Radu Penciulescu, Dan Alecsandrescu, Valeriu Moisescu, Stelian Vasilescu, Valeriu Grama, Dorel Urlățeanu, Ricardo Colberti, Ion Marinescu, Vera Varzopov, Constantin Adamovici, iar de la secția maghiară cu Szombati Gille Ottó, Halasi Gyula, Gábor József, Cseke Péter, Dukász Anna ș.a.m.d. Acolo, la Oradea, învață pe viu cum se naște un spectacol.

Între oamenii de teatru, Zeno Fodor a fost și rămâne eruditul devotat, așa cum Gheorghe Harag este *regizorul*, sau cum Romulus Guga este *dramaturgul*, ca să mă refer la doi dintre cei mai buni prieteni ai săi. La Teatrul din Târgu Mureș, unde s-a transferat în 1962, la înființarea secției române, a lucrat timp de 23 de ani ca secretar literar, având șansa să lucreze cu nume mari, regizori și actori: Gheorghe Harag, Liviu Ciulei, Dan Micu, Alexa Visarion, Constantin Anatol, Eugen Mercus, Mihai Dimiu, Ion Fiscuteanu, Mihai Gingulescu, Cornel Popescu, Ștefan Sileanu, Fana Geică, Aurel Ștefănescu, Vasile Vasiliu și mulți alții...

Din 1985 până în 1997, este nevoit să facă un ocol profesional, în urma unei dispoziții de partid, ajungând la Teatrul de păpuși din Târgu-Mureș, mai întâi ca secretar literar, apoi, din 1991, ca director. Breasla păpușarilor îl primește cu mare dragoste și, timp de două legislaturi, este delegat al păpușarilor români în Consiliul Uniunii Internaționale a Marionetiștilor. Revine, prin concurs, ca director general la Teatrul Național Târgu-Mureș și,

timp de 3 ani, cu muncă asiduă, dăruire, pasiune, creativitate reușește să dea instituției un adevărat profil și s-o ridice la rangul de Teatru Național.

Zeno Fodor este, nu în ultimul rând, umanistul a cărui învățătură a devenit cordialitate și din cărți și-a construit o cetate căreia îi poți deschide porțile cu sentimentul că ești nu numai așteptat, dar și chemat. Timp de 20 de ani (1980-2000) a fost un remarcabil profesor la Universitatea de Artă Teatrală din Târgu Mureș, unde a predat cursuri de **Istoria Teatrului Universal, Management Teatral și Cultură Cinematografică**, știind să țină pasul cu și să satisfacă așteptările studenților săi, cu vremurile, punându-se în slujba tuturor aceluia ce nu au uitat nici o clipă de principii. A publicat în revistele vremii aproximativ 2000 de cronici și studii teatrale și cinematografice, a tradus peste 50 de piese de teatru, multe dintre ele fiind montate la diverse teatre din țară sau publicate la editurile *Eminescu, Unitext, Viitorul românesc, Lyra* și ne-a lăsat un important volum intitulat **„Teatrul românesc la Târgu-Mureș. 1962-2002”**, volum care păstrează vie și emoționantă amintirea prietenilor și colegilor săi din teatru.

Zeno Fodor este omul ideilor trăite, ridicându-și glasul în apărarea neprețuitei lumi teatrale căreia îi rămâne fidel azi și mâine și mereu. Acest încântător Om este pentru noi toți un dar ceresc, o enciclopedie elegantă, barocă, complexă, desăvârșită. O enciclopedie pe care o ai pe noptieră, o răsfoiești, iar și iar, și ea rămâne la fel de imprezvizibilă, de plăcut surprinzătoare, de tainică, extraordinar de bogată și mereu vie, trezindu-ți permanent senzația de experiență a unei cunoașteri directe, neintermediate și autentice. Mărturia faptului că rolul său în viața teatrală a fost pe deplin împlinit vine în anul 2004, când, pe deplin meritat, dar și destul de târziu, în opinia noastră, Maestrul a fost distins, de șeful de atunci al Statului Român, cu *Ordinul „Meritul cultural” în grad de Ofițer*.

La mulți mulți ani, sănătate și putere de muncă, emerite maestru Zeno Fodor!¹¹

¹¹Caldelor urări adresate de autoarea acestui articol maestrului Zeno Fodor le adăugăm și pe cele ale întregului nostru colectiv redacțional. **La mulți și fericiți ani, iubite maestre!**

ELEGII

Simfonie elegiacă:

I-Allegro ma non troppo (tempo di Minuetto);

II-Scherzo. Adagio espressivo e molto spirituos;

III-Allegretto molto moderato e grazioso

I - Elegie de început de toamnă

în fața simfoniei tăcute și verzi să

taci - să lași copacii să se pescuiască din oglinzi : atâta liniște nu merită sufletele nici în Paradis

apele visează - concentrat și adânc - iar noi nici nu știm - dar nici prin cap nu ne trece să știm să-notăm

nu poți să te gândești - aici - decât la o singură mărire smerită slăvire: El a făcut totul - tu nu ai altceva de făcut - decât să te bucuri de toate - uitând că ești

nici păsări - nici îngeri nu se leagănă-n văzduh - doar lumina - dansează lumina - atât de copleșitor disperat pasionată prințesă - se rotește-n delir minunată și tristă - precum uriașă crizantemă scrijelită pe cristalul văzduhului - părăsită de vrăjitul - uitucul ei prinț - părăsită (într-un ritm delicios) - de mistic - rostuhl petalelor dacă cineva - nu știi cine - încă mă ține minte îl implor să mă uite - să mă lase liber : memoria oricui e-o temniță cumplită-mbinare de lanțuri și scripeți de barbară tortură - iar eu vreau să văd până la capăt - dansul delirantei lumini - până la plânsul din urmă al unei lumi de lumină - în care amurgul este neputincios

atât de fericit e amurgul - încât nu se poate hotărî să

existe: nimeni nu-l cere - nici o rugăciune într-însa
nu-l cuprinde - nu-l îmbrățișează-n cuvinte dorinți - și atunci
ce rost are să brodeze - cu anasâna - pe cer - lucruri în care
nimeni nu crede - nimeni la sincope nu visează - febril

nu - eu nu pot iubi chiar pe nimeni - pe
nimeni - pentru că întreaga iubire-i la
El : numai El cumplit știe - atât de simplu - uluitor de firesc
desăvârșit - să iubească - încât
oricui altuia nu-i rămâne decât să dea din umeri - și
onest epigon - să se umilească de atâta nesfârșită
neștiință - dar nu și să
se teamă de vină: ce vină poți avea - când întreaga-ți iubire - lui
Dumnezeu i-o dăruie - pentru că tu nu te pricepi să faci din ea
Lumi - proaspete minuni înstelate

i-o delegi - Lui - singurului măreț
copleșitor specialist în
Iubire

poate că ar trebui să ne-ntrebăm multe - dar
privirea și sufletul nu ne-ngăduie: plutim înecați în
lumină - ca-n gândul din urmă al lui Dumnezeu - Dumnezeu
Cel Care - după ce
a sfârșit de făcut Lumea - și-a rășchirat larg
degete și pleoape - a amorțit dincolo de orice scâncet de înger
scărășnet de-arhanghel - și - cu ochiul scâldat în grozava Lui liniște
a privit cu o iubire și sete - de-a dreptul sinucigașe - tot ce-n
urmă-a făcut - și
atât

II-Elegia luptei și sângeului

e-o luptă surdă - între cristalini
îngeri - și rococo-ul - pedanteria demonică - prea abstractă
întinsă derutant (pretutindeni unde sunt
visări - fortărețe strategice) - în lanț de trăgători șiruită

delir voluptuos și demonic

simt vibrând cataclismic podelele lumii de dansul sălbatic
al morții - de-o mistică crimă - dar

mă-nspăimânt de incertitudini - căci
nu știu a cui - contra cui

nu va mai rezista inima la trepidația terestrului
dans - se va crăpa ca un zid - dincolo de care nu-mi este
dat să văd urmarea turbării limitelor

strângeți-vă-n jurul meu - irespirabili heruvi - și
alinați-mi căderea - arătați-mi că
viața mea a-nsemnat și pecete de
lumină - peste morminte de fapte - că
odată și-odată - din visuri - se vor trezi profetii tiranici și
mândri - precum
fluturi din pupe

ajutați-mă să mă pricep - în tot ce-am
făcut - și - mai ales - slavă smerită s-aduc
celor pe care n-am îndrăznit să le chem spre
făptură

nu-ndrăznesc să hulesc nici măcar treptele
Răului - strivit sunt sub frica de a produce în ceruri
mișcare: cine sunt eu să judec
consecințe și trepte de zare - cine sunt eu (da
oare cine?) - și cine se-ncumetă martor și chezaș
faptelor mele să fie la
Tronul Divin? - văd îngeri zburătăciți
buiac rostogolindu-se-n vid
spăimântați

dar poate - mișelnicul de mine - nici cauza
nici rostul nu pot să le fiu - în dezlănțuita lor
cădere de spaimă: e rău că-ndrăznesc chiar
pe mine să mă gândesc

dar - Doamne - ce-ar trebui cineva să facă - pentru
ca Tu să-l numeri ca om? - atâta spaimă și
lașă smerire - Tu n-ai dat Lupului mândru - când
sângeros - sfâșie prada: mândria crimei
are în ea duh - dumnezeiască
și crâncenă zguduire - ochii Sfășietorului când se-nalță - mândri
fără nici o sfidare - spre Tine

știind că așa este
bine - că porunca Ta l-a zvârlit în dansul de sânge - hieratic

am ucis - am ucis - atâtea vise
am ucis - dar niciodată n-am avut demnitatea
să Te privesc - mândru - firesc - în ochi
când nimiceam tot ceea ce-n sufletul meu Tu
Atotsurprinzătorule - cu-atâta
inspirație ai clădit

sunt Lup - rătăcit de
mândria de-a fi Lup: acesta
să-nsemne
Omul? - cât de precar
și de jalnic - cât de lipsit de - pururi alb - stindardul
speranței

lui Cain - Lupului
pentru că au făptuit - ochi în ochi cu
Dumnezeu - Dumnezeu le-a uitat
lunatică - fapta: ei împing - prin sângele lor
lotca sorții spre mal - spre arzătoarele raze
nimicitoare ale oricărui coșmar

ajută-mă - Doamne - să trec cu mine însumi cu tot - prin
apele tulburi: l-am întâlnit
(cu mult mai îngândurat era decât
în noaptea aceea - și mult mai trist - mult
mai trist) - pe
fratele și semenul vieții - Satan
III- Elegia tinereții veșnice

nu mi-am trăit tinerețea - și
totuși - când Moartea va veni - o voi privi
neclintit - cu candoare - chiar cu
devotată fervoare - în față: poate e sora pe care
n-am avut-o aici - pe Pământ - și - spre
a-mi face scump dar - de nuntă și de
casă nouă - în vizită vine

n-ai avut rude-ale cărnii și sângelui - de-aceea
niciodată să n-alunghi străinii din prag - abia ei

s-ar putea să-ți fie mistice rude - fețele inimii tale
ades bănuite - niciodată crezute: cât de triste-ar fi
ele - când ai refuza să-ți vezi tinerețea cea veșnică - în
fântâna ochilor lor larg deschiși - precum porțile cerului în
Noaptea de Sânziene:

noaptea când
nu este noapte - graiul minunat înfrunzește-nfloreste - același pentru
toți - pretutindeni - și
frați vorbitori ajung ca să-ți fie - pe
treptele Copacului Lumii - până și
corbi - regali precum Focul

Tinerețe și Moarte - nu v-am întâlnit - decât în
vagi vestiri-prevestiri - incredibile visuri - dar
cu seninătate - fără riduri de grijă pe suflet
v-aștept - chiar dacă
anapoda și sărit vă este rândul arătării - venirii - eu
unul - v-aștept

de multe ori - seara - simțeam că
de la pământ mă ridic - precum
cântecul din strunele lirei - care sacru-l orbește
pe-Orfeu - și etern reclădește piramidele lumii

sunt o vioară - fragilă precum
fluturii razei - pe care sper ca
măcar o singură dată în viață - cineva
c-un arcuș fulgerat de cristal - s-o facă

înalt să vibreze - odată cu
toate stelele cerului

Pruncul Albastru - de multe ori
de-Acolo de Sus - mi-a zâmbit - și sufletul meu l-a-mbrățișat în
lacrimi de bucurie curată

nu-mi ieșiți în față - bezne
orbi lilieci - și-n odăjdii
prețios travestite - preotese
voi bufnițe: nu de înțelepciunea lugubră a
întunericului mi-e sete - ci de

vesel - Nebunul Luminii

cu lingură de argint gust
văzduhul și duhul - princiare coroane
amețitor se rotesc în apa Fântâniei
misticii magi îmi păstrează - în sipete
scumpe - neatînse de privire
îngereștile-arîpe

regină și soră - tu
Moarte - Cina de Taină
începe: nu lipsi - nici nu mă istovi
de-așteptări

îți voi împrumuta - după ce eu însumi voi bea
potolit - Plinul
Potirului - să nu te mai plângi de
prigoane - de nerecunoștința
Mirilor tăi

Rege lângă Regină - vom păși în
taină și vis - împreună
strâns îmbrățișați - precum se cuvine
spre a vesti largi popoare-ale
Amurgului

Elegia părăsirii

în somn vin veștile de prăbușire și-nălțare
neînțelesul somn - singurul mod de a trăi
neputincios și-ntunecat - al omului

aștept - de milenii - să se spargă tăcerea - și să iasă
orice - dintre coji - fie și-un monstru: degeaba aștept

șesând harnic halouri - nevestit ca
prestidigitatorii - cețurile
împărăție și-au întemeiat - prieteni
m-au trădat - cărțile - de palmele
mele - fug - țipă ca bufnițele - când
vreau să le ating - pe obrajii paginilor: trebuie
să leucid - de frica fricii lor - să-not până la bărbie în

sânge

Eurydice n-a venit și nu vine cu
mine-n infern - urina luminii din
lampă - peste mâini mi se scurge - lividă: contemplan
cum devin melancolic cadavru

departe - în cavernele timpului - apocaliptic latră
cu-nverșunarea disperării oarbe - cîinii

doar cîinii - sfetnicii groazei
din depărtări ne-nchipuite - mă urmăresc
feroce - nu urându-mă : constatând concretețea unui
hoit nocturn

veghează - răgușit
numără "unu" și - vomită uscat - peste crengile nopții
delir de neființă al lumii

nu pot să uit - nu pot să iert - nu pot
să cer a mi se face mai mult decât
pot eu să fac: și nu ne iartă nouă
nimic - Doamne - căci suntem ciungi de
neiertare - ologiți de
uitare de liră

calc peste straturi de îngeri căzuți - mumificați și cu ghearele
tragic încârligate a moarte: foșnesc - frunziș
cadavre de îngeri căzuți : eu trec mai departe - poltron
lingău și paiată - sperând în reduceri de preț ale morții

nu-i nicăieri biserică : doar o pădure de hohote vaste de plâns
ori slinoasă batjocură - borhotindu-mi
costumul improvizat de
mire

Mînerul sfredelește - scrâșnit - sterilul din creierul meu
o izbitură stângace și - stârnește neașteptate - pustiitoare
incendii: asta nu-nseamnă divers - pitoresc
și nici vesel - ci doar un alt sortiment de cavou
(vrea cineva să mi-l vândă - ambalat cu tot cu
duhoarea de moarte)

dar Moartea e mai lucidă - mai
rea decât tot ce mi-am imaginat vreodată că-i
Răul: nici nu vrea să audă să mi se lase pe
umeri - ca o palmă-amicală
nu vrea să
accepte jocul scurt - cel mai scurt din regiile lumii: cel al
Deplinei - Luminare-Nștelegeri

și mi se face - deci - frică să-i vorbesc - eu primul - Morții: nu știu ce
fel de voce mai poate să iasă din furnalul încins la roșu - din
caverna - din hăul
Răului celui mai rău

pedant ca un cioclu - îmi pun pe deget inelul terorii - și-aștept

apoi - nici măcar nu mai aștept: statui de idoli trădați au încremenit
toate păsările

înțelept de beat - fascinat - stau de gât cu
nenorocirea: nedespărțiți - nedespărțiți...

sub felinarul de la cotitură - ghemuit - e totuși cineva care scrie
izbăvitorul cuvânt - cu litere mari - de spaimă și
zgură: “SFÂRȘIT”

Elegia dramatică a Facerii

“- urlă – hai – urlă – urlă odată – ce naiba-i cu tine?” – se zburli ră ei la
moleșitul - apatic - Poetul

“- cenușa nu poate urla
cenușa-ți înfundă gura - îți înnegurează cerul
gurii - laringele
stomacul - ți le inundă - inima ți-o soiește - sloiește - sleiește
rece” - liorbăi - anapoda - încolțit - Poetul

“- Poetule - urlă - ce mai aștepți - fă-te auzit - ai
curaj...”

“- pentru ce - curaj? - să urlu – nu ai nevoie de curaj – ci de
durere - dar
nu poți urla - când nici nu mai știi deosebi între durere și

tăcere - durere și
nesimțire - între durere și ignoranță - ori
indiferență - între durere și...”

“- hai - urlă - lasă teoria deoparte - n-avem nevoie de
filosofia ta de doi bani - firește că
noi nu dăm nici doi bani - dar
așa a fost înțelegerea - să mai rămână vreo doi dintre cei care
profesional - știu să urle

asta-i distracția acuma - să ascuți
urlătorii de meserie - cei care-și știu profesia – apoi
firește - până data viitoare - când ni s-o mai face de
un talk show al urlării - îi dăm afară - îi chemăm înapoi la comandă – și
tot așa - încolo – încoace - încoace
încolo - hai - hai...”

“- nu pot - nu se mai poate - când cenușa... - nu pot...”
“- nu poți urla - atunci du-te dracului - atunci - ne cumpărăm noi niște
maidanezi - și-i batem să urle până
n-or mai putea (dar apoi - constant - gudurându-se - iar
vor putea) - că așa nu sar nici ăia cu Drepturile Zvonului (n-ar face-o
nici pentru tine - dar parcă mai știi ce conjunctură
se năzare...) - cel
mult un bacșiș la
Protecția Panamalelor - și gata - hai - marș de-aici
împuțitul”

și Poetul - care va să zică - se culcă în patru labe și
dispăru - la comandă
cuminte - cu coada-ntre picioare (coadă de rasă - ce mai !) - a
dispărut – dar
pe bune - chiar nu s-a mai știut nimic-nimic de el
niciodată

numai că - rămași fără urlătorul de durere - urlătorul
de profesie - de serviciu! - al durerilor profesionale - și
supralicitând aportul maidanezilor - într-o bună
zi - i-au mâncat câinii
pe ei - pe
toți

adică - vorba vine - de fapt i-au găsit alții sfâșiați pe
ăștia (nu
de-ndoieli – se-nțelege) – alți doritori de
distracții - de senzații
tari: deci ălalți - s-au grăbit să-i înghesuie - cu piciorul - cât au
putut de rapid - peăștia - în
șanțuri - mări și oceane - în
pubele-ori containere - în găuri negre - și
au chemat și ei -ăștialalți - pe
ieftinii câini
maidanezi - mercenarii urlării

și-a fost ziua-ntâia (sau
a doua - a treia...? – până și dumnezeii
pierd Numărul...) - a Noii
Sfinte Căiniade - Metamorfozei
Încrucite - Încrucitate
Destin Templierul - amin...

Elegia copilului părăsit și trădat în furtună

contorsionându-se laș - copacii își întorceau - îngroziți
fețele de la cer - dădeau să se-ascundă - unii dinapoia altora
până n-ar mai fi rămas decât un singur uriaș
laș - Arbore - cu crengile-nfășurate - ca la spânzurați - în jurul
propriului gât

ploaia - șiroaie și tot mai groase și
aspre frânghii - se scurgea peste vinele gâtului meu
smuls din ipocrizia subțire-a cămășii - și voia
streangul rece al ploii - pieptul îngust să mi-l
strângă - șuiera ploaia - îmi șuiera veninos și
ud - la ureche - degrabă să
întru în mine - să nu mai văd
singurătatea sinistră: eu
și cerul care trosnea din toate-ale lui încheieturi de
foc - o făcea pe grozavul cu mine - tocmai cu urgisitul de
mine - de toți
părăsitul

din zenit de furtună - din miezuri ascunse - adânc învăluite - de
cer - spre

copilul singur - stingher - părăsit de
tovărășia crengoaselor brațe-nfrunzite din pajiște
singur copil - cu bărbia-mpinsă-nainte - de
plâns și mândrie - cu dinții scrâșnind de
orgoliu și sfidătoare groază - vedeam cum se reped spre
mine - barbar se năpustesc cu urgie - balauri de fulger - torente de-
orbitoare
lumină haină - izbindu-se-n umerii și-n pupilele mele
larg - a delirantă furie - deschise: "ah – ticăloșilor
m-ați lăsat singur - față-n față cu
cerul - cu balaurii - cumplit înfometații lui
de lumină balaurii!"

îi vedeam cum se reped la mine - orbitorii balauri - strângeam
pleoapele-ntâi - apoi - spasmodic - le prindeam și strângeam
gâtleurile trepidânde de foc și văpaie - de nestinsă foame de
ardere - în pumnii mei le simțeam balaurilor cea din urmă zvâcnire
simțeam cum - agonic - se zbat tot mai rar
ei - balaurii de foc ai văzduhului - și
ca Hercul - ori ca deznădăjduitul tată de fii
Laocoon - îi lepădam - precum cenuși
netrebnice umbre ale picioarelor mele – pe
pajiști

slabe pâlپări de lumină - printre udele fire-ale
zbučiuțelor furii ale ierbiilor - se-mprăștiau - precum
scânteile unui atât de vechi incendiu-al pământului - încât
oamenii-l uitaseră - cum și pe mine - acolo pe pajiști
părinți mă uitaseră - singur
copil

acum - cel ce vă vorbește - bătrân - parcă tot simte cum îl
furnică prin palme - electrica spaimă-a balaurilor care
demult - între orgoliul și mânia
firavelor degete-ale mele - s-au zvârcolit și s-au
stins

nu - niciodată - până la celălalt capăt al lumii și
căii - balaurmahia nu se termină - fără sfârșit e mânia și
setea de a simți cum - în palme-ți agonizează
furtunoasa - urlătoarea văpaie-a luminii cerești
înfrântă - smerită de-un orgoliu cu mult

nemăsurat și dumnezeiesc - mai mare

copilul - furia descătușată-a copilului
trădat pe pajiști - în furtună și singur - nu se stinge decât odată cu
capătul lumii: și acum dorm
cu pumnii strânși a bătaie și strângere exasperată
și acum - prin somn - simt cum balaurii mor
zvârcolit - umilindu-și lumina - între mâinile mele
neostenitele mâini ale mâniei trădatului
în veci neodihnitului din mine
copil

Elegia mărturisirii

să privesc mereu frământul lor de a fi
bogații grotești - să privesc cum li se golesc ochii de
gânduri - și li se umplu de fosforescențe de
lupi - să fiu martor la dezvățul
pierzaniei de orice boare de
om: în loc de mătăniile rugăciunii - să
ridic în slăvi inovația mătăniilor calculatoarelor
de bani - credeți-mă și pe mine: mi se
apleacă

pe mine uitați-mă de la toate festinele
voastre cu chiote apocaliptice - pe mine uitați-mă pe
pajiștea din fața pădurii-nnegurate: nu vă temeți că mă
voi răzgândi și întoarce - cum eu
nu mă tem să mă înfund - printre necunoscutul
copacilor - în lumea fiarelor cu instincte
dumnezeiesc de cinstite

da - să fiu sfâșiat - ca Orfeu - de artiștii lui Dumnezeu - nu de
jalnici - travestiții - cabotinii
istoriei voastre
Elegia reproșurilor tardive

atâtea gropi - atâtea morți - cu viclenie
și - sumedenie - labirinturi abstracte
m-așteaptă

câte păcate-am visat : vomam de efortul

visării păcatului - aplecat peste roata
closetului

de ce m-aș plânge de seceta răutăcioasă de
păcat - de asceze pe care nu mi le-am dorit?
repartiție de la instanțe superioare: nu pot fi sfânt – căci
asud nălucind deșucherii - dar nici

infernul plinar - mustind de ispite și
încălcări de hotare - gemând de furtuni - de
ciclopice zvârcolirile vii ale celor mai cutremurătoare
sfidări către ceruri - nu-mi este
ștampilă pe pașaportul cenușii

jalnic sfidez - ricanez - dar plânsul de ciudă mă-neacă - -mi
înfundă - suflet și gură - privire și nări: de ce doar pentru alții ai
transformat liberul arbitru în
desfătări vigoase - iar mie-mi dai - Doamne
surogate - resemnarea umilă cu vise despre
ce-aș fi făcut - fără vreodată șansă-a avea ca să
fac?
ăsta ești Tu - Supremul Capriciu - cu
domiciliul în ceruri

cine se poate lua de-un copil - cine-l condamnă la
moarte - pentru că smulge aripile
bietelor muște? - poate-l smucești ușurel de un umăr - dar
te-ar mostra cugetul să-i întorci
spatele - definitiv

Mircea Tudose și virtuțile versului clasic

S-au împlinit în primăvara acestui an opt decenii de la nașterea regretatului poet, prozator și publicist clujean Mircea Tudose. Prin grija devotatei consoarte, distinsa doamnă Emilia Tudose, a apărut recent o elegantă antologie din poeziile sensibilului scriitor, stins prea devreme. Cum se întâmplă de obicei, în timpul vieții, delicatul poet nu s-a prea bucurat de recunoașterea pe care indiscutabil ar fi meritat-o. Citindu-i versurile de acum, din antologia *Povara unei mari iubiri* (Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009), avem posibilitatea de a-l înțelege mai bine pe poetul și omul Mircea Tudose.

L-am întâlnit doar de câteva ori în timpul vieții, iar omul m-a cucerit imediat prin discreție, prin politețea înnăscută, prin bonomia surâzătoare. Din nefericire, ultimii săi ani de existență aveau să fie marcați de suferințele unei boli neiertătoare. În ciuda suferinței care-l marca, scriitorul avea în priviri o luminozitate sufletească impresionată. Se născuse sub o zodie luminoasă, în mai 1929, în Valea Luncavățului, din apropierea Horezului, din județul Vâlcea.

A urmat cursurile Școlii Militare de la Sibiu, dar cariera militară nu-l va reține prea mult. Sufletește era alcătuit pentru un alt tip de existență. În schimb, va deveni redactor la revista „*Scutul Patriei*” din Cluj, pentru o scurtă perioadă. Atras de literatură, va urma cursurile Facultății de Litere și de Istorie a Universității din Cluj.

Ca inspector cultural, ca redactor la Studioul de radio din Cluj și, în ultimii ani, ca profesor la diferite școli și licee clujene, Mircea Tudose va lăsa peste tot amintirea unui om de conștiință, pasionat de munca sa, prea puțin dispus să accepte strâmbele convenții ideologice. Era indiscutabil un patriot, capabil să discearnă adevăratele valori pe care să le slujească. A publicat mai ales în publicațiile clujene, devenind membru al Uniunii Ziaristilor din România (1956), scriind mai ales articole pe teme culturale. Debutul cu poezie s-a petrecut în prestigioasa revistă „*Tribuna*”. Editorial va debuta cu volumul de versuri *Caut o stea* (Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1969), în care se prefigurează deja o sensibilitate gravă, învăluind evocările lirice cu o melancolie luminoasă. Volumele *Confesiuni târzii* (versuri, 1995), *Cercelul de aur* (proză, 1996), *Rememorări* (versuri, 1996) și *Fluturi de seară* (versuri, 2000) vor adânci liniile de forță ale unei personalități literare originale, în ciuda discreției cu care s-a manifestat.

Poetul era, cum s-a spus, „*un scriitor sensibil*” (Constantin Căbeșan), atent la realitățile lumii în care trăia, transfigurându-și spaimele și refugiindu-se adeseori în lumea paradisiacă a satului românesc, etern. Poetul se visează adeseori în lumea pierdută a copilăriei („*Sunt, iată, iar copil, / m-avânt printre omătul / de floare din april*”), în versuri impecabil cizelate, scrise în buna tradiție clasică. Prezența unei geografii familiare, întoarcerea spre lumina blândă a pământului sunt gesturi aproape rituale la acest poet care crede în valorile sacre ale neamului românesc, fără să uzeze de trâmbițe retorice sau de o recuzită imagistică prețioasă. Sunt de remarcat în acest volum și câteva poeme dedicate unor repere fundamentale ale istoriei naționale, cum este acest poem intitulat *Horea*, în care tragicul erou e văzut ca un Mesia al pământului autohton: „*Iisuse al nostru / Preacurate sfânt, / nu are țara-ntreagă, / un mormânt / să te așez / bucată cu bucată / și să mă-nchin / de fiecare dată. / Ruși pâinea-n două / și-o aud cum plânge / pe degete / am urme mari de sânge... / Iisuse al nostru, / cina-mi este grea / în seara asta / nu mai pot mânca*”.

Iată și câteva versuri emblematice pentru sensibilitatea sa, în care exaltă puterile htonicului: „*Miroase a grâu și-a câneșă topită / iar soarele s-a prăbușit pe deal, / potecile abia, abia palpită / și se cobor alene către mal. / E pace adâncă pe pământ și-n zăare, / S-aprinde cerul ca o torță vie, / Cad stele coapte parcă la chemare / și stropi mărunți și grei de veșnicie*”(Eternitate). Deși abordează teme eterne ale poeziei noastre (istoria, lupta cu viclenia timpului, solitudinea, dragostea, evocarea pământului natal etc), poetul evită, cu abilitate, convenționalul, reușind să transmită mereu vibrația vie a sensibilității sale, netocită de locuri comune.

Confesiv și sentimental, poetul crede în forța simplității, în rostirea directă, spusă de la inimă la inimă. Versurile sale au fluentă și armonie. Mircea Tudose nu are orgoliul novatorilor sau al celor care doresc să fluiere cu orice preț în templul literaturii. Crede, mai degrabă, în virtuțile unei literaturi menite să perpetueze în memoria cititorilor sunetele marii poezii românești, de la Eminescu și Macedonski la Octavian Goga sau Tudor Arghezi. Este un ingenuos artizan, șlefuiindu-și micile compoziții lirice cu pasiunea unui bijutier. Cuvintele sunt selectate de el cu grija cu care sunt alese și șlefuite pietrele scumpe. Recenta antologie a poemelor sale ne descoperă un poet autentic, plin de prospețime, cu o inimă ce bate cu putere sub crusta fragilă a versului, în ritmurile de aur ale bunului vers clasic.

Un jurnal al bolii¹²

Am scris cu mare plăcere despre mai multe din cărțile doctorului Iulius Iancu, unul din cei mai interesanți scriitori de limbă română din Israel. După după cum se știe, doctorul Iulius Iancu este autorul unei cărți unice, o monografie sentimentală a unei străzi din Bacăul natal: **Noi, copiii străzii Leca**. Publicată la Editura Minimum din Tel Aviv, cele trei volume masive ale cărții poartă un subtitlu edificator: **Bacău, târgul amintirilor. 1920 -1944** (1999). Un al patrulea volum, subintitulat **Generația la capătul drumului**, apărut în 2004, e considerat de autor ca ultimul episod din serialul **Noi, copiii străzii Leca**. Alte cărți semnate de medicul-scriitor (**Un om, un drum, o epocă** - 2001; **Bacăul de odinioară. În Haifa, pe Carmel** - 2003) întregesc portretul unui scriitor sensibil, dotat cu o remarcabilă memorie afectivă. Nu mai puțin interesant e medicul și în ipostaza de poet, pusă tot sub semnul recuperator al memoriei, dovada stând cartea intitulată **Poeme de amurg** (2007). Volumul conține poemele unui spirit aflat la vârsta unei senectuți pe care o bănuiam luminoasă, fără înfiorările thanatice destul de răspândite la această venerabilă vârstă.

Recent, sensibilul memorialist și poet dă la iveală o carte de o factură mai aparte, ce ne permite să pătrundem în locuința sa, ca martori ai vieții sale intime, nu lipsită de griji și de tristețe. Volumul are un titlu ce nu ne lasă să bănuim prea multe, **Prințesa din Harduf** (Tipografia Columna, Bacău, 2009).

Ne grăbim să spunem că e vorba de una din cele mai emoționante și mai tulburătoare cărți ale autorului. Eroul principal al cărții este soția medicului, atinsă, din nenorocire, de nemiloasa boală Alzheimer. Întregul volum este un jurnal al bolii, al relației octogenarului cu devotata, vrednica lui consoartă. Iulius Iancu mărturisește de a fi meditat îndelung înainte de a pune pe hârtie drama sa și a soției Rita, pe care o numește, cu nespusă duioșie, „*prințesa din Harduf*”.

Harduf este numele străzii din Haifa, unde locuiesc cei doi evrei originari din România. Conform propriei mărturii, medicul s-a hotărât să destăinuie publicului odiseea vieții familiei sale mai mult din motive etice decât literare, deși tema bolii a fost îndelung folosită în literatură, mai ales începând cu secolul trecut. Ca medic și ca soț al unei femei atinse de teribila boală, Iulius Iancu a concluzionat că descrierea acestei tragice experiențe poate să ofere semenilor „*un sprijin moral, un fir conducător între meandrele drumului de suferință și disperare*”.

¹² Iulius Iancu, *Prințesa din Harduf* (Tipografia Columna, Bacău, 2009).

În ordine umană, portretul pe care Iulius Iancu îl alcătuiește admirabilei sale soții e mișcător. Doamna Rita s-a născut în perimetrul cartierelor bucureștene Dudești-Văcărești, unde, pe vremuri, „se vindeau covrigi calzi și porumb pe stradă”, „iar idișul se amesteca cu limba română zi de zi, oră de oră pe ulița evreiască.” A rămas orfană de la trei ani, muncind din greu de la o vârstă fragedă, rămânând mereu o femeie simplă și modestă, devotată până la sacrificiu soțului și fiicei sale unice. Împreună, cei doi au transformat casa din Harduf „într-un unic și modest templu fără altar și amvon, dar cu multă înălțare sufletească”. În acest perimetru se va desfășura viața unei perechi ce a știut să-și construiască „o viață familială caldă”, dar și să „împartă iadul împreună, cu stoicism și răbdare”.

Medicul-scriitor rememorează etape succesive din viața cuplului, până la debutul teribilei maladii. Iulius Iancu descrie cu fidelitate primele semne ale bolii, reacțiile bolnavei, schimbările intervenite în viața ei și a întregii familii. Boala, caracterizată prin „deteriorarea procesului de gândire, a memoriei, cauzată de o moarte progresivă a celulelor creierului”, avea să provoace în viața familiei Iancu „o dramă lungă, fără acte și pauze”. Efectul bolii e asemănător, spune Iulius Iancu, unui uragan sau tsunami care „devastează cartiere întregi și orașe”, împrăștiind în jur „neliniște, teamă, singurătate dar și durere și tristețe”. Dorința îndelung repetată a bolnavului este de reîntoarcere „acasă”, „la mămică”, în strada Vlahuță din București, unde locuia în copilărie.

Jurnal al bolii, cartea doctorului Iulius Iancu este în același timp o tulburătoare carte de dragoste, un roman al cuplului ce înfruntă cu stoicism toate încercările vieții. Nu mai puțin, **Prințesa din Harduf** se poate citi ca o meditație asupra vieții și a morții. Înainte de a fi literatură, cartea medicului din Haifa e o spovedanie emoționantă, ce merită a fi citită cu toată atenția, ca o lecție de simplitate și de înțelepciune, de credință și de fidelitate. Nu în ultimul rând, **Prințesa din Harduf** este un elogiu adus miracolului vieții, cu toate încercările și umilințele la care ne supune, uneori, felonia destinului.

Ștefan CIOBANU

OAMENI DE LÂNGĂ NOI

îi ies din mânecă
vagoane de tramvai

a crescut acolo
ca un păr la subraț

dimineața zici că este un clește
cu pete de psoriazis pe mânere
seara un clown cu nuci mari
în loc de nasturi

toate burlanele din oraș
sunt îndreptate spre capul lui
ceea ce îi dă tot dreptul
să se creadă un fel de rege
neîntors din cheiță

odată mi s-a făcut milă de el
i-am lăsat ușa deschisă la un fir de iarbă
toată noaptea a fost furtună
copacii mașinile băncile oamenii casele
toate parcă erau într-un blender

— - —

locuiește într-o fântână
ajutând oamenii
să ia cât mai multă apă în găleată
și tinându-le de urât
celor care mai cad acolo

unuia i-a arătat chiar un munte de monede din aur
sub care ar fi moaștele unui rege
cu o coroană veștejită

scoate capul afară din când în când
doar ca să vadă

dacă a revenit sfârșitul lumii

— - —

are câte un pinten pentru fiecare respirație
din viață

nu fumează țigări
fumează nopți în care și-a învelit iubita
una cu ochii unei dame de cupă

e înalt și fascinant ca o lumină de lanternă în noapte

pentru el
firele de iarbă sunt tot un fel de blocuri
așa că nu le calcă
zboară deasupra lor
dacă l-ai întreba
ți-ar spune că este pelerina lui Dumnezeu

— - —

locuiește în caleidoscopul unui copil de trei ani

când se uită
copilul îl găsește mereu
zbenguindu-se
gata să asculte noutăți
să i se povestească despre umbrelă
și marile plimbări la magazinul din colț

are genunchii mereu în alt loc
și capul îi ia diferite forme

copilul l-a botezat plastilină
dar când i-a povestit despre mirosul plastilinei
l-a rugat să îl schimbe
și cum se consideră un foc prins între lentile
i-a zis copilului să îl strige
chibrit

când copilul nu se uită
se chircește

genunchii îi intră prin peipt
și i se-nfig în lună
ai zice că este un cavaler
cu lance
oprit să se odihnească

când altcineva se uită prin caleidoscop
se scurge în ochii lui
și așteaptă ca *altcineva*
să se plictisească
făcând chiar să îi lăcrimeze ochii dacă este nevoie

— - —

el este mai mult decât aceste două litere

are pielea granulată
semn că a crescut între răgete de lei

lucrurile lui
sunt ca niște versuri din tatăl nostru
nu le schimbă niciodată
este mereu uimit de ele
găsindu-le tot timpul
un alt unghi din care nu le-a privit

este hipo când vine vorba de zi vară nisip
cu toate astea este primul om descoperit zilnic
de razele soarelui

pentru el durerile
sunt ca niște sunete de trompete
ale unor îngeri agățați de treptele unei scări

are mulți ochi
speră că
până va muri să ajungă să îi deschidă pe toți

omul este om și-n crucea goală

oamenii au dorințe mărunte
cum ar fi să respire sub apă

în mediul acela
unde sunetul se mișcă autist

uneori așteaptă leșinul
ca pe o mașină cu pâine
își întâmpină moartea în șoșoni
citesc cărți pentru că au forme de aripi
construiesc zgârie nori în loc de zgârie morți
se îmbrățișează pentru a pune între ei
virgulă

morfina doar le mătură durerile
cu târnul
fără mămoșenii

din toate frunzele îi pândește rugina
ca o piatră în praștie
și le lovește tâmplele
luându-le locul

pe scaunul de pe verandă
rămâne adesea aerul
care se dă în balansoar

motanul cu pânze

comoditatea o să împingă specialiștii
să cloneze pești lămâie

iubitul/iubita
va deveni
o simplă mărime de haină

gândurile visele dorințele
or să se deruleze
pe un ecran lcd compus din neuroni
astfel că se vor înregistra
și vor putea deveni probe în procese

intențiile se vor pedepsi
omul respectiv fiind pus
să stea treaz /cu ajutorul unor medicamente care de multe ori vor dat greș
persoana murind/
până la o sută de ore
pentru a oferi universului o cantitate mai mare de energie necesară funcționării
armonioase
(se va dovedi că omul emană când e treaz
un fel de combustibil pentru univers
astfel că populația va avea de efectuat obligatoriu două zile pe lună de stat treaz
non stop prin rotație în folosul comunității)

cocoșii
cu un senzor conectat la un satelit
indiferent cât de mult se vor strădui
nu se vor mai auzi cântând
decât la ore prestabilite

pe lună vor fi duși astenicii ipohondrii
și vegetarieni
aici ei se vor guverna singuri în catacombe
vor face sere de verdețuri
pe care le vor uda cu apa scoasă
din propria urină

pe pluto
vor fi îngropați morții
unii dintre ei vor învia
dar cum nu o să fie nimeni să îi salveze
vor muri la loc

nimeni nu va ști de învieri

păsările vor avea formă de pipotă
și vor zbura ca și când ar fi
niște găini fără gât

câinii gălăgioși
vor fi transformați în păpuși
cărora li se bălângăne capul

prin fiecare frunză
se va putea vorbi cu toți ceilalți oameni
va fi suficient să o pui la ureche
și să te gândești la persoana respectivă
după ceva timp se va dovedi
pe bună dreptate
că folosirea frunzei
ține de rămășițe ale unui comportament primitiv

așa că se va renunța la ele
comunicarea va funcționa și fără frunze

președintele lumii
va fi un bărbat rotofei
proaspăt ras îngrijit cu părul șaten
și va arăta exact la fel
toți cei două sute și de ani cât va governa

mai întorceam și ceasurile către soare

veneau caii de la luptă fără călăreți
intrau în pletele tale
liniștiți
ca apa într-un burete

noi făceam pâine de casă
ne iubeam
preotul ne spunea
că din pricina comportamentului nostru
se făcea frig în lume

timpul purta un maiou
stătea în sufragerie și se uita pe peretele
unde țineam televizorul când eram copil

avea iarbă în loc de sprâncene
îi încălzeai mereu lapte el era un mofturos
bea doar albul din pahar

eu îți spuneam din memorie
o poezie ce nu fusese scrisă încă
îți șopteam
mușcă din buzele mele
pe post de anafură
tu te supărai
intrași cu totul în trupul meu
și îmi întorceai spatele adormind

părinții noștri se mutaseră permanent
în niște fotografii
acolo erau fericiți și tineri
ca niște lumânări de botez
erau zile când scoteam pozele afară
să se umfle de lumină
umpleam grădina cu ele
ei se simțeau bine
le aduceam de băut de mâncat
ei bârfeau făceau gălăgie mizerie
niciodată nu se certau
se simțeau bine

aerul era vopsit
dat cu șmirghel întins ca o frișcă pe tort
stăteam agățați de el ca niște fructe
ne atingeam gleznelor și ni se părea
cel mai grozav lucru

trebuia să punem huse peste aripile crescute
oamenii ne credeau niște cocoșați dar nouă ne convenea
unul chiar a venit la noi
ne-a spus că a venit de departe de pe mare ne-a arătat că
a avut rău de mare
ne-a întrebat direct despre aripi
dacă ne dor dacă le-am folosit
i-am răspuns că doar atunci când facem dragoste le folosim

a promis că nu spune la nimeni

ne-a zâmbit și a plecat cum a venit

pășind pe apă

am o inimă perpetuă
poezie []

sunt zilierul nopții
un ochi râde altul abia se naște
am chiar și o umbră de cal
pe care o vâr oamenilor pe sub uși

știu multe povești de la bunicu
de pe vremea când moartea vorbea rusește
și îți îngropai camarazii
crezând tot restul vieții că ei încă mai respiră

am un binoclu cu care îmi văd spatele

ce chip frumos are spatele meu!

strig

și sorin

(așa îi zic eu la soare)

se transformă în lună

ca orice prieten adevărat

dimineața când

îngerii se screm din aripi

îi aud prin mânecele somnului cum aburesc geamurile

am zis că

o să pândesc și o să prind pe unul de lobul urechii

să îi devin cercel

ador toamna

este anotimpul care
trece în pas de forceps pe papainoage
ajungând până la Dumnezeu
are multe mâini precum zeițele hinduse
sau ca și tine în nopțile când facem dragoste

pe pielea mea încă se patinează
porumbelul e pregătit să își ia zborul la spinare
în caz de amețeli
am mereu o nucă
pentru a echilibra balanța

îmi este dor
de niște vești din acelea cu ancoră
în care să plonjez
săritul și scufundatul
să le trăiesc separat și simultan

MERIDIAN BLAGA ÎN LUMINĂ 9

Publicarea volumului dedicat operei poetico-filosofice blagiene și, mai precis, perspectivelor și deschiderilor lui culturale reprezintă un adevărat regal editorial pe care îl semnalăm în activitatea editurii clujene Casa Cărții de Știință, preocupată și de această dată să ofere profesorilor, studenților și publicului larg o nouă și binevenită monografie exegetică.

Lucrările au fost selectate de cadre universitare și, totodată, din cercetare¹³, competente și cu variată experiență publicistică, factor de altminteri necesar pentru obiectivul propus, acela de a analiza din perspectiva semioticii textuale un tip de text cu vădită orientare pragmatică, fructificând rezultate ale cercetărilor integraliste în domeniu și coroborând datele esențiale ale altor discipline conexe.

Cuvântul introductiv fundamentează eșafodajul teoretic, conceptual pe care editorii își vor construi demersul aplicativ. Ancorările imediate se resimt la un nivel de generalitate și de abstractizare totalmente necesar pentru dezbateră ulterioară. Premisa de la care editorii pornesc este că: „*Exigența orientatoare globală a coerenței este cea care explică încercarea de grupare a textelor-comunicări în câteva secțiuni mari și de vizare, în interiorul acestora, a unei coeziuni minimale a sensului contribuțiilor prezentate.*”¹⁴ Criteriile de selecționare, de natură a satisface exigențele calității contribuțiilor, îmbinate, dau măsura justă a unei abordări largi a textelor, din perspectivă integratoare.

Volumul de față este o ambițioasă sinteză, venită să despartă apele conformismului care pluteau de câteva decenii bune asupra versantelor creației blagiene (poezie, proză, dramaturgie, filozofie, metafizică). Rodul a decenii de activitate depusă în cadrul Festivalului Lucian Blaga, organizat sub egida Societății Culturale cu același nume, volumul reunește nume consacrate, dar și „*tinere talente*” ale condeiului, cu lucrări valoroase în exegeza operei blagiene. Organizat pe secțiuni, volumul reia cadrele celor două manifestări dedicate poetului și gânditorului Lucian Blaga, una la Cluj, coordonată anual de Mircea Borcilă, cealaltă la Paris, coordonată de Horia Bădescu. Lucrările selectate acoperă o diversitate de problematici, toate interconectate, însă, prin năzuința de recuperare a omului total Lucian Blaga, și cu finalitatea recontextualizării operei sale în ansamblu.

O rezonanță spirituală adâncă, un atât de necesar efort proiectiv al participanților la edițiile anuale ale Festivalului Lucian Blaga nu pot rămâne un simplu ecou de factură conjuncturală. Perspectivă europene ale operei blagiene

¹³ În prezent, dl. Horia Bădescu se află în străinătate, unde înnoobilează, între altele, „*meseria*” de promotor al operei blagiene, depunând activitate de coordonare a unui festival Blaga pe linia criticii literare, la o prestigioasă instituție de cultură din Paris.

¹⁴ *Cuvânt înainte*, p. 5.

interesează astăzi mai mult ca oricând. Într-o epocă a societății tehnotronice, în care viteza generării și dispersării informației ia locul reflecției acute și angajării spiritului, filosofia blagiană a culturii, precum și metafizica sa asupra cunoașterii trebuie să constituie repere fundamentale. Dacă actualmente se tinde spre o societate a cunoașterii, nu se poate neglija rolul creativității în gândire, deoarece tocmai creativitatea ne ridică la un nivel superior celorlalte forme de viață.

Lucrarea reprezintă rodul sintezei a câtorva decenii de activitate a profesorilor, lingviștilor, criticilor literari, filosofilor pe tărâmul predilect al exegezei filosofiei și poeziei bliagene. Valorificând un număr impresionant de date ce privesc dimensiunea spirituală a ființei umane, utilizând surse de informare diverse și actualizate la zi, într-un efort nănterupt de optimizare și eficientizare a demersului lor teoretic și aplicativ, editorii înscriu rezultatele cercetărilor în sfera operei de sinteză, cu largi articulații cultural-enciclopedice, modelate însă lingvistic și exprimând forța universalilor.

În *Cuvântul înainte*, editorii caută să justifice, dacă mai era nevoie, rolul fundamental jucat de opera bliagiană în contextul cotiturii culturale care a surprins deja întreaga Europă. Opera lui Blaga se poate constitui ca bază de referință pentru o paradigmă universală. Cultura implică un receptacul de activități umane conexe, de ordin tehnic, științific, practic etc., și impulsionează subiacent dinamica actuală a comunicării interumane prin dimensiuni și resorturi nebănuite, încă nu pe deplin susceptibile de investigații amănunțite. Propulsarea poeziei pe orbita primordială a activităților umane se datorează unor factori într-un anumit sens complementari, modulați de avansarea unui hinterland comunicațional pe tipare autarhic exponențializate. Criza de comunicare pe care o traversăm azi este doar o față a monedei. Putem afirma, însă, că scopurile societății actuale se concentrează în jurul conceptelor de coerență internă, strategie, model cognitiv, transcendent. Toate aceste concepte focalizează manifestări și articulații disciplinare specifice, ale căror structură și funcționalitate pretind și asumă cunoașterea și creația în accepțiunile sale plenitudinare.

Editorii afirmă, întemeiat, că nu există o „trăsătură de unire” gândită ca un predicat binar care să permită o strictă ierarhizare a influențelor sau o delimitare de ansamblu. Dimpotrivă, formele diverse de manifestare, existența, într-o măsură mai mică sau mai mare, a coerenței interne ce vertebreează volumul, precum și componenta universalilor determină conturarea unui model bliagian în filozofie și în literatură.

Între cultură și realitate nu există de fapt bariere, iar volumul *Meridian Blaga în lumină 9* vine să dea lovitura de grație prejudecăților de ordin estetic, cultural, științific sau de altă natură asupra importanței operei bliagene în perimetrul filosofilor și poezicilor culturii. Omul total Lucian Blaga, departe de a fi o născocire superfluă a exegeților pasionați de opera lui, se dovedește a schița esențialmente profilul spiritului modern, preocupat într-o măsură covârșitoare să acceadă la informație, să prelucreze imensa bază de date oferită de progresul tehnico-științific, să îmbrățișeze

misterul creativității culturale. Lumea însăși e gândită de Blaga ca un vast receptacul de mistere, de esențe de la un punct încolo impenetrabile.

Structurată în 3 secțiuni mari (*Efjgii. Perspective europene; Literatură; Filosofie*) monografia exegetică desprinde filoane precise, în capitole de analiză din unghiuri diverse a problematicilor deschise în creația lui Blaga. La studiile care explicitează și dezvoltă idei din metafizica blagiană, se adaugă studiile consacrate efectiv analizelor punctuale, pe text (Lolita Zagaevski¹⁵). Volumul de față abordează paradigma blagiană din perspectiva unor arii disciplinare fascinante: poetică, filosofie, filosofia limbajului, antropologie culturală, semantică integrală, semantică cognitivă, transdisciplinaritate, stilistică, retorică, logică, teoria cunoașterii, teoria receptării, estetică, literatură comparată etc. Toate aceste științe, conjugate, oferă premisele unor dezvoltări teoretice „*transdomeniale*” de mare anvergură, putând concura la formarea unei viziuni de ansamblu în privința fenomenului Blaga. Efortul global de circumscriere problematică a operei blagiene din toate aceste unghiuri, unele vădit complementare, altele aparent divergente, statuează nu doar rigoarea și competența selecției, dar mai ales ambiția sintezei, nevoia de explorare exhaustivă a exegezei.

Prima secțiune, *Efjgii. Perspective europene*, interesează prin abordarea diacronic-contextuală a rolului jucat de personalitatea lui Lucian Blaga în cultura română și europeană, prin schițarea unei tipologii a tendințelor clădită pe scrierile în materie (scrisori, comentarii, recenzii) ale profesorului Lucian Blaga, ale gânditorului politic Lucian Blaga, ale filosofului Lucian Blaga. Se caută restabilirea adevăratului loc pe care îl ocupă opera blagiană în cultura română și europeană, sub rezerva unei cercetări calitative, nu atât sub raport cantitativ, în privința trăsăturilor personalității și a reacțiilor posibile de identificat în cadrul unor evenimente în care Blaga era angrenat. În acest sens, articolul lui Mihai Cimpoi este grăitor. Discuția despre orizontul mioritic interesează tocmai prin accentuarea ideii modernității viziunii filosofice blagiene, precum și prin racordarea la filosofia de talie europeană.

Volumul evidențiază, dintru început, importanța modelului Blaga pentru cultura românească și europeană. În articolele sale, Liviu Petrescu statuează câteva elemente definitorii pentru modelul Blaga: sinteza între tendințele tradiționaliste și cele moderniste, sinteza între „*fondul nostru păgân*” și componenta de spiritualitate creștină, precum și cele două teme complementare ce privesc „*saltul preistoric*” și „*fînța istorică*”. La toate acestea, Liviu Petrescu adaugă argumentul totalității discursive (filozofie, proză, poezie). De asemenea, polemizând cu Radu Nicolau, Petrescu demonstrează fără echivoc faptul că Blaga este, înainte de toate, un adevărat „spirit european”. Dezbaterea conceptului de categorii abisale, cu gama categoriilor abisale. Nu este neglijat nici rolul receptorului în cadrul delimitării, întrucât acesta este dotat

¹⁵ De altfel, Blaga luminează în toată metafizica sa ideea că metafora, ca impuls creativ original, plasează ființa umană în postura de receptacul al mirărilor și întrebărilor asupra existenței și rostului său în ordinea cosmică. Activitate ce-și conține motorul în sine însuși, creația constituie un reper suprem la care omul se raportează pe parcursul întregii sale vieți, ca „*fînța istorică*” guvernată de „*categoriile abisale*” ale inconștientului.

cu o experiență tipologică angrenată în mecanismul interpretării, fapt care îi permite orientarea intuitivă spre o atare abordare. Categoriile abisale țin de trei dimensiuni și modelează specific societatea în ansamblu, dar și gândirea fiecărui individ. De unde rezultă abordarea blagiană larg deschisă a câmpurilor de acțiune și iradiere a diverselor culturi, cu relevarea mecanismelor lor generative.

Categoriilor abisale le este rezervat rolul de factor primordial al creativității culturale. Aspectele lor formative sunt indiscutabile. Având rădăcini în minte, ele contribuie la formarea unui stil cuprinzând *in nuce* toate plăsmuirile culturale specifice unui anumit popor, unui individ, sau unui tip spiritual (tipul european, tipul indian etc.). Procesele cognitive ce stau drept fundament pentru jocurile de cuvinte implică atât gândirea matematică sau semiotică, dar și creativitatea poetică în sens larg. Departate de a fi un apanaj al închiderii și izolării, categoriile abisale dețin profunde valențe de creație și sensibilitate, dovadă interesul lui Blaga pentru conturarea tipologiilor spirituale specifice diverselor regiuni geografice, oferind prin studiile sale adevărate cristalizări intuitive ale sistemului său metafizic. Negația axiologică a lucrurilor din orizontul revelator atestă concepția milenară a civilizației asiatice, iar afirmarea originară a obiectelor integrate spațiului revelator explică întrucâtva preferințele și opțiunile occidentalilor față de orientali, aspecte tratate cu claritate de filosoful român.

Reabilitarea filosofului constituie o profesiune de credință pentru Liviu Petrescu, care tratează problema prin adecvare la întreaga cultură europeană.

Următoarea secțiune tratează masivele poetice bliagene, în descendența poetică, lirică, dramaturgie, proză și interferențe. Studiul fenomenului poetic blagian a luat avânt în urma reconsiderării unor concepte și câmpuri textuale, prin analiza articulării sensului într-un anumit poem sau în cicluri poetice. Metafora revelatoare scapă de sub controlul intuiției curente, de unde rezultă extraordinara capacitate a omului de creație a lumilor posibile, schimbând astfel radical fața lucrurilor din realitate. Două studii intensive, aparținând Lolitei Zagaevschi, interesează în mod special prin aplicabilitatea pe text a teoriei semanticii integrale. Autoarea își face un scop precis din a analiza, de pe pozițiile semanticii integrale a textului, *Lăntrea lui Caron*. Articolele sale reprezintă adevărate excursuri despre metaforele intra-textuale, respectiv despre text ca metaforă globală, ca un complex de strategii de creație a unei lumi în care să se întrupeze sensul. De asemenea, se înlătură o serie de confuzii și de flagrante erori în demersul unor critici de a forța limitele propriei discipline. Primul studiu este consacrat metaforei, considerate un factor inerent în manifestarea tuturor formelor creativității. Autoarea selectează o serie de exemple în care metafora stă ca temei pentru spontaneitate, inventivitate și creativitate literar-artistică. Sunt prezentate și mecanismele creației metaforice în limbaj. Metaforele lingvistice dau seama de situații cheie din realitatea experiențială, furnizând totodată și informații privind mecanismele creației de semnificate.

Abordarea integratoare, recunoaște autoarea, trebuie adaptată la contactul cu discipline conexe, de mare însemnătate pentru configurarea plenară a deschiderilor

textului poetic și filosofic în fața unei analize ce tinde spre exhaustivitate. Astfel, se poate contura o perspectivă de ansamblu asupra câmpului discursiv al călătoriei inițiatice din *Lumtrea lui Caron*. Acestui scop îi este dedicat al doilea studiu al Lolitei Zagaevschi. Nucleul metaforic al drumului dă o deplină convergență a strategiilor articulării sensului în roman. Situând analiza discursului poetic în context general teoretic prin stabilirea genului proxim (tipul de texte cu finalități practice) și al diferenței specifice (gradul de accesibilitate la determinatele particulare ale discursului poetic), studiile Lolitei Zagaevschi sunt de certă utilitate pentru cititorii cărora se adresează. Studiile ei informează, oferă repere de analiză și de substanțială discuție în perimetrul consacrat disciplinelor limbajului. Prilej de rafinare analitică, dar și de profundă meditație lingvistică.

Fluiditatea ce caracterizează câmpul discursiv poetic determină o greu reperabilă imagine unitară vizavi de limbajul utilizat cu precădere în aria analizată. Una din dominantele limbajului poetic este asigurarea transfigurării poetului în mistic, prin puterile nebănuite ale cuvintelor, dincolo de orice determinări experiențiale anterioare și în imediata vecinătate a incomunicabilului. Ceea ce conferă profilul de limbaj specific poetic este ruptura radicală de lumea experienței, fapt constatat și de Coșeriu. Iar puterea cuvintelor astfel direcționată dislocă lumea comună, supusă cauzalității, spre a face locul altor lumi. Aici putem vorbi de relația limbajului cu poezia, relație ce dă naștere la numeroase tribulații filosofice și lingvistice.

Constituind o „*tulburare a ordinii*”, metafora revelatoare este dimensiunea esențială a poeticului. Prin exemplele selectate, autoarea oferă indicii asupra importanței deosebite a fenomenului dizanalogiei. Astfel, misterele sunt ilustrări tipice ale intruziunii transcendentului, ca realitate incontestabilă, și nu ca simplă iluzie sau reflex al religiozității, în mecanismele creației de sens. Misterul induce ambiția demiurgică a creației, determinând omul să facă un salt considerabil de la aspectele liminare, cu aparență fenomenală, ale experienței curente, la aspectele complicate ale misterului și revelației. Exemple tipice de dizanalogii reprezintă înseși poemele blagiene, care valorifică suprapunerea planurilor și emergența semnificațiilor contrare în trunchiul comun al antinomiilor revelatoare. Romanul *Lumtrea lui Caron* este emblematic în acest sens, oferind tinerei lingviste prilejul de extrapolare a concluziilor investigației textuale centrate pe paradox la formularea unor legi de întemeiere a întregii poezii sub unghiul dizanalogiei.

Secțiunea a treia este dedicată filosofiei, metafizicii, epistemologiei blagiene. Dincolo de importanța lor disciplinară, ele prezintă o anticipare intuitivă despre articularea relațiilor multiculturale actuale, întrucât dinamica acestor relații ține seama de creație, cunoaștere, între-situări specifice, interferențe, convergențe sau divergențe de semnificație cu filosofi europeni.

În ansamblul volumului, trebuie să remarcăm reperele primare ale abordării. O coordonată fundamentală în edificarea teoretică a specificității universului filosofic și a celui poetic este constituită de perspectiva lui Eugen Coșeriu. În virtutea acestei

perspective, sistemul filosofic blagian așază arta ca principală formă a culturii, singura formă capabilă să diferențieze omul de animal. Omul are un destin creator, iar misterul, ca negativitate absolută, constituie un stimul pentru spirit, un impuls pentru manifestarea creativității absolute. Acest fapt ar comporta trei accepțiuni: civilizația umană e una eminentamente stilistică, rezultată a mănunchiului de categorii abisale; modurile de creație (subiective și necesarmente orientate spre finalitatea construcției permanente de lumi) sunt rod al problematizării, al interogației omului asupra ființei și asupra lui însuși; estetica blagiană se edifică pe afirmarea primordialității artei, conducând demersul filosofic înspre o antropologie a culturii.

Aici intervine deschiderea cercetării spre câmpul vast al antropologiei culturale. Elementul fundamental care face posibilă o astfel de reintegrare a filosofiei bligiene în circuitul valorilor europene este tocmai cercetarea categoriilor intuiției. Desigur, acest element nodal se articulează cu parametrii stilistici, distingându-se finalitatea mutațiunii ontologice în manifestările omului plinar. Necesitatea lucrării în considerare a factorilor intuiției este de la sine înțeleasă, deoarece numai procedând în acest mod vor putea fi decelate strategiile de întrupare a sensului în „*cosmoide*”.

Amintind linia aristotelică de concepție asupra limbajului, conform căreia esența limbajului este semanticitatea, precum și ideile unor Vico, Hegel sau Cassirer, pentru care limbajul este matricea culturii, Coșeriu încadrează, evident, o direcție fundamentală în conturarea distincției om/animal. Totodată, Coșeriu atrage atenția asupra direcției diferite pentru care optează Blaga, corelând perspectiva blagiană asupra artei ca prim diferențiator al omului de regnurile inferioare cu viziunea biblică a întemeierii lumii și a rolului limbajului în configurarea sistemelor de nomenclatură, de structurare a lumii.

Baza teoretică asumată în demersul lui Eugen Coșeriu o constituie modelul conștiinței-amfibie, elaborat, pe parcursul mai multor lucrări, de Lucian Blaga. Natura ambivalentă a conștiinței umane, concretizată în valoarea de „*complex animalic paradisiac*” și, totodată, de „*semn spiritual complex*”, impune abordarea antropologică drept unica în măsură să dea seama de construcția filosofiei bligiene în însăși procesele de creație și de cunoaștere. Conceptul de conștiință-amfibie vine să înlăture viziunile reduționiste care plasează creația omului în sfera unui produs cultural finit, ignorând imensa activitate din planurile subiacente prin care „*atunci când creăm cultura, creăm obiectul și ducem obiectul mai departe, obiectul care este înfinit în acest sens, cultura nu poate sfârși niciodată*”¹⁶. Totodată, acest model permite demonstrarea autonomiei ființei, a deplinei sale libertăți în creație. Se amorsează astfel continuumul spațiu-timp (tradiția istorică, ceea ce e învățat, e dat *a priori*) la concepția integrativă a creării de lumi explicative sau poetice, care presupune asumarea tradiției, într-un sens, dar și ruperea de tradiție, în mai multe sensuri. Conceptul va fi luat în considerare, simultan, sub trei aspecte: ca produs, cultura este o structură rețelară de forme simbolice orientate omogen spre cunoașterea lumii; ca parte a procesului comunicativ, cultura este

¹⁶ Coșeriu, **Estetica lui Blaga în perspectivă europeană**, în *Meridian Blaga*, 2009, p. 358.

văzută ca sursă primă și ca substrat pentru creația de noi lumi, grevată fiind de proteicitatea și dinamicitatea conținutului discursiv superior; asupra culturii își pun amprenta și condițiile de producere, dimpreună cu situația istorică. Este lesne de înțeles că termenii cultură și civilizație vor fi utilizați ca sinonime relative, în virtutea concepției generate de modelul conștiinței-amfibii, la care Eugeniu Coșeriu cărții aderă fără rezerve (terminologice sau de altă natură).

Perspectiva antropologică¹⁷ deschide terenul spre considerații asupra funcției de reglator al impulsurilor în câmpul social pe care o deține limbajul filosofic. Maniera insidioasă, vag-aluzivă, a discursului filosofic mizează în fond pe deconcertarea maselor, pe atragerea spre absolut al acestora. Faptul a fost sesizat încă de Aristotel, apoi de Augustin, de Heidegger, de Hegel, de Croce și de mulți alții, fie ei poeți sau doar teoreticieni și filosofi.

În exegeza filosofiei blagiene, un cuvânt hotărâtor îl are Mircea Flonta. Prin cele două studii ale sale, Flonta reușește să închege o perspectivă unitară asupra metafizicii cunoașterii la Blaga. Ideea centrală a sistemului metafizic blagian este că niciodată metafizica nu va putea constitui o știință în sens obiectiv. Dimpotrivă, metafizicii îi este hărăzit rolul de a oferi interpretări ale absolutului, imagini globale mediate de sensibilitate, de o cunoaștere negativă (intuiția). Misterul, ca spațiu esențial al universului, ființează dincolo de orice încercare omenească de a-l transforma în obiect limitat, cognoscibil pozitiv. Blaga susține că ființa umană are un aparat cognitiv astfel înzestrat încât să nu poată accede la mister decât printr-un salt, printr-o revelație, și aceea marcată de disimulare.

Regretând faptul că nu putem să amintim numeroasele contribuții ale participanților la Festivalul Blaga, ne exprimăm, totuși, speranța că acest festival nu va succeda sub greutatea crizei globale, pe care o traversăm la toate nivelurile. Palierul cultural, deși este dimensiunea fundamentală a omului, are cel mai mult de suferit în aceste condiții. Să nu uităm că nu putem ajunge la mult râvnita excelență fără o reasumare a valorilor autentice, fără o permanentă transformare interioară prin cultură. Volumul *Meridian Blaga în lumină 9* întreprinde sintetizarea polemicilor privind statutul operei poetice și filosofice blagiene, respinsă și azi de unii critici sau sociologi inepti. Fără o valorizare pozitivă a studiilor filosofice și a creațiilor literare blagiene, nu putem pretinde că am înțeles măcar un sfert din cultura românească și europeană. De aceea, se cuvine să laudăm sincer inițiativa doamnei Irina Petraș, precum și a domnilor Mircea Borcilă și Horia Bădescu, de a revela un meridian Lucian Blaga în lumină cu totul nouă.

¹⁷ Coșeriu, *idem*, *ibidem*.

NOTE DE LECTURĂ

Pe tăișul cuvântului

Antologiile care să adune în cuprins catrene și epigrame ale unor autori diferiți sunt rare, fiindcă aduc cu sine riscul de-a promova o dramatică înfruntare între proprii autori. Acest gen gustat de public, ignorat nedrept de critică, care-și duce viața într-un spațiu relativ restrâns, inițiativ, nu este la îndemâna oricărui condei. În epigramă, eșecul este vizibil imediat, nu poate fi mimată de veleitari și nici încercată de orice condei oricâtă bunăvoință ar avea. Epigramistul este poetul în stare concentrată, cunoscător al firii omenești, cu un accentuat simț de diagnosticare a bolilor spirituale. Epigramiștii care lucrează exclusiv cu tăișul cuvântului, riscă ei înșiși să-și rănească spiritul sau chiar să-l schilodească. Curajul de-a fi epigramist, adică de-a da pe răzătoare năravurile oamenilor, făcându-i să râdă fericiți, e o calitate rară, prețioasă și istovitoare.

Ei bine, pe internet, la adresa www.agonia.ro, s-a format un fel de laborator virtual imens (vreo 35 000 de participanți, după unii, 50 000, după alții) în care se elaborează toate genurile literare cunoscute. Din acest ocean învolburat de creatori și consumatori de spirit s-a ales, într-o încăpere păzită strașnic de soldații virtuali, un cerc al epigramiștilor. Unii s-au manifestat public, alții au publicat în volum, alții au rămas credincioși regulamentelor masonice, ieșind din când în când pe suportul de hârtie al cărților. Din această perspectivă, antologia „*Antologie de catrene și epigrame*” (Ed. EDO, București, 2009), întocmită de Sorin Olaru și prefațată de Corin Bianu, președintele Clubului Epigramiștilor „*Cincinat Pavelescu*” din București, este o premieră absolută fiindcă epigrama vine din virtual spre suportul de hârtie, adună în cuprins autori din America, Ucraina, Canada, Moldova, România. Nu este deloc întâmplător faptul că dintre acești autori 11 sunt ingineri, adică jumătate dintre cei înscriși în cuprins, apoi medici, filologi, economiști câte doi, trei ofițeri, un polițist, un jurnalist și un artist plastic. Cum se vede, epigramiștii formați în științele exacte sunt majoritari tocmai pentru că gândirea lor precisă, riguroasă, sintetică este calitate obligatorie impusă de cele patru versuri ale epigramei. Când lovitura de floretă a epigramei nu sclipește, dar are morala ei, ne întâlnim cu un catren. Or, confuzia aceasta este acceptată de mai toți epigramiștii și însușită de cititori doar cu un zâmbet complice, care nu lasă loc

îngândurării. Acestea toate explică raritatea acestor volume și a autorilor care le scriu.

Epigramistul Sorin Olaru ne propune o selecție din creația epigramaștilor care sunt activi în laboratorul virtual. Dintr-un bun început selecția este subiectivă și o interpretăm în acest fel. Astfel, citim epigrame care au în vârful floretei, în primul rând, vremurile de azi, cu personajele sale. Cotidianul e un criteriu obligatoriu în accepțiunea antologatorului. Asta nu înseamnă decât similitudine, pentru că oricât am vrea să nu fie așa, existența se reia neîntrerupt ca și istoria cu ironiile ei. Dacă însă similitudinea pornește în căutarea originalității nevăzute de alți confrăți, atunci nu există riscul repetiției. Epigramistul știe bine acest lucru și încearcă să-l descopere pentru a înlătura orice repetiție, lăsând loc doar aparenței.

Cum ziceam, sunt teme comune care trec din epigramă în epigramă. Mai cu seamă când vine vorba de cotidian. Dar și acesta este cercetat din unghiuri diferite. Și din culturi diferite, care oricum influențează percepția realității, dar nu a concluziilor. Să ne oprim la evenimentul care a marcat profund ultimii ani ai românilor: intrarea în UE. Să răsfoim cartea: Dan Norea (România): „*Să candideze-ar fi ei mulți,/ Dar sunt aleși doar cei culți,/ Căci la Bruxelles, se știe bine,/ Se sforăte în limbi străine*”; Mihai Cucereavii (Ucraina): „*România a intrat în Europa./ Bucuroasă, lumea strigă: hopa!/ Iar Moldova se codește azi la poartă,/ Cu mașina veche și cu roata spartă!...*”; Ioan Peia (România): „*Se integrează România:/ Ne cântă UE, noi jucăm/ Și să reținem melodia,/ De cînșpe ani o fredonăm*”

În ordinea lucrurilor, deschiderea granițelor naționale a avut consecințele sale. Ne spune Sorin Olaru (SUA): „*Am să vă spun acum cinstit/ De ce din țară-am emigrat:/ N-aveam o sursă de venit/ Și-am prins o sursă de plecat*”. Cum, la fel, instalarea democrației în România: „*Să-i aprobi, nu ai motive; Doar cu greu îi înțelegi./ Nu scot acte normative,/ Dar comit fărădelegi*” (Ion Ruse); „*Ce-i cîsteta? – Crudă întrebare,/ Dar ne răspund parlamentarii:/ E-o mică oază de onoare,/ Într-un deșert de „onorarii*” (Nicolae Bunduri); „*Săraci, cu multă demnitate,/ Ei demonstrează permanent,/ Că n-au nici vile, nici palate.../ De aceea dorm, în Parlament*” (Ioan Jorz). Or, acum e vremea prielnică pentru eternul nostru cosmopolitism, care ne bântuie gândul de ducă spre acele zări promițătoare: „*Când românii sunt pe-afară/ Au un mare dor de țară,/ Dar în țară se usucă:/ Au un mare dor de ducă*” (Sorin Olaru). Unul din paradoxurile pe care ne-am construit ființa.

O spunem noi și-o confirmă cei care ne cunosc că suntem înzestrați de ursitoare cu spirit satiric, că am trecut prin istorie tocmai pentru că lucrurile grave au fost luate în derizoriu, că nimic din ceea ce-i omenesc și

ne aparține n-a trecut neobservat și sancționat prin ironie și umor. Cultura populară păstrează toate aceste mărturii ale spiritului românesc într-o formulă inedit metafizică. În acest context, „repetarea” obsesivă a definiției epigramei își găsește firescul. Dar și aici putem observa că se insinuează diferențele de percepție: „*Citind catrenele, discret, / Eu sare am să pun pe rană: / Românul s-a născut poet, / Iar unii... prin cezariană*” (Laurențiu Ghiță); „*Pentru el am scris refrenul, / Ce răni multe-a vindecat: / Epigrama e catrenul / Umoristului ratat*” și „*Ce e un epigramist? / Un poet ce scrie trist, / Care, însă, te amuză, / La final, mereu, c-o scuță*” (Elia David); „*Epigrama-i ca femeia; / Episodul se consumă / La-nceput, cu vorba ceea, / Mai apoi, cu-a fost o glumă*” (Ion Cuzuioc); „*Grăuntele de grâu, fertil / E pentru cel ce i se-nechină, / Iar pentru-n condeier steril, / E-o biată boabă de neghină*” (Petru Miloș); „*Foarte bună epigrama, / Tare mi-a plăcut și mie, / Ce păcat că scrii o mie / Până-i una mai de seamă!*” (Luchi Tenenhaus), iar în concluzie: „*Să-mi închinați câteva rânduri, / Pe la amici faceți demersuri, / Să nu mă bage-n patru scânduri... / Ci mai degrabă-n... patru versuri!*”

Epigrama a trăit vreme de cinci decenii în exil. Era genul ingrat căruia i se trasase foarte atent calea de urmat. Era acceptată doar dacă avea în vârful peniței năravuri vechi și individuale care nu puteau fi considerate ca produse ale existenței sociale. Ipocrit, se mărturisea că defectele se îndreaptă prin râs și ironie. În realitate, epigrama era ținută în frâu. După 1989, epigrama a revenit la locul ei dintotdeauna. Râsul îndreaptă. Tocmai acest lucru, ne spune antologia aceasta, care a ales, cum se poate lesne observa, acele epigrame care ating esența sistemului și a acelor care-l servesc și mult mai puțin defectele individuale. O fi bine, o fi rău mi-e greu să aleg, pentru că argumente găsesc destule pentru cele două părți. Fapt este că asemenea antologii își găsesc rostul în îndreptarea spiritului atins de boală. E leacul cel mai eficient.

Mihail TĂNASE

PLOUĂ, IUBITO

Toamna înfiripă toate
iubirile
Și tristețea e o
glumă cu clovni.
Plouă, iubito
iar spaima cocorilor e
al cincilea anotimp.
Nu mai suntem decât
noi doi aici,
în rest liniște
ca-ntr-o petală de crin...

UNDE EȘTI...

Întreb.
trebuie să vă întreb
unde,
unde a fugit
ea care unduia
tulpinile umede ale
unghiurilor
ea care subția lumina,
îmbrăcată în
somnia concret,
ea învietoarea
întunericului,
ea care odată m-a privit
cu ochii umezi...

NOI

Stam jos, cu tine
în mijlocul nopții,
Stropiți de sângele
frunzelor
pe care toamna
le încununează cu
cenușă.
Cocorii rătăciți
ți-aduci aminte?-
Întristau o clipă firescul
într-un zbor spre
necunoscut...

NEPĂSARE

Erai acolo,
sub bolta senină,
în mijlocul câmpiei,
culegând luceferi.
cu mâinile pe ochi,
Te ascundeai
de teama strălucirii
razelor.

Știi că te privesc
precum soarele
scuturându-se de
căldură.

Dar nu-ți pâsa:

a câta oară
mă învăluia
noaptea?

DORINȚĂ

M-aș face copac,
să-mi curgă toamna prin
crengi.
Și m-aș face clipă
pe retina vremii,
să văd cuvintele cum îți
tulbură surâsul.
Și m-aș face amurg,
să-ți înfior cărarea.

Un meșter priceput
m-aș face, să cioplesc
piatra cu lumina cărții.

Un sărut m-aș face în
lacrima ta...

MĂRTURISIRE

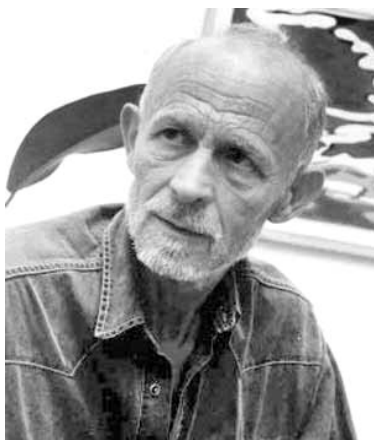
M-ai lăsat oboist și gol...

Fără să știi m-am ascuns în
privirea ta pură
ca să plang...

Zorii mă îmbrțișează cu
roua trandafirilor galbeni
uitați într-o nemărginire de clipe...

Eugen EVU

AIURARE (LABORATOR POETIC)

Pare că Universul este da fapt Plurivers și că acesta (lumea de lumi), – la proporții incalculabile de timp (relativ) se autoreplică din propriile estinții.

Se poate înțelege ca enunț paradoxist că există o anumită orine a dezordinii, sau o dezordine cumva gândită. Asimetrii simetrice.

Poesia fără a fi impregnată de aforisme, este simplă proză. Iar între cuvinte, acel inefabil, acel imponderabil, care este al Ființei.

Marele sarcasm este unul absolut tragic.

Comedia, atitudinal, este o dimensiune superioară a tragicului conștientizat și care se apără.

Fervoarea meditației (aparent neutre) dă forme ludice acelei stări de „aiurare” sau dacă vrei „*delir al suprafețelor*”... Poesia e o transă autoindusă, sau extrasă din mediul propice visării.... La marginea lacului, seara, când din pădure se aud țipetele chemării la cuiburi ale păsărilor, când greierii dau auzului un ecou mirific, stelar, parcă elitrele lor sunt interconexiuni micro-macrocosmice, am știut că sunt între dimensiuni și că de fapt trăiesc revelația uneri chemări galactice, intramundane.

Proporția acestei percepții „*onirice*”, se amplifică lângă apele ușor înfiorate de un frison ce mimează abisalul adâncurilor ei.

O astfel de stare o resimt însă și lângă „*apele gândului*”, „*la mprile somnului*”, unde sunt chiar țărmore, sunt chiar inteligență a materiei rezonantă cu misteria lui „*a fi*”...

Îmi dau seama limpede că de mulți ani trăiesc gândind poetic, că nu pot evada și nici nu vreau. Nu dau semne că vreau. Sunt un fascinat.

Realitatea delirează, ci nu metafizica.

Cei frustrați, unii încă prenatal, cei loviți din genom, erori ale geneticii și hazardului, ale unor incompatibilități dintre două tulpine ADN-ice, eboșe sărmame ale venirii damnate în lume.

De acolo se dezvoltă marile spaime, marile alienări, marile înverșunări de a încontra destinul (datum-ul), fatalitatea existenței și de acolo se smulg geniile, dar și nebunii care devin idoli, monștrii sacri, capi peste mulțimi, criminali, sociopați...

De acolo cei ce resping orice credință dar și cunoașterea glossată din experiment, din memorie, din istorie. Orfania lor ia proporții cosmice, prin extincție apocaliptică. Este o orfanie care le raportează propriile alienări la scară divină sau diabolică.

Dacă aceasta este o psihoză (ancestrală sau dobândită), a materiei este. Bacovia asta spune: „ *Aud materia plângând*”. De fapt zice astfel despre ftizia sa. Tot astfel mării „*orfani*” ai unor științe medicale, mai ales, care se revoltă așa-zis „*luciferic*”...Ei înving temporar absurdul morții, iar legile, descoperirile, operele lor, mai stăruie o vreme în lume, până devin caduce.

Căci nimeni nu va dovedi orfania, este doar trauma de a nu ști (a fi uitat) cine ne-a creat, sau cine ne-a inseminat, poate de undeva din imensitatea luminoasă a universului. Iar dacă Acela (aceia) nu se întorc, nu se dezvăluie, de ce să nu presupunem logic că ni se ascunde o vinovăție, cea atribuită omului adamic, (primordial), aceea a ...cunoașterii ce ne fusese interzisă, cu cop declarat ocrotitor: a nu se întoarce împotriva noastră.

Este mai mult straniu (străin) în lume, decât omenesc. Abia de umanizăm „*ceva*” și se sălbăticește. Tot astfel și operele noastre, cras- virtuale. Și memoria.

Memorabil ce am citit undeva: omul este extraterestru tocmai prin comportamentul nentural, acela de a fi oculoant, ci nu înăscut. Ca venit de undeva, sau ca adus de cineva, de aiurea.

Vasile MIC

Pe urma oilor albastre

Pe urma oilor albastre
Păsește râul-zeu ne-nvolburat,
Păstorul, însoțit de astre
Vine și el și... vântul-împărat..

Calea e lungă...
Codri prin împrejurimi nu sînt,
Arșița biciuiește, boarea o alungă,
Zici că albul e tot mai aproape de pămînt.

Dar oile albastre merg încet,
Parcă e tot o oaie și o stîncă...
Le vezi numai privind în sus, discret,
Dar poți să le ascunzi tocmai în inima-ți adîncă.

Spre ziuă, oile albastre se îndepărtează,
Râul-zeu se duce și el să se culce,
Poate chiar după a lunii rază,
Cînd visul meu... se duce, se tot duce...

Numai fereastra

Cine
Știe
Rețetele
Secrete
Ale
Albului,
Sigur
Are
Cheile
Departelui.
Eu
Am
Numai

Fereastra
Din
Vis.

Mi se întâmplă

Mi se întâmplă
Să pun preț
Pe glasul
Ceterii...
Ca o aventură
A țaranului
Ce sunt.

De partea secundeii

Arhitecții
Labirinturilor
De calcar
Se duelează
Cu oceanul.

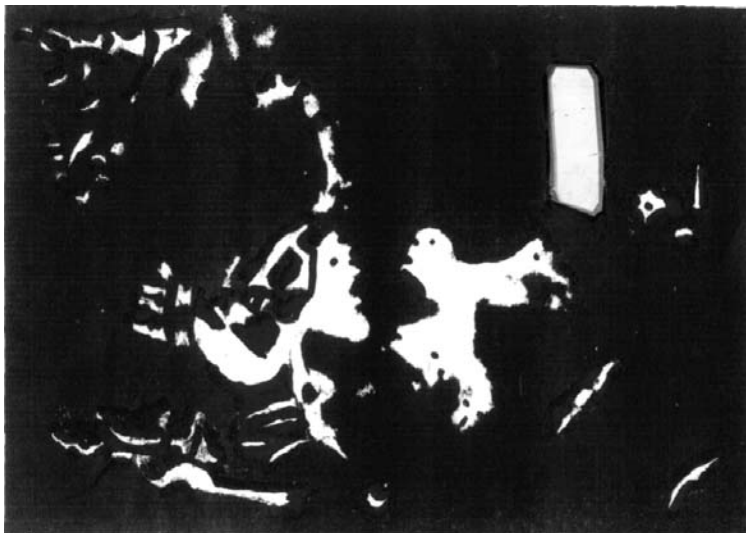
Zei
Sunt
De partea
Secundeii

Soarele
Privește
Numai.

Noaptea și albul

Noaptea
E doar
O figură
De stil.
Albul
Este
Reprezentat
De cerul
Albastru...

Desenat
Pe coama
Dealului
De argint.

Îi voi putea spune

Îi voi
Putea spune
Că poemul
Acesta
Este
Cerul
Pe care
I-l dăru

„Elemente de cultură tradițională în comuna Salva”¹⁸

Gabriela Sermeșan este profesoară de limba și literatura română la Colegiul Național „George Coșbuc” Năsăud și, de dată recentă, autoarea volumului menționat în titlu, volum care cuprinde „*Cununa grâului*” și „*Obiceiuri de înmormântare și folclorul lor în comuna Salva*”.

Cele două studii, formând de data aceasta un tot unitar, sunt precedate de câteva, dar esențiale, date despre comuna Salva: așezare geografică, clima, scurt istoric, aspecte de cultură materială și spirituală.

Obicei cu rădăcini adânci în folclorul românesc, „*Cununa grâului*” (din păcate, pe cale de dispariție în partea locului, după cum ne avertizează Gabriela Sermeșan), are loc la încheierea secerișului - o adevărată sărbătoare pentru sălăoani, oameni cu un respect deosebit față pământ și roadele acestuia.

Constituirea cetei de secerători, strângerea recoltei și împletirea cununii, procesiunea aducerii cununii la casa gospodarului care a organizat seceratul grâului, masa tradițională și jocul – sunt etapele organizării și desfășurării acestei sărbători, prezentate cu lux de amănunte de autoarea cărții. Noi însă, nu dorim, din lipsa spațiului tipografic, să intrăm în detalii și, de aceea, vom

¹⁸Editura Clubul Saeculum, Beclean, 2009

puncta în continuare doar câteva chestiuni care merită reținute. Și anume, ceata de secerători era formată din fete și neveste tinere, care se apucau de lucru îndată ce se lua roua câmpului, feciori și tineri însurați, care veneau mai târziu la secerat, legau snopii și făceau clăile. Pentru împletirea cununii, la terminarea secerișului, se alegeau spicele cele mai frumoase, „din grâu curat”, cununa fiind purtată spre casa gazdei de „cea mai mândră dintre fete”, iar drumul alaiului de secerători, din câmp la casa gazdei, era însoțit de cântecul cununii și strigături; ritualul secerișului continua cu dialogul dintre gazdă și secerători în versuri ritmate, după care urma petrecerea (masa și jocul).

Să precizăm însă că în debutul acestui capitol (obicei), autoarea ne pune în temă cu semnificația grâului în cultura populară: grâul ca simbol al darului vieții, credințe și obiceiuri legate de cultivarea grâului, locul pâinii obișnuite și a celei rituale în ceremoniile poporului român, importanța grâului ca ofrandă în obiceiurile populare, capitol încheie cu câteva considerații asupra Cântecelor cununii: Structură, teme, motive.

„Obiceiuri la înmormântare și folclorul lor în comuna Salva” se intitulează cel deal doilea studiu prezentat de Gabriela Sermeșan în cartea la care ne referim.

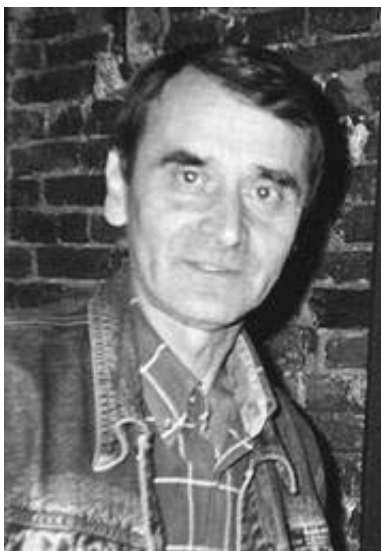
Moartea ca fenomen existențial, concepții sacre și laice despre moarte și morți, despre „lumea ailaltă” sau „lumea de dincolo”; răul și iadul, riturile de trecere – despărțirea mortului de comunitatea din care a făcut parte. Repertoriul funebru, care cuprinde cântece rituale, bocete și verșuri funebre. Ritualul înmormântării, cu tot ceea ce ține de acesta: pregătirea pentru înmormântare și înmormântarea. Doliul postfunerar. Nunta mortului (capitol dedicat celor care mor prea devreme, cei „nelumiți”).

Volumul mai cuprinde: Glosar, Lista informatorilor, Anexe, Bibliografie selectivă și a apărut, de curând, la Editura Clubul Saeculum Beclean.

Cartea, de o ținută grafică ireproșabilă (coperta de Cristian Cheșuț), constituie și un prețios instrument de lucru pentru toți cei interesați de cercetarea culturii tradiționale în comuna Salva și în zonă.

Spre aduceri aminte

De obicei
Vinerea
Pentru ei
Dau o cină
(un fel de lansare de carte)
Cei fără de vină
Au parte
De coșuri pline
Cu pește și pâine
Beau poeții până la îmbătare
Spargem cămile pline cu vin
Ciorburile vestesc o trădare
Si-un strop de noroc
Sala-i plină și mai vin
Vorbesc alte limbii
Prinzându-se-n joc
La cântatul cocoșilor
Rând pe rând
Dispar până la ivirea zorilor
Mă vând
Preț de un poem
Și-un pumn de cuvinte
După care mai bem
Spre aducere-aminte

Și ni l-am pus emblemă în gură

Nu ucide cuvântul
Cel cea ne-a dat nouă viață
Și umbră
În care se scaldă tot pământul
Umbra perpetuă foșnind cu umilință
Sub stelele deznădejdiei
Voi cântați iar eu îmi întorc ochii

Și gura de la fața tăcerii
Încât vorbesc
Și spun ceea ce n-ar trebui rostit
Decât în mormânt
Alunecăm
Și nimic nu ne împiedică să alunecăm
În conștiința unui infern
Ce nu ne mai aparține
Pe care din lumină l-am smuls
Ca pe o mască
Și ni l-am pus emblemă în gură
Ca să cunoaștem gustul
Cel de cenușă al apocalipsului
Gustul cel mort al iubirii
Iar noi să nu fim
Decât păcatele adunate de veacuri
Pe creștetul unui popor impotent
Opulenți
Somnambulici
Orbii
Și surzii acestui meleag
În care totul se poate
Dar nimic nu se poate
Și totuși se poate
Doar cu șpagă
După care topim milionul de lei
La crâșma din colț
Cot la cot cu țărani
Și clasa muncitoare
Cu tristețea și bucuria
Haide cu toții
La crâșmă până nu-i prea târziu
Căci vine un timp
Să ne ne împărțim

Singurătatea noastră-n două
Așa cum des se mai întâmplă
Mâini pustii îmi pun pe taler
Echilibru între zăpezi
Și vina de la tâmplă

Temă

Vorbind
Despre criza financiară
Încerc să prind
Jurnalul de seară
Din când în când
Fac analiză
Mai e o soluție
Scăpăm de criză
Printr-o revoluție...sau
...Evoluție ...?
Unul câte unul

În satul copilăriei

Mi-au rămas
Întrebările
Răspunsurile
Le-am primit
De la viață
Unul câte unul
Mutându-le
Apoi – atlași
Lași -
De pe un umăr
Pe altul

Visam și cântam

Hoinăream pe țărmul toamnei
Cărând pe umeri straiul apăsător
Al timpului
Copacii de ceară atârnavu peste râu
Apa furișându-se printre crengi

Spre apus
Visam și cântam
Un cântec de galeră
Ca apoi să am libertatea de-a scrie
Un sonet
Căruia îi duceam dorul
Precum răsfoitul unei cărți
Din ultimul război mondial

Zidire

Iată
Vinul
Și pâinea
Pentru
Gura mea
Fericirea
Pe care fără îndoială
Am zidit-o
Puțin câte puțin
Din generație în generație
De două mii de ani
Au purtat-o pe buze

Maria VAIDA

PESCUITORUL DE PERLE

Interviu cu scriitorul Al. T. Drăgănescu

Părintele îndurerat al scriitorului Gabriel Artur Silvestri a apărut în drumul meu la Ceablău, unde plecasem la invitația ARP, ca să comemorăm 6 luni de la trecerea în eternitate a prietenului nostru. Era ziua de 30 mai 2009. Soția scriitorului, Mariana Brăescu-Silvestri înălțase la Ceablău o troiță care s-a sfințit atunci, inaugura o casă memorială Artur Silvestri, prezenta un film despre idealurile sale, lansa trei cărți de și despre scriitorul plecat atât de devreme pe spatele tăcut al lunii cu aripi albastre de înger și organiza masa de parastas pentru câteva sute de persoane. Am fost prezentată domnului Alexandru Târnăcop, tatăl lui Artur, scriitor și el, care semnează cu pseudonimul Al. T. Drăgănescu. Chiar pentru un filolog, cuvintele de alinare pe care poți să le rostești unui părinte îndurerat de moartea prematură a fiului său, sunt rătăcite prin colțurile minții; orice vrei să zici sună banal și convențional, chiar fals. Am conversat despre locul ales pentru ridicarea troiței, despre zona Ceablăului și valorificarea adecvată a casei memoriale, dar tot reveneam la durerea cea mare: moartea fulgerătoare a lui Gabi, cum îi spunea Domnia sa. Ca să nu provoc și mai multă durere, am convenit să facem un interviu, mai încolo. Ajunsă la Cluj, m-am pomenit că primeam în pachet cărțile promise de Domnul profesor, dar și acceptarea interviului... Așa s-a născut lucrarea noastră.

Maria Vaida: *Stimate Doamnă Profesor, undeva la începutul cărții Dvs, intitulată Așa a fost, Ed. Tehnoprint G.P., Alexandria, 2007, mărturiseați: „Primele acorduri ale vieții au sunat într-un sat din Câmpia Dunării, într-o familie de tineri învățători, veniți aici cu gândul la un apostolat total, pornit din convingere și cu studiile pedagogice corespunzătoare. Tatăl, pe lângă profesia sa, era și un bun gospodar, iubitor al pământului și animalelor. Mama, o femeie inteligentă și ambițioasă...”(p.3). Aș dori să evocați imaginea bunicilor și părinților dumneavoastră, dacă nu vă este prea greu.*

Al.T.Drăgănescu: M-am născut și am crescut în familia învățătorilor Constantin și Maria Târnăcop, în comuna Asan-Aga din fostul județ Vlașca. Părinții mei au fost învățători, profesând până la sfârșitul vieții lor în aceeași comună, unde s-au bucurat de mare respect din partea cetățenilor. Acolo își întemeiaseră și o gospodărie, fiind proprietarii a 4,5 ha de teren arabil, după legea împrumutării din 1922. Părinții mei erau buni gospodari, model pentru consăteni, fiind admirați și pentru prestația lor la catedră, prin care au contribuit la luminarea minții multor generații de țărani, până atunci analfabeți. Mama mea, Maria, provenea dintr-o

familie cu 10 copii; 9 fete și un băiat. Dintre fetele familiei, patru, care au dovedit că aveau dragoste de carte, au devenit învățătoare, printre care și mama; băiatul (unchiul meu), negustor de cherestea și produse din lemn, iar celelalte surori au rămas în agricultură, la gospodăriile lor. Mărturisesc că din partea părinților mei am primit o educație solidă, cu dragoste față de muncă și seriozitate în comportare. Toate învățăturile primite de la părinții mei – sfaturi, îndemnuri, exemple de viață - au constituit pentru mine o lege morală nescrisă pe care am respectat-o întotdeauna. Și azi, la vârsta senectuții, eu am un deosebit respect pentru modul în care m-au educat și le cinstesc memoria cum se cuvine, cu recunoștință și dragoste. Bunicii după mama erau țărani cu stare, trăiau din agricultură. Mi-l amintesc pe bunicul Simedre Pătrașcu încălțat cu opinci, în portul popular din zona Vlașca. Avea patru clase, înțelegând avantajele pe care ți le oferă școala, era foarte bun gospodar. Cele 10 ha de pământ le muncea cu plugul tras de boi, avea și car, vaci cu lapte, bivolițe și oi. În fiecare an mai lua și muncea ceva teren în dijămă de la boierul Vetra din comuna Drăgănești. Bunicul Sinedre era un pasionat vânător: avea armă de vânatoare cu două țevi, calibru 12, astfel că masa celor 10 copii era întotdeauna îndestulată. De la bunicul mi-au fost transmise câteva povești de vânatoare prin mama mea, dar am moștenit și pasiunea pentru vânatoare. Bunica Maria era neștiutoare de carte, dar foarte bună gospodină, harnică și severă, cu ochii pe comportamentul celor 9 fete, pe care le-a supravegheat tot timpul și le-a îndrumat, chiar și după ce s-au măritat. Bunicii după tată erau Ion și Marița Târnăcop. Ion Târnăcop, știutor de carte, era deținătorul a 5 ha de teren agricol, dar făcea și comerț cu coloniale și băuturi; era un om țațoș, chiar fudul, pus pe chiverniseală. Fusese odată primar al comunei și cu el era greu de discutat; i se dusese vestea de „ăl mai tare”. Pentru mine, ca și copil, a rămas o enigmă, nu prea discuta cu mine când eram mic, părându-i-se, probabil că nu are interlocutor. Poate că a fost mai bine pentru formarea mea ca om, că nu am fost influențat în vreun fel de comportamentul său excesiv de orgolios. Bunica mea, Marița, nu știa carte, dar era o mamă grijulie, o femeie gospodină și foarte supusă lui Ion. Cei doi au avut 5 copii; două fete și trei băieți. Singurul care a învățat carte a fost Constantin, el urmând Școala Normală pentru a deveni învățător. Constantin n-a moștenit nimic din firea tatălui său, el era un om corect, modest și comunicativ, semănând mult cu Marița Târnăcop, mama sa și bunica mea; Constantin Târnăcop a fost tatăl meu. Calitățile sale umane, dar și dăruirea sa ca învățător i-au adus tatălui meu respectul oamenilor din comuna Asan-Aga, a fostului județ Vlașca.

*- Ce amintiri din fragedă pruncie legate de poveștile teleormănene are scriitorul care sunteți?
Dar cele legate de război, cum sunt?*

- Cele mai multe evenimente ale copilăriei mele sunt legate de fostul județ Vlașca, deoarece comuna Drăgănești aparținea acestuia până la Reforma

Administrativă din 1948. Îmi amintesc de felul în care se comportau țăranii de pe aceste meleaguri; foarte buni gospodari, harnici și muncitori, cinstiți, buni crescători de animale, cultivând cu pricepere pământul, respectând omul și omenia. Memoria colectivă păstra încă grozăviile răscoalei din 1907, al cărei foc trecuse și peste comuna Asan-Aga, nu fără a lăsa victime. Despre al doilea Război Mondial și dezmățul ostașilor *armatei roșii* am scris și în cartea mea *Așa a fost*¹⁹. Un episod merită relatat: stăteam în curtea casei împreună cu bunul meu prieten Mitu, fiul țăranilor vecini, într-o noapte de vară a lui 1944. Am auzit voci în întuneric. Erau ostași ruși ce căutau pe la cotețe. Ne-am dat seama că erau beți. Am înțeles din semnele lor că vor băutura, altfel ne împușcă. Pe loc am simțit din comportarea lor tâlhărească sabia deasupra capului. Tata, care înțelegea bine limba rusă fiindcă fusese în prima parte a războiului pe frontul rusesc, a venit și le-a adus o damigeană cu țuică. Sesizase pericolul. În timp ce tata le turna în bidoane țuică, unul dintre ei a spus că, dacă nu le dădeam băutura și mâncare, ne împușcau. A doua zi satul arăta ca după cataclism. Garduri rupte, locuințe devastate, șanțuri pline de resturi vegetale și animale, pieci de animale și fulgi de păsări. Un miros de hazna plutea în aer.

- *Ce au însemnat locurile copilăriei pentru scriitorul Alexandru T. Drăgănescu, dincolo de mesajul ecologist pe care îl transmiteți prin lucrările Dvs. „Vânătoarea, așa cum este ea”, vol. I, 1984 și vol. II, 2001.*

- Pentru mine anii copilăriei au rămas ca un vis ce nu se mai termină. Totul era frumos și limpede în jurul meu; de la pădurea ce se afla la câteva sute de metri de marginea satului, la curățenia și aspectul îngrijit al gospodăriei fiecăruia dintre consăteni: florile, pomii fructiferi, iarba verde, grădinile. Totul demonstra sănătate și respect pentru om și natura înconjurătoare.

- *De unde vine pasiunea Dvs. pentru vânătoare și cine a avut vreun rol în formarea acestei deprinderi ?*

- Vânătoarea am moștenit-o de la tatăl meu. El avea armă de vânătoare cu permis de portarmă și de foarte multe ori mă lua cu el la câmp sau la pândă în pădure. La 14 ani aveam permisiunea lui să trag cu arma de vânătoare. Am avut apoi, ani în șir, posibilitatea să merg cu tatăl meu la vânători organizate, unde am deprins tainele folosirii armei de vânătoare și pasiunea de a merge în mijlocul naturii, mai ales toamna și iarna, chiar dacă uneori era doar un pretext de a evada în sânul naturii... În

¹⁹ Al. T. Drăgănescu, *Așa a fost*, Ed. Tehnoprint G.P., Alexandria, 2007.

anul 1947, la 21 de ani împliniți, tatăl meu s-a străduit să-mi obțină permisul de portarmă și mi-a făcut cadou o armă de vânatoare. Cadoul tatei mi-a făcut o mare bucurie, era o împlinire a uneia din marile plăceri ale vieții mele. De atunci și până în prezent am rămas vânător pasionat și posesor de armă de vânatoare, așa cum știți din cărțile pe care le-am scris despre această pasiune a mea.

- *Cum erau oamenii din partea aceea de țară în anii cumpliți ai colectivizării?*

- Îmi amintesc cu groază multe întâmplări trăite sau văzute de mine. Am văzut oameni care își sărutau pe cap vitele cu care, forțat, se înscriau în gospodăriile colective; am văzut femei plângând în hohote când erau puse să semneze și ele cererile pentru înscriere în CAP! Sigur că este greu să poți descrie durerea pe care o trăiau țărani puși în situația să cedeze multe din bunurile pe care palma lor bătătorită de muncă le crease de-a lungul anilor... Originea mea țărănească, pe care nu am ascuns-o și pe care o port cu mândrie ca pe un titlu de noblețe, mă face să afirm că acea perioadă istorică rămâne pentru țaranul român o pată neagră.

- *Ca intelectual provenit din familie de intelectuali, având o educație aleasă și o cultură de nivel european, cred că ați traversat perioade deosebit de grele în viață, cauzate de lichelele comuniste și slugile lor meschine, mai ales după ce succesele profesionale au început să se arate. Citez din cartea Dvs.: „Reapăruse în zonă vechea femeie, cu răutate de cățea turbată care reactivase pe vechiul ei tovarăș cu nume de fluier din Ministerul Învățământului și care lucrase și derulase tot scenariul de doborâre profesională și psihică, cu tendința clară de exterminare fizică a mea. Eram lovit fără cruțare de aceste două creaturi bolnave de invidie și răutate animalică, sălbatică”²⁰ (p. 139). Ce rol au avut femeile în viața Dvs, și nu mă refer doar la cele din familie (Anica, Domnița, Maria) ?*

- Scriam în cartea de care ați amintit despre tortura psihică la care am fost supus de o femeie în cârdășie cu un inspector general din Ministerul Învățământului. Este vorba de Angela Coțan, profesoară, directoare a liceului din localitate și acolitul ei, inspectorul Flueraș Nicolae din minister. Aceștia au recurs la cele mai josnice procedee prin care au urmărit să mă distrugă și să cedeze nervos. Asta nu înseamnă însă că aș fi avut sentimente de respingere sau lipsă de considerație față de femei. Fiind inspector pe raion la secția de învățământ, aveam relații de muncă cel mai adesea cu femei, majoritare și pe atunci în sistemul educațional; le-am apreciat și le-am promovat pe cele merituose. Pot să afirm că am mare respect și admirație față

²⁰ Al.T. Drăgănescu, *Așa a fost*, Ed. Tehnoprint G.P., Alexandria, 2007, p. 139.

de femeile inteligente, harnice și dornice de afirmare. Am și avut o contribuție însemnată la promovarea unor femei în funcții de conducere a unităților școlare. În ultimii ani am trăit marea bucurie să avem în familie pe Mariana Brăescu-Silvestri – nora mea – care, alături de fiul nostru Gabriel Artur Silvestri au realizat lucruri deosebite în ce privește literatura și cultura în țara noastră: ARP, România tainică, revistele on-line, editurile etc., reușind să lege pe românii de pretutindeni, lucru nemaîntâlnit până acum... Nora mea, Mariana, a fost și este un suflet mare ce a stat întotdeauna în prima linie, oferindu-i permanent lui Gabriel dragoste, sprijin și încurajare în toate acțiunile lui. Tot aici, vorbind despre femei, se cuvine să o amintesc cu drag și admirație pe soția mea, Georgeta Elisabeta, profesoară de română. Deși a provenit dintr-o familie mai săracă, a luptat cu greutatea vieții și a fost alături de mine cu tot sufletul ca să răzbatem prin multe situații limită ce ne-au fost create de josnicia și murdăria unor oameni cu comportament agresiv de animale feroce. Am fost uniți, având încredere reciprocă unul în celălalt și nu au reușit să ne dezbin!

- Revin la aceeași operă autobiografică în care faceți portretul celui mai fidel prieten, câinele cu care mergeați la vânătoare: „pe Stănică îl voi prezenta ca o ființă ce mi-a rămas în minte pentru toată viața. Era deștept și de un mare atașament pentru mine, doar nu vorbea. Ochiul lui deosebit de inteligent și expresiv, spuneau totul când te privea. Părinții mei au avut pe lângă casă câte un câine ciobănesc și vreo doi căței de curte, guralivi nevoie mare. Căinii, boldei cum le spuneam noi prin partea locului, erau mai mult o completare la decorul curții, decât o nădejde în pașa gospodăriei” (p. 36). Care sunt prietenii dumneavoastră printre ființele umane, nu doar cele necuvântătoare?

- Am avut mulți prieteni, fie din învățământ, fie din alte domenii. Cei mai mulți erau vânători ca și mine, iar despre unii am scris în cărțile mele. Unii mi-au căutat prietenia doar pentru poziția socială sau pentru relațiile mele diverse. Aceia au trecut deja în uitare. Dar, din fericire, am avut și prieteni adevărați, ce au fost și sunt alături de mine la bine și la greu. Am sentimente de caldă prietenie, simpatie și respect pentru Petru Savușcă, profesor de geografie, care mi-a fost alături ani mulți într-o comportare fără reproș. Petru este ardelean, născut și crescut în Sibiu, ajuns în Teleorman la terminarea facultății, prin căsătorie; este un caracter integru, foarte corect și cinstit în vorbe ca și în fapte. Alt ardelean, prieten al meu este clujean: Traian Borșan este omul de care mă leagă 30 de ani de prietenie, timp în care a demonstrat un caracter curat, sincer, totdeauna dispus să mă ajute. Altul este Pena George, profesor și poet, pe care l-am avut discipol și care m-a urmat în comportament și pe plan social. Viorel Cristea, un tinerel care mi-a cerut și mi-a urmat mereu sfaturile și a ajuns bine. De curând, Titel Matei, un băiat cu mare voință de realizare, a reușit să împlinească multe din cele ce și-a dorit, prin sprijinul pe care i

I-am dat eu. Ionuț Bălțatu, un tânăr cu mari posibilități intelectuale, este un om foarte corect în toate relațiile umane pe care i le urmăresc cu încântare și pot să-l numesc prieten. Doi foști colaboratori din vremea când am lucrat la raionul Drăgănești-Vlașca, profesorii Nicolae Dumitrache și Cornel Ghițulescu, deși locuiesc în București nu m-au uitat și țin legătura cu mine, mai ales după necazul cu fiul meu... Pot să-i consider prieteni pe doctorii Radu Dobrescu din Germania și Nicolae Tomescu din București, de care mă leagă o prietenie de peste 20 de ani. Alții nu mai sunt printre noi, au trecut deja peste apa Styxului către lumea fără dușmănie, dar îi am mereu în gând pe Costică Buleandă și Olteanu Alexe, prietenii mei de vânatoare de odinioară. Oricum, dacă ar trebui să scriu în amănunt doar despre prieteni, ar fi nevoie să alcătuiesc o carte de câteva sute de pagini.

- Ce părere aveți despre statutul scriitorului și al publicistului contemporan, al intelectualului, în genere ?

- Consider că scriitorii, publiciștii, dascălii, intelectualii, în genere, nu sunt apreciați la adevărata lor valoare și acest lucru l-am mai spus și cu alte prilejuri după 1989. E păcat că își spun părerea despre cultură și valorile scriitoricești oameni care n-au cultură și nici temeiurile cunoașterii, oameni care s-au săltat la nivelul puterii, indiferent de culoarea politică. Aceștia sunt – prin poziția lor – o piedică ce pare că nu va fi înlăturată prea curând, ori niciodată. Păcat că am ajuns aici!

- Revin la scrierea Dvs. memorialistică, unde am descoperit cuvinte ce exprimă o mare demnitate umană: „Bunicii mei, părinții părinților mei, au fost țărani din brașdă, nu prea pricopsiți, aveau câteva hectare de teren arabil, dar deosebit de cumpătați în fapte și vorbe. Din înțelepciunea vorbeii și comportării lor, am avut întotdeauna ce învăța”. Care sunt calitățile pe care le apreciați astăzi la om?

- Calitățile pe care le apreciez la omul de azi se pot desprinde clar din scrierile mele, din cărțile publicate, dar le voi readuce în actualitate: corectitudinea în comportamentul față de cei din jur; seriozitatea față de prieteni sau cunoscuți; seriozitatea comportamentului în familie; concordanța între vorbă și faptă; susținerea adevărului; să nu uite că este român!

- Știu că urmează întrebări dureroase, dar ați acceptat...Aș dori să evocați imaginea fiului Dvs., scriitorul Gabriel Artur Silvestri: cum era în frageda lui copilărie?

- În copilărie, Gabi a fost întotdeauna printre copiii din sat, cu mulți prieteni fii de țărani. În familie s-a bucurat de sprijinul mamei mele, învățătoarea Maria Târăncop, numită *Domnița*, dar și al soției mele, Georgeta-Elisabeta; amândouă bine pregătite în psihologia copilului. La 7 ani, când a mers la școală, Gabi știa să scrie și să citească. A fost mereu premiant, cu medii numai de zece, atât în ciclul primar, cât și în gimnaziu. De la vârsta aceea citea foarte mult, noi aveam o bibliotecă de peste 400 de volume, dar aveam și abonamente la unele publicații literare, pe care le studia. Nu a fost nevoie niciodată să-l trimitem să citească; era pornirea lui încă de mic.

- *Am citit în cartea Dvs: „Mama mea, care avea toate gradele didactice obținute cu notă maximă, un om de mare cultură și foarte ambițioasă, obținuse rezultate deosebite în pregătirea elevilor săi. Se bucura de un mare respect din partea colegilor din satele din jur, iar în comună, unde slujea din prima zi când a fost numită în învățământ, locuitorii, părinții ai copiilor îi spuneau Domnița. Vorba ei plină de înțelepciune și sfaturile pe care le da sătenilor o aduseseră așa de sus în ochii satului, încât atunci când trecea pe ulițele satului, toți, indiferent de vârstă, o salutau cu mare respect.²¹ Ce model al omului român i-ați oferit adolescentului Gabriel? Exista în familie o persoană pe care o admira foarte tare?*

- Gabriel ne iubea pe toți, dar pentru bunica lui, învățătoarea, avea o mare admirație și respect. Mama era un posibil model pentru orice om corect...

- *La pagina 172 scriați: „Dorea acest lucru fiindcă putea studia în liniște și mai era și pasionat de lectură, fapt ce-i împunea neapărat un mediu prielnic preocupărilor lui.” Ca părinți și profesori avem tendința de a exagera uneori cu propriii noștri copii; ați fost sever cu fiul Dvs., a fost nevoie să fiți astfel?*

- Față de Gabi nu a fost nevoie să fim severi, nici eu și nici soția; el avea o comportare ce nu ieșea din tiparul vârstei lui. Nu a fost necesar să-l pedepsim niciodată, pentru că era un copil cuminte și inteligent.

- *Observația Dvs. este grăitoare: „Iar în ce privește personalitatea, știam pe cine crescusem, că nu era un tip care s-ar fi încovoiat în fața celor ce ar fi dorit acest lucru. Îl încurajasem să se țină țepăn pe picioarele lui, să fie cu fruntea sus, să-și susțină punctul de vedere și să nu admită prostia*

²¹ Al.T.Drăgănescu, *Așa a fost*, Ed. Tehnoprint G.P., Alexandria, 2007, p. 43.

ce i se impune de personajele ajunse prin politică în posturi de decizie.”(p. 172).Care credeți că a fost cea mai de preț învățătură oferită fiului Dvs?

- Din cartea mea ați reținut reținut îndrumările și încurajările cu care l-am susținut tot timpul, începând cu perioada de liceu și terminând cu absolvirea facultății. Cred că a înțeles bine fiul meu când eu i-am spus: „ai grijă, să nu te țină nimeni de mână!”

- Când ați observat că avea talent literar? Vă rog să evocați o întâmplare edificatoare în acest sens.

- Încă din clasele V-VIII, soția mea mi-a spus că în compunerile pe care le face Gabi sunt aspecte ce dovedesc un real talent la exprimarea scrisă. Noi am considerat că o moștenește pe bunica lui. Mai târziu, în anii de liceu a obținut de fiecare dată premii la olimpiada pe țară la Limba română.

- A ajuns la revista „Luceafărul” prin repartizare după absolvirea Facultății de Filologie a Universității din București; cum își manifesta bucuria în perioada cea mai eferescentă a creației sale critice?

- A ajuns la „Luceafărul” după absolvirea facultății, dar a lucrat câțiva ani în învățământ, la unele licee, unde a predat Limba română. La revista „Luceafărul” a fost locul unde Gabriel s-a simțit cel mai bine și și-a dezlănțuit talentul literar latent.

- Capacitatea sa intelectuală, înțeleg de unde se trăgea, dar priceperea în afaceri?! Aveți și negustori în familie, pe firul arborelui genealogic. Asta să fie, oare? Cine l-a ajutat să dezvolte un imperiu al afacerilor după 1989?

- Cred că dezvoltarea afacerilor după 1989 se datorează inteligenței și capacității sale de adaptare la situația dată, dar mai cred că sprijinul și talentul iubitoarei sale soții, Mariana Brăescu Silvestri, au avut o mare contribuție.

- Credeți că regretatul Gabriel Artur a fost bărbatul unei singure femei? Vorbiți-mi despre căsătoria lui cu scriitoarea Mariana Brăescu.

- Despre relațiile lui Gabi cu femeile din lumea de după 89 nu pot spune nimic. Nu l-am urmărit în această intimitate. Știu numai că soția lui, Mariana Brăescu-Silvestri, l-a iubit, l-a stimat și l-a sprijinit sufletește în toți anii căsniciei lor.

- În ce credea cel mai mult scriitorul Artur Silvestri? Dincolo de România Tainică și de programul ARP, care era visul său neîmplinit?

- Așa cum îl știu pe Gabi din primele clipe conștiente ale vieții sale și din toți anii în care a scris și a publicat, își dorea o Românie cunoscută în lume, o Românie în care scriitorii să ocupe locul ce-l merită. O Românie liberă - nu la picioarele altora; o Românie a românilor - așa cum istoria străveche o atestă.

- În ultima perioadă cred că îl vedeți foarte rar, datorită vastului program în care era angrenat. Ce spunea Doamna, Mama sa, despre acest fapt?

- Gabi venea la noi cam o dată pe lună, deși ne-am fi dorit să vină cât mai des, dar sosirea lui era o sărbătoare a bucuriei pentru familia noastră. În anii 2007-2008 el ne-a construit o casă nouă, luminoasă, pe vechiul amplasament al celei în care a copilărit. Pe vremea aceea venea foarte des, în fiecare săptămână chiar, mai ales că soția mea se îmbolnăvisese grav și căzuse la pat, lucru care îl îngrijora și îl preocupa foarte mult. Ajutorul fiului nostru pentru noi, părinții săi, a fost imens, după cum nemăsurată a fost durerea noastră când am aflat că l-am pierdut pentru totdeauna.

- Unde a dobândit o așa tărie a credinței și atât de vaste cunoștințe teologice?

- Fiul nostru era prieten de ani buni, înainte de 1989 cu Mitropolitul Olteniei, Nestor Vornicescu, dar și cu Patriarhul Teoctist, prieteni cu care dezbătea și studia problemele religioase. Cu Mitropolitul Nestor Vornicescu a colaborat la definitivarea unor studii despre care Gabi a scris foarte mult. Dar, copilăria lui s-a așezat între basm și icoană în casa mamei mele, învățătoarea Maria Târnăcop, care i-a îndrumat pașii către primele rugăciuni creștine adresate lui Dumnezeu, care i-a condus mâna când și-a făcut prima dată semnul crucii.

- Vă împărtășea visele și idealurile sale? Ați avut un rol important în realizarea lor efectivă?

- Fiul nostru ne împărtășea adesea din preocupările sale în discuțiile cu mine și soția mea. Noi l-am ajutat, atât moral, cât și material în măsura în care ne-a stat în putință, dar înainte ca el să devină o persoană cu venituri materiale destul de bune, pentru că, după aceea, ne ajuta el pe noi. Ca pensionari din învățământ, se știe ce venituri minime aveam.

- Văd că tristețea vă cuprinde chipul adesea. Ce-i sfătuiți pe părinții care supra-viețuiesc fiilor?

- Să nu-i uitate pe cei pe care i-au crescut și i-au iubit de la anii copilăriei, apoi adolescenței și când au devenit puternici în viață. Tot timpul ei au nevoie de noi, câtă vreme facem umbră pământului.

- Dacă se poate, vă rog să arătați Doamnei întrebările, iar dacă binevoiește, o rog să răspundă la cele care nu sunt prea indiscrete.

- Răspunsurile formulate la întrebările dvs. le-am conceput împreună cu soția mea, așa am lucrat noi întotdeauna, iar dânsa vă dorește mult bine și succes în nobila misiune, aceea de profesoară, la fel ca noi. Vă datorăm stimă și recunoștință pentru strădania dvs. legată de fiul nostru, Gabriel Artur Silvestri.

- Domnule Profesor, unde credeți că se odihnește sufletul blând și generos al fiului Dvs.: la Ceahlău, la mănăstirea Pasărea ori la Drăgănești?

- Sufletul lui Gabi - curat ca lacrima – cred că se odihnește la Ceahlău.
Cluj-Napoca, iulie 2

LIANA SAXONE-HORODI
Artist plastic & publicist, Haifa, Israel

Aniversarea semicencenarului de creație artistică, 16 noiembrie 2009

*„Creația artistică a Lianeii este un Imm dedicat omului.
Omul în sine, obiceiurile lui, obiectele lui, visurile lui.
Toată creația artistică a Lianeii este de fapt doar
exprimarea în pictură a înțelegerii și a imensei
dragoste pentru oameni ce o caracterizează!”*

(Elron, Jurnalul săptămânii, 29 octombrie 2009

- citat din câteva pagini dedicate pictoriței
Liana Saxone-Horodi la vernisajul expoziției
„Excursie în Vadi Nisnas” din 1995, pagini puse la
dispoziția pictoriței de către Lidia, soția regretatului
pictor Baruch Elron).

Am admirat peisajele realizate de Liana Saxone -
Horodi având, după cum a mărturisit artista, genericul, -
„De la Haifa în România și înapoi” -, adică descrieri
nuanțate ale impresiilor culese, deopotrivă, în țara în care
trăiește și țara în care s-a născut, mai precis, pitorescul
unor peisaje, în special a celor de la Haifa și de la Brașov.

LIANA
SAXONE-HORODI
2009

Am încercat să disting deosebirile de luminozitate
dintre lucrările cu subiecte din România și cele din Israel,
dar cu foarte mici amănunte, exprimate în pete discrete
de culoare, ele sunt ca și insesizabile. Soarele este același,
deși luminează altfel, iar cerul, când e liber de nori nu e
altul. Artista creează astfel o acoladă sentimentală între
două locuri de pe glob, la fel de apropiate sufletește. Ne-
am bucurat la această nouă întâlnire cu opera ei să ne
amintim și de minunatele portrete, între care cel al tatălui,
Valentin Saxone, de pe coperta volumului de memorii
„Speranțe în întuneric”. Și, nu în ultimul rând „am

consemnat expresivitatea desenului și a cromaticii, care trec de îndată la privitor, ca un semn al unei firi artistice expansive și sincere.” (Carol Isac, Ultima Oră/1 noiembrie 2007, Israel, impresii de la vernisajul expoziției de la Institutul Cultural Român din Tel Aviv).

Am dorit să aflăm mai multe despre pictorița Liana Saxone - Horodi, acum, în preajma aniversării a 50 de ani de creație, și, prin amabilitatea sa, ne-a acordat un interviu, după cum urmează:

Lucreția Berzintu (L.B): - Stimată Doamnă, Liana Saxone - Horodi, în primul rând doresc să vă felicit pentru cei 50 de ani de creație și LA MULȚI ANI! V-ați născut în România, sunteți școlită în România, ați trăit bucurii și necazuri în România. Despre începutul descoperirii talentului în artele plastice, ce ne puteți spune, mai ales că ați început să studiați pictura la o vârstă fragedă? Cum a fost pregătirea cu Riza Propst - Kreid?

Liana Saxone Horodi (L.S-H): Am început să desenez de la vârsta de 8 ani. Prima mea lucrare a fost portretul tatălui meu. Copil, frecventam cursul de desen al pictoriței Riza Propst-Kreid - vecină cu noi la București - și, plecam acasă plângând, deoarece mie nu-mi dădea atenție, nu-mi spunea ca celorlalți elevi, dacă-i bine sau rău, ceea ce făceam. Mulți ani după aceea, când am reîntâlnit-o în Israel, ea a explicat într-una din cronicile sale de artă: „(Liana) era prea mică, o lăsam să deseneze în voie - mă temeam că o îndrumare să nu o scoată din lumea ei de copil (...). Și apoi, știam că un talent atât de timpuriu, de multe ori, în adolescență se pierde de parcă nici n-a fost. Câteodată, însă rămâne. La Liana Saxone nu numai că a rămas și s-a dezvoltat, dar este chiar miezul vieții ei”. Aceste câteva rânduri, scrise de prima mea profesoară, mi s-au întipărit în memorie, mai mult decât tot ce s-a scris mai târziu despre mine.

V-a influențat cineva pentru pictură? Părinții dumneavoastră au avut vreun rol în acest sens? Când ați studiat cu Rudolf Schweitzer - Cumpăna? Ce a însemnat maestrul pentru dumneavoastră?

Visam să studiez pictura încă din anii de liceu, în București, unde exista și o Școală Medie de Arte Plastice, dar tatăl meu a fost de altă părere și, așa am ajuns la un liceu teoretic, cunoscuta școală de fete, „Liceul Central”. Am terminat liceul și, din nou tata nutrea alte planuri pentru mine: să studiez arhitectura, o „profesiune serioasă”, așa cum cerea „moda” epocii. Dar... nu a fost să fie! Eșec! Am picat la examenul de admitere, în mod oficial la desen, în realitate la „dosar” - fiică de avocat, scos din barou fiindcă refuzase să colaboreze cu regimul. Acelaș „dosar” care m-a împiedicat ulterior să fiu admisă la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”. Tata mă iubea imens și până la urmă a cedat. Prin prietenul lui din copilărie, cunoscutul critic de artă Ionel Jianu, am ajuns la maestrul Rudolf Schweitzer-Cumpăna, elevă în particular. Maestrul era un pictor renumit, în plină creație. Lucra cu noi, cei câțiva elevi care luam lecții cu el, iar eu, „ucenicul”, numai ochi și urechi, voiam să fur toate secretele meseriei. Eram beată de fericire. Așteptam cu nerăbdare ziua în care mergeam în micul său atelier. Acest primitiv și auster atelier al Maestrului Schweitzer era în realitate o extra-facultate de Arte, de Omenie și de Profesionalism.

Cum s-a manifestat în artă, acea dramă trăită la 19 ani, când tatăl dumneavoastră a fost arestat pe motive politice?

Aveam 19 ani și, devenisem cunoscută. Un portret făcut de mine a fost publicat într-o revistă literară de prestigiu. Dar, tatăl meu a fost arestat și condamnat ca „dușman” al regimului comunist, iar eu, a trebuit să las pictura și să lucrez obiecte de artizanat în lemn, de unde atracția mea pentru arta decorativă.

Când ați făcut prima expoziție personală și cum a fost impactul cu publicul?

Dintr-o întâmplare fericită, prima mea Expoziție a avut loc în Israel, la Casa Ziariștilor „Beith Socolov”, din Tel-Aviv. Se petrecea în august 1966. Lume multă, succes de public, ziarele scriau în ivrit, idish, română, existau toate motivele să fiu omul cel mai fericit de pe lume, dar figura mea arăta de parcă mi se „încaseră toate corăbiile”, Mă simțeam tristă fiindcă nu-mi găsisem încă „perechea”.

În România ați expus din lucrările dumneavoastră?

Nu departe de casa Maestrului Rudolf Schweitzer Cumpăna, se afla Groapa Floreasca, de unde o mulțime de țigani s-au perindat ca „modele” în atelierul său. Pe unii dintre ei i-am pictat și eu, urmărind la fel ca și dascălul meu să realizez chipuri umane, care au o viață interioară. La fel ca și Maestrul, notam numele personajelor, care ieșeau astfel, din anonim. Zilele acestea mi-am adus aminte de portretul în cărbune a lui Moș Gheorghe, expus la Expoziția Artiștilor Amatori de pe lângă Casa Sindicatelor, unde alături de prietena mea, pictorița bucureșteană Liana Petruțiu, frecventam un Cerc de Creație. Portretul apăruse la „loc de cinste” în anul 1959, în „Gazeta Literară”. Din păcate, nu am păstrat revista. Încrezătoare în „minuni”, am apelat la prietena mea, scriitoarea și jurnalista Lavinia Betea, rugând-o să încerce să îl caute. Minunea nu a întârziat să vină! Portretul meu „Moș Gheorghe” figura pe loc de cinste, alături de desenul în cărbune al prietenei mele Liana Petruțiu, „Miezuitoare la Uzinele Mao-Tze-Dun”, în numărul din 23 iulie 1959. Ce vreți? Trăiam în epoca realismului socialist! De altfel, am o scrisoare în original, din 28 august 1959, din partea Ministerului Învățământului și Culturii - Casa Centrală a Creației Populare - care mă felicită pentru participarea la cea de a 4-a expoziție internațională de artă plastică a artiștilor amatori, organizată de revista „The Artist” din Londra, la sfârșitul anului 1958.

Cum vă alegeți temele în pictură?

Pictex mai ales după natură. În Israel, spre deosebire de România, este o altă lumină, alt peisaj, alte condiții. Mai greu să-ți iei uneltele de pictură și să te instalezi în mijlocul naturii, pentru că soarele arde puternic, vântul îți poate „mătura” totul, când nu te aștepți. Totuși, de la fereastră am pictat lucruri minunate. Așa am realizat primele tablouri care se găsesc în casa sorei mele. Unul din ele reprezintă „Curtea Ulpanului Borohov”, pomi, cabane în care noii veniți buchiseau noua limbă. Vis-a-vis de casa unde a locuit sora mea, se clădea „Casa de bătrâni a medicilor”. Încă nu apăruseră schelele și pe bolovanii albi se juca lumina, alternând strălucirile cu umbrele, obținând o suprafață accidentată. Puternic în vibrație și culoare este tabloul intitulat „Suc Ha-Carmel”, tot din primii ani, după sosirea în Israel. Nu-i de mirare că tabloul exercită o impresie puternică. Piețele m-au atras prin pitorescul lor, încă din copilărie. Locuiam doar, la București, lângă Piața Amzei și de la terasa casei am pictat de nenumărate ori, tarabele din piață și parcă-i auzeam pe precupeți strigând: „Castraveții ca băieții, dovleceii frumuseii...” În 1995 am creat o serie importantă de lucrări bazate pe impresiile culese din desele plimbări prin Wadi Nisnas- de vechi cartier al Haifei. Ileana Teicher - curatoarea expoziției „Până acum – patruzeci de ani de creație” (1999) a scris: „*Sinceritatea și autenticitatea pe care a găsit-o în clădirile lipsite de manierism, îmbătrânirea plină de farmec a caselor, împletirea dintre romantic și nostalgic, au impresionat-o profund pe Liana. În felul acesta*

ele apar în picturi: modeste și fără pretenții, vopsite în culori moi și calde, ruinate dar consolidate în compoziții bine conturate, împodobite cu verdele vegetației sau cu ghivece de flori colorate, expunându-și arcadele colorate, pereții coșcoviți care au fost revopșiți de multe ori, de fiecare dată în altă nuanță, mândrindu-se cu podoabele din fier forjat- căci este cunoscuta atracția Lianeii pentru arta decorativă”.

Copacii sunt un element care revin în picturile mele, plin de simboluri și încărcat de personificare. Pe unde merg copacii mă atrag în mod special, au ceva dramatic. În Kibutzul „Mišmar Haemek”, unde am petrecut primele luni după sosirea în Israel, învățând limba, alături de grupul monumental „Colțul diasporei”, dedicat victimelor Holocaustului, se află doi copaci înlănțuiți pe lângă care nu am putut trece niciodată indiferentă. Mă uitam la ei și mă gândeam: sunt „înlănțuiți la bătrânețe”. Așa s-a numit tabloul pe care l-am pictat, având ca model acești doi copaci. În mintea mea faptul se personifică, căpăta nume și dimensiuni. Sunt copaci care au ars, alții au înflorit, copaci care străjuiesc străzile, în cele mai diferite forme. Nu poți să nu-i observi. Prietena mea Liana Petruțiu a fost în vizită în Israel și, copacii cu frunzele roșii pe care i-a văzut aici, i-a inclus într-un film de desene animate. Spectatorii au crezut că-i un produs al imaginației. Dar acești copaci există aici, în Israel, sunt o parte din natură. Căldură, autenticitate, receptivitate și dragoste pentru lumea înconjurătoare - vegetație, obiecte și oameni - asta-i ceea ce am vrut să realizez, spontan, sincer, afectiv. Am o singură dorință, ca la expoziția care va „încununa 50 de ani de „căutări” și „găsiri”, să transmit emoțiile privitorilor, astfel ca nimeni să nu treacă nepăsător și rece pe lângă tablourile expuse.

Ce tehnici preferați?

Nu-i de mirare că m-am lăsat furată de pictura în ulei, nelimitându-mă la studiul desenului, cum îmi spusese criticul de artă Ionel Jianu, când mă recomandase lui Schweitzer. Aceasta, deoarece pictura Maestrului era fascinantă. Toată arta lui rezida în culoare, în miezul culorii, în vibrația ei vie, în jocul fantastic de umbre și lumini. De aceea prefer pictura în ulei, deși am făcut și acuarele și desene în cărbune.

Niciodată nu uit sfatul lui Schweitzer de a mă opri înainte de a strica lucrarea prin adăugiri dăunătoare. „Mai bine decât bine este rău - spunea Maestrul - trebuie să știi unde să te oprești”. Acest lucru-i valabil, de altfel, pentru orice activitate.

Sunteți un artist plastic cu o experiență de jumătate de secol. În ce constă originalitatea unui pictor?

Cu ocazia primei mele expoziții, în Israel, în 1966, s-au întâmplat și lucruri interesante, peste care nu aș dori să trec cu vederea. Mergeam spre Haifa, unde locuia sora mea, și în vagonul restaurant (pe vremea aceea, trenurile aveau asemenea vagoane) am întâlnit o parteneră simpatică de discuții, fără să bănuiesc o clipă, că-i o ziaristă cunoscută de la ziarul ebraic „Maariv”, așa că, tot ce povesteam devenise în realitate un interviu. Astfel, a apărut un articol intitulat „Cei ce caută...”. Citez: „*Dintr-o tânără talentată, care picta în țara de origine portrete de «oameni ai muncii», țărani, muncitori și sate în maniera «realismului-socialist» s-a renăscut o pictoriță care creează într-un stil mai liber (...). Se vede din picturile ei că-i într-o beție și, nu din vin...*” Îmi spusese: „*Încă nu am găsit. Fac parte dintre cei ce caută...*” Cât era de adevărat și cât de valabil, se dovedește și astăzi. Niciodată nu m-am declarat mulțumită de ceea ce am realizat; am căutat să învăț permanent, de la Maestrul Cumpăna, de la Institutul Avni, din participarea la Cercul de Creație condus de Yehuda Yatsiv, din vizitarea expozițiilor și muzeelor, din observarea a tot ce mă înconjoară.

Aveți un moment în viață care v-a marcat pe parcursul vieții?

Și încă cum... Întâlnirea cu omul care a devenit soțul meu. Ne-am întâlnit târziu, două temperamente total diferite și, am reușit să facem „casă” împreună. Azi avem toate motivele să mulțumim lui Dumnezeu pentru tot ceea ce am realizat în 36 de ani de când suntem căsătoriți. Au fost însă oameni de „rea credință”, așa ziși prieteni, care mi-au spus: „*Ai prins pe Dumnezeu de picior!*”. Cred că cel mai nimerit lucru pe care l-ar face, ar fi să-l întrebe pe soțul meu – Mirel - dacă așa este. În „dialogul” cu regretatul Liviu Moscovici, apărut la sfârșitul lunii octombrie 2008, în ziarul „Viața Noastră”, i-am declarat: „*Din prima clipă în care l-am cunoscut, l-am <avertizat> că sînt o fire impulsivă dar... asta are și o parte pozitivă, fiindcă vorba proverbului: <ce-i în gusă-i în căpușă>. De fapt, astăzi, după aproape 36 ani de căsătorie, am ajuns la concluzia că trebuie să înveți să trăiești împreună. Nu-i ușor, trebuie să înveți să mai cedezi câteodată, ceea ce eu nu prea am fost dispusă cam niciodată și, trebuie să-l primești pe celălalt așa cum l-a creat Dumnezeu, nu cum ai vrea tu să fie...Aici poți să-l întrebi pe Mirel...*”

La „acuzățile” pe care i le-am adus - cum subliniază Liviu Moscovici - Mirel a răspuns: „*Cred că am izbutit să am o mică influență asupra ei, încercând, cu riscul de a se supăra, să-i pun o frână în reacțiile ei prea impulsive și, mai ales, s-o conving că nu toată lumea trebuie să te iubească sau să fie de acord cu punctul tău de vedere... Contrastele se atrag... Liana este artistă, cu picioarele pe pământ, de aceea m-a ales pe mine...*”

Vizitați România periodic?

Din anul 2000, aproape că am vizitat România în fiecare an. În majoritatea cazurilor pentru a perpetua memoria Maestrului Rudolf Schweitzer-Cumpăna, odată în excursie de rădăcini pe urmele „neamului Horodnicenilor” (soful meu se numea Horodniceanu), la un „Simpozion al Românilor de pretutindeni” organizat de TVR-i și, anul trecut cu familia, fiul cel mare cu soția și fetițele. Aproape în fiecare an am fost prezenți la Târgurile de carte.

Vă despărțiți greu de un tablou, atunci când îl vindeți?

Nu ești prima care mă întrebi acest lucru. Răspunsul este, da și...nu. În majoritatea cazurilor, tablourile au fost achiziționate de prieteni și cunoștințe așa că nu s-au înstrăinat cu totul. Au fost reacții interesante de la cei ce au cumpărat. Unii cumpărători au spus: „am pus tabloul tău în dormitor și, îmi dă o senzație plăcută să-l privesc înainte de culcare și când mă trezesc”. „Calificativul” cel mai de preț l-am câpătat de la fosta profesoară de limba română de la „Liceul Central” din București, unde am învățat, doamna Victoria Manolescu. Achiziționând două tablouri pentru strănepoții ei din Seattle, State Unite, mi-a spus: „Eu nu am bijuterii să las moștenire nepoților mei, tablourile tale sunt bijuteriile mele”. Pot considera acest calificativ mai semnificativ decât orice critică de artă.

Acum aș vrea să intrăm puțin și în atmosfera scriitoricească, având în vedere că aveți și acest talent, de a scrie articole cu diferite teme, publicate în toată lumea. De ce scrieți? Este un altfel de exteriorizare a interiorului?

Văd că am intrat în alt subiect. Aici, îmi permit, pentru prima oară să „declar” și lucruri dureroase pe care le-am luat într-atât la inimă, până a ajuns în „pioneze”. În viață, nu ai numai succese, există și eșecuri și, trebuie să recunosc...am avut și eșecuri.

Pe principiul : „cultura unește...politica dezbină” am pornit, în urmă cu șapte ani, cu tot entuziasmul de care sunt capabilă, la activitatea Cercului Cultural din Haifa, „declarând” că deviza este „Să ne simțim bine împreună !”. Și am început să activez, rugându-mă lui Dumnezeu ca reuniunile noastre periodice să cuprindă o varietate de programe cât mai atractive, și faima lor, „trecând de la gură la ureche”, sălile să devină neînăpătoare. Denumirea cercului, similară cu a Cercului Cultural din Ierusalim, pe care-l apreciem, a fost dată cu consimțământul acestuia, promițând să „nu facem firma de răs”. „Vă urăm mult succes și...să nu vă certați, Doamne ferește !” ne-au spus cărturarii de la Ierusalim, Saafirman și Volovici, speriați de componența comitetului...patru femei! Era ceva în asta...patru femei...patru temperamente...și...din păcate cred că a fost o „premoniție”...de peste trei ani...au ramas doar trei.

Și totuși...am continuat să povestesc, ori de câte ori am avut prilejul, despre existența și activitatea acestui Cerc, cu toate că pentru mine însemna durere, însemna eșecul meu personal.

- Se știe că de-a lungul anilor, Israelul a fost mereu atacat de inamici de tot felul. Așadar, cum v-ați adaptat într-o țară lovită de terorism? Mai ales că locuiți spre granița cu Libanul, unde ființează organizația teroristă Hesbolla?

Mereu am scris în coloanele ziarului: „În lumina situației de tensiune în care trăim astăzi, în care Intifada colorează zilnic zierele noastre cu roșu –culoarea sângelui și cu negru culoarea doliului - necesitatea de a ne întâlni este mai acută ca oricând și sperăm – prin calitatea programelor noastre - să realizăm un act de autentică cultură” (ma refeream tot la Cercul Cultural din Haifa). Eu trăiesc în Israel de 45 de ani, am trecut nu știu câte războaie și, totuși, mergem la teatru, la filarmonică, ne întâlnim cu prieteni, scriem, pictăm, într-un cuvânt... continuăm să trăim în mod normal. .

- Aveți planuri de viitor? Pe când o apariție editorială, care să cuprindă articolele publicate de-a lungul anilor?

Te anunț, declar pentru prima oară ce „plănuiesc” în viitor: De la tata nu am moștenit averi, nu aveam ce să moștenesc pentru că i-a plăcut să trăiască. Dar... am moștenit arta cuvântului – scris și oral. De la Dumnezeu am fost binecuvântată cu talentul la pictură și pentru că nu am vrut să mă risipesc, este ceea ce am făcut 50 de ani cu seriozitate, și cu „pretenția” de a face acest lucru cât mai bine. După o expoziție, vine o perioadă de odihnă și deconectare, dar probabil că de astă dată va dura mult, pentru că vreau să scriu. Întâi, vreau să adun într-un volum tot ceea ce am scris până scum și poate...poate, într-o zi să apară și un „Album de artă Liana Saxone”.

Ce pasiuni aveți?

Ce pasiuni am? Ca să te distrez puțin, am să-ți povestesc ceva legat despre ceea ce am scris despre tatăl meu: „i-a plăcut să trăiască”. În urmă cu ani, fiul meu cel mare (35 de ani) m-a întrebat :

- Mamă, dacă nu ți-ar fi plăcut bijuteriile, călătoriile, tot felul de colecții (păpuși, porțelanuri fine, etc), am fi fost milionari?

- Tu ce crezi ?

Fără să se gândească mult mi-a răspuns :

- Să dea Dumnezeu, să-mi fie toată viața așa cum mi-a fost la noi acasă!

Aveți vreun mesaj de transmis românilor de pretutindeni?

În cuvântul rostit la simpozionul omagial cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la nașterea pictorului Rudolf Schweitzer-Cumpăna, la Muzeul de Istorie al Municipiului București (Palatul Șuțu -20 iunie 2006) am spus: „*Eu sunt mândră că sunt evreică. Trăiesc în Israel și nu uit că m-am născut și educat într-o țară minunată cu oameni minunați cum este România. Și să știți că, în Israel nu sunt singură; în toate domeniile de activitate, cei originari din România s-au evidențiat, punându-și amprenta prin realizări deosebite și nu uită niciodată să pomenească de școala românească și de profesorii pe care i-au avut*”. Școala, educația, prietenii din România, minunatele peisaje pe care le-am pictat de nenumărate ori, sunt destule motive ca să le urez românilor de pretutindeni să continue să-și iubească țara. Iar ție, scumpă Românie ce-ți pot dori? Să ai parte de o stabilitate politică, economică, școlile să pregătească oameni educați și cultivați așa cum ne-a pregătit pe noi, într-un cuvânt prosperitate și... să fie bine.

Îmi permit s-o citez pe eseista Mihaela Albu, care în volumul „Et in America...jurnal 1999-2005” scrie „*Numai când vom fi cu adevărat buni, vom fi capabili să mergem mai departe. (..). Cel cu sufletul împovărat de rău nu poate să gândească pozitiv, nu poate să aibă un ideal și nu-l lasă nici pe cel din preajma lui să facă lucruri bune*”.

În încheiere, trebuie să subliniez „curiozitatea” că, nu te-am întâlnit niciodată, nu ne-am vorbit niciodată dar, citindu-te și apreciind talentul cu care scrii, am simțit nevoia să-mi deschid sufletul și să-ți dezvălui tot ce aveam pe suflet sau, mai bine zis o parte, partea cea mai importantă. Ar mai fi atâtea de spus...

Nu alerg după interviuri dar, nici nu le resping atunci când sunt făcute cu „suflet” și profesionalism, realizând cu adevărat „portretul” meu. Nu-i ușor! Sunt o ființă mult prea complicată! Îți mulțumesc.

- Vă mulțumesc și MULȚI ANI de creație!

Interviu realizat de
Lucreția BERZINTU
Israel, noiembrie 2009

A EXISTAT SHAKESPEARE?

De foarte mulți ani, istoria literară engleză, deși remarcabilă în realizările sale, cuprinde și destul de numeroase lucrări potrivit cărora cea mai proeminentă personalitate literară a acestei țări și unul din vârfulurile literaturii universale nu ar fi existat în realitate.

Personal, în urmă cu mai bine de trei decenii, am avut posibilitatea de a vizita casa memorială a lui William Shakespeare de la Stratford-upon-Avon, și am ascultat explicațiile ghizilor care aduceau dovezi diverse privind multor aspecte legate nemijlocit de viața și activitatea marelui dramaturg.

Cu toate acestea, copleșiți de amploarea geniului său, sunt numeroși exegeții care, din diverse motive, contestă încă nu atât existența fizică a omului William Shakespeare, ci capacitatea sa extraordinară de a fi produs lucrări atât de variate, șocante dar și mereu încântătoare, asemenea celor care sunt cunoscute ca fiind opera shakespeareiană. La aproape patru secole de la dispariția sa, William Shakespeare continuă să îi preocupe pe istoricii literari, atât din Marea Britanie, cât și din alte părți ale lumii. În paranteză fie spus, o contribuție strălucită, singulară, în opinia noastră, la studierea operei literare a lui William Shakespeare în România, și-a adus-o regretatul Mihail Bogdan, extraordinar

profesor al Almei Mater Napocensis, invitat permanent – în semn de recunoaștere a strălucitei sale munci - de marile universități engleze sau nord-americane, pentru a prezenta rezultatul cercetărilor sale eminente în materie.

Relativ recent, respectiv în anul 2007, la renumita Harper Press, în colecția „*Eminent lives*”, a apărut lucrarea „**Shakespeare**”, cu subtitlul „**Lumea ca o scenă**”, semnată de nord-americanul Bill Bryson. Autorul, născut în 1951 în Iowa, este mai degrabă cunoscut ca autor de lucrări de călătorie sau din domeniul lingvistic. Până în acest moment, potrivit datelor pe care le deținem, aceasta este singura monografie pe care o consacră vreunui personalități a literaturii britanice sau universale.

Cartea este structurată pe 9 capitole, este consacrată biografiei dar și operei literare a marelui Will.

Data fiind bogata și impresionanta activitate jurnalistică a autorului, lucrarea pornește dintr-o perspectivă detectivistică, încercând să identifice chipul poetului și dramaturgului într-un tablou cu o istorie extrem de incitantă prin ea însăși. Extrem

de atent la fiecare detaliu, autorul probează identitatea dintre figura din tablou și personalitatea marelui Will, lucru necunoscut de alți exegeți sau considerat de aceștia lipsit de importanță. De asemenea, în primul capitol al lucrării autorul clarifică situația gravurii consacrată lui Shakespeare și cuprinsă în primul volum (First Folio) în care s-a publicat o parte din opera lui. Analizând inclusiv tehnicile de execuție și comparându-le cu cele folosite în epocă de alți artiști remarcabili, Bryson conchide: „*portretul Droeshout nu a fost realizat în timpul vieții lui Shakespeare*”, întrucât Shakespeare era deja mort de circa șapte ani la data apariției cunoscutului First Folio.

Următorul obiectiv spre care își îndreaptă atenția autorul monografiei este o statuie pictată, de mărime naturală, ce constituie piesa centrală a unui monument de zid dedicat lui Shakespeare în biserica Sfânta Treime din Stratford-upon-Avon, unde este el înmormântat. În cazul acesta autorul afirmă că lucrarea, datorată lui Gheerard Janssen, ar fi fost agreată și acceptată de persoane care l-au cunoscut pe Shakespeare, fiind executată înainte de anul 1623. În plus, Bryson afirmă, pe baza minuțioaselor sale cercetări, că Janssen ar fi locuit și lucrat la Londra, în apropierea Teatrului Globe, având astfel posibilitatea de a-l fi cunoscut și văzut adeseori pe genialul dramaturg.

Făcând dovada excepționalei sale documentări, Bryson oferă date importante și interesante în ceea ce privește modificările aduse, în timp, acestei lucrări, și atitudinea și comentariile avute, pe marginea lor, de către diverse personalități din lumea științifică sau literară. Ni s-a părut și nouă demn de reținut următorul citat din lucrarea la care ne referim: „*După 400 de ani de înrâncenată vânatoare, cercetătorii au descoperit circa 100 de documente referitoare la William Shakespeare și membrii apropiați ai familiei sale – acte privind botezul, titlurile de proprietate, chitanțele de plăți ale impozitelor, jurămintele de la căsătorie, actele legate de procese – era o perioadă foarte litigioasă - și așa mai departe. (.. .) Ele ne spun multe lucruri despre faptele de viață ale unei persoane, însă nimic despre emoțiile sale.*

Prin urmare rămâne o cantitate enormă de fapte și acte legate de William Shakespeare pe care noi nu le cunoaștem, din care majoritatea de natură fundamentală. Nu știm de exemplu, exact, cât de multe piese a scris sau în ce ordine le-a scris. Putem deduce ceva despre ceea ce a citit, dar nu știm unde a găsit cărțile, sau ce a făcut cu ele după ce a terminat de citit.

Deși a lăsat aproape 1 milion de cuvinte de text, avem doar 14 cuvinte scrise de mâna sa-numele lui semnat de șase ori și cuvintele „de mine” în testamentul său. Nu a supraviețuit nici un singur bilet, scrisoare sau pagină de manuscris de a sa (...). Nu avem nici o descriere în scris a lui redactată în timpul vieții lui, primul text portretistic... a fost scris la 64 de ani după moartea sa de un individ, John Aubrey, care s-a născut la 10 ani după el murise”.

Toate aceste necunoscute par a-l fi incitat pe Bill Bryson să pornească această cercetare istorico-literară, în vederea clarificării multor necunoscute din viața și activitatea lui William Shakespeare. Cu acribia cercetătorului profesionist, el urmărește etapele importante ale vieții, activității operei lui William Shakespeare, capitolele următoare fiind : „*Primii ani 1564-1585*”, „*Anii pierduți 1585-1592*”, „*La*

Londra”, „Piese de teatru”, „Anii de glorie 1596-1603”, „Domnia regelui James 1603-1616”, „Moartea” și „Contestatarii”. Partea finală a lucrării este consacrată consistenței biografiei cercetate de autor, pentru realizarea acestei biografii.

Biograful nord-american recurge la orice document sau lucrare care consideră el că aduce clarificări privind biografia sau creația literară a lui William Shakespeare. Cartea se citește cu un extrem de viu interes și, în opinia noastră, este una din cele mai substanțiale monografii consacrate geniului de la Stratford-upon-Avon. Lucrarea nu dovedește doar o manieră excepțională de lucru a autorului ci și o minuțioasă cunoaștere a operei shakesperiene, dublată de calități exegetice incontestabile.

Ultimul capitol al cărții, sugestiv intitulat „Contestatarii”, trece în revistă cele mai interesante și demne de reținut afirmații care pun sub semnul întrebării diverse aspecte legate de viața sau opera nemuritorului Will. Fără a dovedi patimă polemică, autorul demolează, exclusiv cu argumente științifice, extrem de minuțios documentate, astfel de aserțiuni, inclusiv pe cele ce au susținut că anumite opere dramatice ale lui Shakespeare s-ar datora, în realitate, unor celebri scriitori și dramaturgi contemporani ai săi.

Prin bogăția și soliditatea documentelor studiate și valorificate atent, Bill Bryson aduce foarte utile și importante clarificări, care erau necesare pentru autentică cunoaștere de către contemporani a uneia dintre cele mai proeminente personalități din literatura britanică și universală – William Shakespeare. Dar și a datelor esențiale, definitorii, în care acesta a trăit și creat.

Cu toate acestea, finalul propriu-zis al acestui capitol ar putea părea, unora, ușor derutant: „*Când reflectăm asupra lucrărilor lui William Shakespeare este desigur șocant să vedem că un singur om a putut produce o operă atât de somptuoasă, inteligentă, variată, incitantă, mereu încântătoare, însă acesta este desigur semnul incontestabil al geniului. Doar un singur om a avut condițiile și harurile să ne ofere astfel de opere incomparabile, iar William Shakespeare din Stratford-upon-Avon a fost indiscutabil acel om – indiferent cine a fost el.*”

Lucrarea shakespeareologului nord-american Bill Bryson completează fericit exegetica amplă și bogată a operei literare inegalabile a marelui Will, aducând importante și necesare clarificări care să confirme genialitatea neîntrecutului dramaturg de la Stratford-upon-Avon.

În opinia noastră, lucrarea este un util instrument imposibil de trecut cu vederea de oricine este preocupat și implicat, în prezent sau pe viitor, în studiile consacrate vieții și operei shakesperiene.

LES CATHERINES DE MA FAMILLE

Les Catherines de ma famille,
Fleurs d'agave
Vues à travers le brouillard,
Honorèrent Dieu
Dans leur discours
Aussi grave que les pierres.

Les Catherines de ma famille
Ont bu assoiffées
La coupe de l'amour
Dont le vin était lourd,
Mais sans être vaincues
Par la sombre destinée.

Les Catherines de ma famille,
Le chagrin les a fondues comme neige,
Mais on les voyait de nouveau affermiss
Comme l'acier.
Elles ont bercé des ailes en chantant

Et ont élevé vers le ciel
L'enfant.

Les Catherines de ma famille,
La peau sur leurs seins était douce
Comme la fleur sur les cimes,
Elles ont chanté, aimé et toujours oublié
La profondeur de l'abîme.

Les Catherines de ma famille,
Catherines de l'amour,
Parfum d'agave dans le soleil couchant,
Elles passent toutes à travers mon sang,
Vers d'autres Catherines,
Plus jeunes, toujours.

LES ROBES

Les robes et leur douceur,
Pluie bleues, pluies d'argent
Sur les cintres...

La noire aux fleurs couleur de nacre,
Imprégnée de rêves,
Grisée par les murmures,
La verte, feuille étiolée,
Abandonnée sur une rive brûlante,
Se plaint
Lorsque les saules
Frémissent,
La bleue, suave comme la rosée,
Parfum de matinées irréelles,
Pareille au silence près de la mer,
La blanche, l'innocente...
Les robes et leur douceur...

RÊVE ENNEIGÉ

Enfance des eaux vieilles, la neige,
Cadeau par le soir apporté
Spécialement pour mon âme
Pas encore entamée,
où il n'y a ni malice ni prière.
L'œil jeune au large du regard,
Ce n'est que lui qui voit la fête,
Ce n'est que lui qui voit
Dans le sapin la cloche lourde,
Cristal de la voix verte.
Moi et le chêne habillé de blanc
Passons par la soirée, couple majestueux,
Par dizaines, les dimanches et les jours de fêtes
Neigent sur nous en dansant,
Ils neigent dans mon âme, les anniversaires,
Dans chaque murmure il y a un Noël endormi,
Des luges chargées de noix arrivent de loin,
C'est la fête blanche, pour que je m'en réjouis,
C'est la fête blanche, pour que je respire.

TRADUITS PAR ELISABETA ISANOS

Yong-suk PARK (Coreea de Sud)²²

PE O TEMĂ DE EMILY DICKINSON

Lume, al cui Fruct ești tu –
formată din Treime –
ce pompă politica Pielii tale!
pe cine-ncerci să lași să muște
Carnea ta cea zemoasă și dulce răsucindu-se
loc pentru toate-mpreunările și plutire –
dar eu sunt sămânța neagră fără gust
nemișcatul Mieș. Sunt Nimeni
Lume, și tu ești Nimeni?

O ZI SUB CERUL LUI OCTOMBRIE

era
gâfâiala zornăind
uscăt
într-un vas rotitor
umezeala caldă picura-n el
toți aud sunetul ce se năștea
al
unui
curcubeu

A DOUA IARNĂ

țărnul neregulat
pe care valurile l-au spălat și-atins
și barca pe care-au împins-o valurile
se privesc acum reciproc
de la o distanță efemeră
munca clandestin-a valurilor
ce face scoici și mușcă din țăr
a făcut ochiul să privească mirat
un cântec al temerii și speranței

²² La 1 decembrie, poeta își sărbătorește ziua de naștere. Redacția revistei *Cetatea culturală* îi adresează sincere urări de „**La mulți ani!**”, multă fericire, noroc și putere de muncă, mulțumindu-i, totodată, pentru eforturile de traducere și publicare în limba coreeană a antologiei poezilor români contemporani: „**Voices of Contemporary Romanian Poets**”.

barca încă plutește
spre altă mulțime de valuri
cu luna înălțându-se deasupra

PĂSĂRI

Răgușită prin valurile de ceață
O voce străină ca un soare-n asfințit
Un Ecou ce revine de demult
Te ascult la hotarul dintre această
Lume și tine. Copacii-nalți
Își unii altora povești vechi.
Iar tu ești din altă lume
Dar s-a pornit vântul și-ai plecat

PSALMODIERE

buzele tale nu scot nici un sunet
ca ale Cordeliei buzele tale-s palide
recompensă-n cădere cuvinte cuvinte
de-aceeași culoare
din inima ta roz albastră roșie
din Cer
sunt un copac negru
sunt un cuib de pasăre gol
într-un cătun îndepărtat în iarnă
cuvintele tale cad și m-acoperă
cu straturi de tul din Oraș
mi-e cald și mă simt bine

DE ȘTIAM

înconjurată de-o mulțime
cantitatea fragilității
și puterea unui fir de iarbă
în vânt
neliniștită
prea fragilă
prea puternică
aș fi știut
echilibrul potrivit

CU FRICĂ

când a fost simțit
ca un joc
de neînțeles
crăcănat
un disc
se-nvârte singur
- ce știi tu despre iubire –
rostogolindu-se-ntr-un coș de gunoi
cu frică de moarte

CELĂLALT CHIP

nu e cel pe care-l numesc Tu
Noapte rece
Aer rece
Pictătură de apă rece
atingând petalele tremurânde
ale unei flori de lună fără somn
cuprinsă de febră
dar așteptând în liniște
Zorii

FĂRĂ CONCLUZII

picioare ce se clatină împrăștie iarbă
buruieni
păduri
clătinându-se de colo colo
toată ziua
păpușile ce fac reverențe-n galantar
aplecându-se jos sus
jos sus
până ce patronul stinge luminile
noaptea
păpușile se-opresc speriate
pădurile-s întunecate
unde e floarea
micuța floare

În românește de Dan BRUDAȘCU

MOARTEA LUPULUI

1

Spre luna-ncinsă norii grăbeau – haotic drumul,
Cum peste un incendiu năuc se-alungă fumul,
Iar codrul era negru până în zarea stinsă;
Mergeam fără de șoaptă prin iarba-n rouă ninsă,
Prin bălării înalte, prin vajnici mărăcini,
Când, iată, deslușirăm, sub nemișcații pini,
Urme adânci de gheare în lutu-abia umid,
Rămase de la lupii ce noi i-am hăituit.
Am ascultat pădurea și câmpul depărtat
Nerespirând, aproape, cu pasul suspendat:
Nici un suspin în aer, auzul nostru-atent
Simțea doar girueta – insectă-n firmament –
Căci vântul se-nălțase destul de la pământ,
De turnuri solitare lovind ușoru-i cânt;
Pe stâncile abrupte, de neclintit, gorunii
Înfipți în colți de cremeni, dormeau sub ochiu⁷-lunii;
Sta firea-ncremenită, ci, aplecându-și chipul,
Cel vânător mai vârstnic privi atent nisipul
Și-l cercetă-n uimire, târându-se pe coate:
El, ne-nșelat vreodată, a se-nșela nu poate;
– Sub iarbă-i proaspăt mersul, șopti cu vorbe joase,
Ce gheare-ncârligate, ce fiare majestuoase!
Sunt doi lupi mari, bag seamă, cu cei doi pui ai lor:
Cușitele zvâcniră în pumni cutezător
Și-acoperind lucirea oțelului la flinte,
Dând crengile în lături, pornirăm înainte
Spre marea înfruntare; deodată ne-am oprit:
Acolo-n fața noastră ardeau doi ochi cumplit –
(Ușoare, patru umbre – părinții și copiii –
Se alergau superbe sub raze argintii,
Precum, adesea, jocul și-l fac, în larmă mare,
Ogarii, când stăpânul îi scoate la plimbare;

O, semănau cu-aceștia: plăcerea cu plăcere,
 Dar lupii-cățelandri fac tumbela-n tăcere,
 Știind că între ziduri, în somn de ore sparte,
 Pândește-ntruna omul, dușmanul lor de moarte.
 Era-n picioare tatăl; lupoaiica sta culcată
 (Asemenea lupoaiicii în marmoră săpată,
 Romanilor divină, la pântecel ei
 Stând Romulus și Remus, doi fragezi semizei)
 Lupul veni, 'și-nfipse picioarele din față
 Cu ghearele adânce în țărână ca-ntr-o ceață;
 Luat pe neașteptate se socoti pierdut:
 Retragerea-i tăiată spre orice drum știut,
 Și-atunci, într-o zvâcnire, cu gura-i arzătoare
 Pe câinele din față îl prinse cu turbare,
 Că fâlcile-i trosniră pe-un gât gâfâietor
 Și nu le desfăcură nici focul puștilor
 Ce-i sfârtecară trupul, nici multele cuțite
 Ca grindina tăioasă în lovituri icnite,
 Ci, numa-n clipa-n care cel câine a pierit
 În groaznica-nceștare, atunci l-a slobozit
 Privindu-ne-n tăcere, cu ultimul său gând;
 Cuțitele în carnea-i până-n plăsele stând,
 Îl țintuiră-n iarbă, în sângele-i scaldat,
 Iar puștile, drept cruce sinistră, le-am culcat
 Deasupra-i; cu privirea ne urmări apoi,
 Abia lingându-și gura de sângele șuvoi
 Și, fără-a vrea să știe că se sfârșește-aci,
 Mari, ochii îi închise și, ne-urând, muri!

2

Îmi odihnii pe pușca tăcută fruntea grea,
 Tristețea mă cuprinse și gândul mă durea:
 Ce-o fi făcând lupoaiica și puii-i, căci toți trei
 Voiră să-l aștepte pe El; o, fără ei
 Cea văduvă frumoasă, adâncă de-ntristare,
 Ar fi rămas cu lupul în greaua încercare,
 Ci, datoria sfântă să și-i salveze-a fost,
 Spre-a-i învăța, de foame, să sufere cu rost
 Și-a nu intra, cu omul, la învoieli vreodată

Cum alte animale de stirpe scăpătată
Vânează cu acesta pentru un pat și-o pâine,
Ele, odinioară, pe codri mari stăpâne...

3

Vai, am gândit, ce mare e Omu-n al său nume!
Și, totuși, ce mici suntem, mai slabi nu știu pe lume!
Căci a pleca din viață, din smârcurile sale,
Doar voi pricepeți asta, sublime animale!
Să vezi pământul, ce-are și ceea ce-i rămâne
Și că tăcerea-i totul, că restu-i slăbiciune,
O, te-nțeleg prea bine, sălbatic trecător,
Puterea ta din urmă mi-a dat amar fior!
Grăia privirea-ți dreaptă: „Fă, sufletu-ți s-ajungă
Să fie pururi tare în firea lui adâncă
Și-o stoică mândrie să-l 'nalțe cât mai sus:
Eu, cel născut în codru acolo am ajuns;
Să gemi, să plângi în rugă, este la fel de laș:
Fă-ți greua datorie, iubește-o pătimaș,
Pe calea unde soarta ți-a dat al ei frământ
Te luptă-asemeni mie și mori fără cuvânt...

(Scrisă la castelul M. 1843.
Din „Destinele“ – Poeme filosofice)
Traducere de RADU CÂRNECI

CETATEA CULTURALĂ

Revistă de cultură, literatură și artă

Seria a III-a, an X, nr. 11-12 (95-96),
noiembrie-decembrie 2009, Cluj-Napoca

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Dan BRUDAȘCU (redactor șef)
Miron SCOROBETE (redactor-șef adjunct)
Ion CRISTOFOR (secretar general de redacție)

Tehnoredactare: Ioachim GHERMAN

Redacția: Cluj-Napoca, str. Vasile Pârvan nr. 2
tel/fax. 0040-264-440539
e-mail: brudascudan@hotmail.com
chimugherman@yahoo.com
<http://cetateaculturala.wordpress.com/>

Sponsori:

S.C. HIDROMAR S.R.L. Cluj-Napoca
S.C. MESEȘANA S.R.L. Cluj-Napoca

Editare și tipar:

S.C. SEDAN CASA DE EDITURĂ S.R.L.

Finisaje tipografice:

S.C. TIPARNIȚA S.R.L. Cluj-Napoca

Sunt luate în considerare numai colaborările
expediate în format electronic.

IMPORTANT:

Potrivit art. 206 C.P., responsabilitatea juridică pentru
conținutul articolului aparține autorului. De asemenea,
în cazul unor agenții de presă, pagini de internet și
personalități citate, responsabilitatea juridică le aparține.

ISSN 1842 - 4791